SOFIA CRISTESCU DINESCU

pe firul amintirilor

texte îngrijite de Aspazia Oțel Petrescu

București, 2012

SOFIA CRISTESCU DINESCU

Pe firul amintirilor

texte îngrijite de Aspazia Oțel Petrescu

Coperta: în medalion este Sofia Dinescu (detaliu din fotografia soților Dinescu, de ziua Nanei, de la pagina 134). Țesătura de pe cotorul coperții cărții reprezintă modelul de pe cămașa bucovineană a lui Corneliu Zelea Codreanu, executat pe pânză în timpul detenției la Închisoarea Mislea de doamna Aspazia Oțel Petrescu și ascuns într-o broderie mai amplă.

Tehnoredactare: Mihnea D. Gheorghiu
Textul a fost ilustrat de către tehnoredactor cu fotografii în parte cunoscute.
Fotografiile inedite au fost obținute prin bunăvoința cercetătorului Eleodorus Enăchescu din fototeca A.N.I.C. (Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond F) și din familie sau private.

ISBN: 978-973-0-12447-7

MOTTO:

„.. Și ocrotește, Doamne, Țara aceasta, Neamul acesta, Organizația aceasta și pe Omul acesta și le dă lor puterea să se ridice la înălțimea iubirii și dreptății Tale.

Ai milă, Doamne, de toți mucenicii noștri și primește jertfa celor dragi nouă."

Rugăciunea Camaradei Nicoleta

CAIETUL I

1. Mama

M-am născut în ianuarie 1916 într-un orăşel din Oltenia, al unsprezecelea copil al unei familii mai mult decât modestă.

Mama mea a fost fiică de preot. Bunica mea a murit foarte timpuriu, când aveam abia un an. Deşi era de o mare sprinteneală la minte, nu a putut urma decât cele patru clase primare obligatorii. Bunica rămăsese văduvă cu doi copii. Cel mai mare fiind băiat, l-a dat la şcoală, ajungând inspector C.A.M.

Pe mama, bunica a hotărât să o căsătorească din vreme ca să aibă şi ea un „stâlp” la casă, fiind, cum am mai spus, văduvă. Aşa s-a făcut că a căsătorit-o la 15 ani neîmpliniţi cu un bărbat de peste 30 de ani, care, după moda vremii, avea nişte mustăţi pe care le purta după urechi.

Tata era maistru mecanic, avea şcoala de meserii pe care o absolvise cu premiul întâi. Avea două garnituri de maşini de treierat şi treiera cu ele o bună parte din judeţ (fostul judeţ Romanaţi), unul din grânarele ţării.

Toate ar fi fost cum ar fi fost dar cei doi (mama şi tata) nu erau deloc potriviţi. Tata era un mare petrecăreţ, mama, femeie de casă, modestă, cu mare dragoste de copii şi o adâncă credinţă în Dumnezeu. În curând s-au arătat roadele acestei nepotriviri care au chinuit-o pe biata mamă şi au pus-o în situaţia să-şi rezolve singură toate nevoile vieţii.

În oraş locuiam pe o stradă vizavi de cel mai mare bogătaş al comunităţii, care avea şi el

trei copii. Între timp începuse războiul și eram sub ocupație germană. Mama avea deja zece copii, iar acum îl aștepta pe al unsprezecelea. Mai toată lumea îi spunea că trebuie să fie nebună să-l lase și pe acesta să vină pe lume. Are atâția copii și situația este atât de grea! Un moment mama a stat și a cugetat, dar imediat i-a venit gândul cel bun care i-a șoptit:

„- Ai putea să iei ceva și să-i dai în cap, să-l omori pe unul din copii pentru că sunt prea mulți?!”

Uitându-se în jur la jocul copiilor nevinovați a înțeles că niciodată nu ar putea face așa ceva oricât de greu i-ar fi. Atunci s-a așezat în genunchi la icoana Maicii Domnului și, cu lacrimi în ochi, s-a rugat și i-a cerut ajutor.

Ajutorul cerut nu a întârziat să vină. Chiar a doua zi, un ofițer român, care fusese în campania din Ungaria, a venit de acolo cu logodnica lui, o tânără unguroaică cu care urma să se căsătorească. Dar, între timp, i-a venit ordin de întoarcere pe front, așa că și-a lăsat logodnica la noi până la revenirea lui, plătind anticipat casă și masă, rugând-o pe mama să o treacă și pe ea în rândul copiilor ei.

Când am venit eu pe lume, chiar din primele ceasuri, această fată („coana Ana”, cum i se spunea) m-a cerut să-i fiu dată spre îngrijire ca să nu se simtă prea singură. Mă aducea la mama ca să mă alăpteze la orele respective iar restul timpului mă îngrijea cu o dragoste neobișnuită.

Asta a durat un an. După aceea a primit vestea că logodnicul ei murise pe front și a hotărât să se întoarcă acasă. A vrut să mă ia cu dânsa, dar mama i-a spus că nici ea nu poate să mă dea,

dar nici ei nu i-ar fi prea ușor să se descurce cu un copil străin. Astfel am rămas să cresc în casa părintească, lângă frații mei.

La doi ani după mine a mai venit un frățior, cel mai mic, cu care am copilărit împreună.

Din toți copiii mamei eu am fost cea care i-am fost sprijin la bătrânețe. De multe ori am auzit-o spunând femeilor tinere care aveau gânduri de îndepărtare a copiilor, să nu facă aceasta, căci nu se știe de care copil vor avea parte la bătrânețe.

Mama mea era o femeie foarte credincioasă. În casa noastră se țineau cu strictețe toate posturile orânduite de sfânta biserică, iar noi, copiii, eram pregătiți în mod deosebit pentru spovedanie și împărtășanie, regulate. Mai târziu, doi dintre noi cântam în corul bisericii, spre bucuria mamei noastre.

Mama știa să facă din mai nimic mâncăruri gustoase și sățioase. Confecționa hăinuțe și lenjerie pentru copii, trecându-le de la unii la alții, schimbate puțin și înnoite cu câte ceva, o garnitură, un mic detaliu. Avea mașină de cusut de mână cu care lucra singură totul.

Mai târziu, când ne-am mărit noi, a fost nevoită ca, pe lângă noi, să ia încă pe atâția copii în gazdă, care veneau în oraș la carte. Ei aduceau plata în natură: carne, zarzavaturi, fructe, legume, etc. Mama făcea mâncare și cocea pâine pentru toți. Pe noi ne învăța să nu fim pretențioși, să primim bucățelele cele mai modeste, căci cele mai bune se cuvenea să le dea copiilor în gazdă care aduceau alimentele.

În vacanță, când copiii în gazdă plecau, ne jucam de multe ori cu copiii bogătașului de

vizavi. Ne plăcea ca ei să vină mai degrabă la noi pentru joacă; la ei nu ne simțeam noi prea bine sub supravegherea nemțoaicei sau franțuzoaicei angajate de părinți.

La ora când trebuia să mâncăm, mama îi poftea și pe ei să mănânce cu noi, ceea ce copiii primeau bucuroși. Când mergeau acasă spuneau mamei lor ce bucate gustoase au mâncat la noi.

De exemplu, mama ținea în curte, în coteț, câteva găinușe. Și cum ouăle lor erau puține și noi eram mulți, mama înmulțea mâncarea cu ceva ceapă pe care o și înăbușea, îndulcind-o. Copiii aceștia se antrenau la mâncare cu noi și, mergând acasă, spuneau că au mâncat ceva nemaipomenit de bun. Uneori mama ne făcea așa-zisa halva turcească, un fel de făină prăjită, stinsă cu sirop de zahăr aromat.

Când ne-am făcut mai mari, fiind toți la școală, după amiaza, când ne făceam lecțiile, mama venea printre noi cu câte ceva pregătit la repezeală: gutui coapte, boabe de porumb fierte, floricele, etc.

Mândria mamei era fratele cel mare, un cap strălucit. Mergând la facultate, a făcut și a terminat istoria. Mama, care nu făcuse decât clasele primare, știa pe dinafară aproape toate baladele și poeziile noastre patriotice. Nu mai vorbesc de rugăciuni...! Era un izvor de sănătate morală, o mare patrioată. Mai târziu, când eu am intrat în Mișcarea Legionară, a fost cu tot sufletul alături de mine.

2. La Sadaclia

După despărțirea dramatică de Camarada Nicoleta, de la Ministerul de Interne, am fost trimisă împreună cu Atena Ianuli, căsătorită Gornic, în lagărul de la Sadaclia din Basarabia. Lagărul acesta de femei era situat la 5 km de prima așezare omenească, în plin câmp (Româneşti, în județul Tighina). Fusese, pe rând, o mânăstire de călugări, apoi lagăr pentru preoți. Acum adunaseră aici, de pe întreg cuprinsul țării, fete și femei care avuseseră ceva tangență cu Mișcarea Legionară, toate necondamnate. Pe unele le cunoșteam de afară, cele care participaseră efectiv la lupta legionară, pe altele le-am cunoscut aici.

Redau câteva figuri mai reprezentative.

Doamna Russo, o figură într-adevăr deosebită, făcea parte dintr-o veche familie boierească din Basarabia. Părea o figură desprinsă dintr-o stampă. Suporta cu bărbăție lagărul. Lăsase „afară" patru fete și un băiat despre care nu mai știa nimic. Sănătatea îi era

Doamna Russo

tare şubrezită. Își găsise alți „copii" pe care îi iubea în dorul celor de acasă.

Ioana Cantacuzino

Ioana Cantacuzino[1], aviatoarea cu destul renume, care se simțea „aterizată" printre noi, împărțea aceleași vise și doruri.

Domnişoara Petala, o farmacistă în vârstă, suporta cu resemnare încarcerarea și, fiindcă suferea de insomnie și nu avea medicamente, spărgea o ceapă seara, la căpătâi și adormea cu nasul în ea ca după un narcotic.

Zizi Ghenea, fiica generalului Ghenea, sculptoriță, era o fată cu mult temperament și de o rară frumusețe și bunătate de inimă. La ea mai reușea să se strecoare, câteodată, mama ei, la vorbitor sau să trimită vreun pachet din care ne înfruptam cu toate căci, în general, nu aveam dreptul nici la pachet, nici la scrisoare, nici la vorbitor. Cele mai multe eram legionare care participasem la lupta legionară şi fusesem arestate în diferite ocazii.

Victor Dragomirescu

Lucia Trandafir, care era sora decemvirului Ion Trandafir și căreia Camarada Nicoleta îi predase comanda Cetățuilor. Era logodită atunci cu Victor Dragomirescu de la care nu mai primise nici o știre sau dispoziție până la căderea lui cu avionul.

Lucia Trandafir

Titi Gâță[2] era fata care a reprezentat în cel mai strălucit chip figura luptătoarei. Înzestrată cu o frumusețe și o sănătate fizică și morală neobișnuite, de o mare smerenie și un curaj neîntrecut, a luminat ca o făclie pe drumul încercărilor celor

---

[1] Prințesa Ioana Cantacuzino, un as al aviației românești interbelice, fondatoarea (împreună cu fratele) unei școli de pilotaj. Este prima femeie aviator din România.

[2] Ecaterina Sultana „Titi" Gâță, lideră legionară; în 1942 primește comanda Cetățuilor de la Maria „Marieta" Iordache (Marieta s-a stabilit la 22 septembrie 1942 la Mănăstirea Vladimirești, devenind monahie după 4 ani, la 22 septembrie 1946). Titi Gâță a fost ucisă în torturi cumplite la 9 aprilie 1948 de Bela Rabinsohn Iacobovici Pauker (zisă „Ana Pauker") cu maiorul Vasile Bulz.

mai grele, luând cununa muceniciei în anii ce au urmat.

E locul să amintesc și figura **Lenuțicăi Bagdad**, cea care a plătit pentru noi toate tributul de sânge care s-a cerut de la Mișcarea Legionară după moartea lui Armand Călinescu, când, în urma unui ordin, s-au făcut execuții în toate orașele și satele țării și în toate lagărele și închisorile.

Ecaterina Titi Gâță

Lenuțica Bagdad era din din Craiova, o fată frumoasă și voinică ce nu-și precupețea serviciile de primă curieră a Camaradei Nicoleta de care era legată cu o veche prietenie și reciprocă prețuire. Era fiică de colonel. S-a îmbolnăvit de plămâni și a fost izolată într-o cameră a lagărului. Vărsa sânge. Rugase fetele să stea într-o cameră alăturată și, cu cănuța lipită de perete, putea urmări conversația și viața celorlalte.

Elena Lenuțica Bagdad

În cele din urmă s-a hotărât internarea ei în sanatoriul Bârnova, lângă Iași. Cu puțin timp înainte de a fi executată, mama ei a obținut permis să o vadă. A găsit-o numărându-și ultimele zile. Avea pe măsuță cartea de rugăciuni și lumânarea. I-a spus mamei:

„- Nu-mi pare rău că mor, îmi pare rău că mor pe un pat de spital în loc să mor în luptă!"

Dumnezeu însă i-a împlinit dorința căci, în ziua în care s-a dezlănțuit urgia morții în lagăre și închisori ca și pe tot cuprinsul țării, cei mari au stat pe gânduri asupra cui să cadă sabia dintre cele care ne aflam în lagărul de femei.

Până la sfârșit a căzut pe Lenuțica. Luată cu o căruță din sanatoriu, a fost executată la marginea unei pădurici, după ce își aprinsese singură lumânarea la marginea drumului și, în genunchi, rostise ultima rugăciune. Și fiindcă se înserase, au oprit căruța la marginea satului unde se afla un cimitir și scurmând în mormanul de gunoi al cimitirului, au îngropat-o acolo în poziția „șezând" și au plecat. O bătrână din sat, care se afla întâmplător în cimitir, venită să adune iarbă pentru vaci, s-a ascuns de teama jandarmilor. Martora îngropării a venit a doua zi și a văzut cum câinii începuseră să dea țărâna la o parte. Îngrozită, a acoperit-o cum a putut cu pământ. Așa am găsit-o când s-au făcut deshumările și a fost dusă la Predeal unde au fost adunați toți cei uciși pe întreg cuprinsul țării.

Lagărul de la Sadaclia s-a lichidat odată cu toate celelalte lagăre.

Am venit în București, unde mă aștepta cu dragoste, în dorul Camaradei Nicoleta, mama

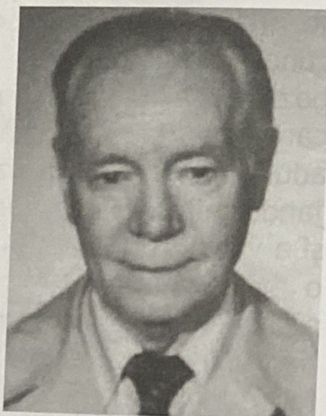
ei, la care rămâneam deseori nopțile și povesteam împreună până târziu.

Lagărul de la Sadaclia, Basarabia, 1940 - detaliu dintr-o cusătură lucrată în lagăr de legionara Sofia Cristescu

3. Minunea Arhanghelului Mihail

Mi-am luat serviciu de casieră la cofetăria Coterbic, unde aveam masă și salariu. Această familie de nemți era de o corectitudine și omenie rar întâlnită, ca să nu zic nemaiîntâlnită! Aveau doi copii, legionari, un băiat și o fată. Fata, în Mișcare, fusese botezată „Țăndărel", fiind extrem de mică și delicată.

Avocatul legionar Nicolae Coterbic, fratele Luciei „Țăndărel" Coterbic, căsătorită Iacob

Acolo am cunoscut adevăratul tip de patron care nu urmărea numai profitul ci, în primul rând, corectitudinea și ținuta morală. Soții Coterbic erau adevărați părinți pentru tot personalul cofetăriei. Masa o luam împreună, de la patroni cu copiii până la ultimul copil care era angajat să dea cu mătura și să șteargă pe jos în prăvălie și în laborator.

Un angajat care ajungea să cunoască arta cofetăriei, era cununat de patroni care îi deschideau și o prăvălie drept recompensă că i-a servit, sfătuindu-l să procedeze și el la fel, la rândul său.

În București erau cunoscuți pentru cinstea și corectitudinea lor și pentru aceasta erau căutați de toată lumea.

La cofetăria lor tot ce se punea în prăjituri, bomboane, înghețată era de prima calitate, nu se folosea nici un surogat.

Am făcut această paranteză pentru a sublinia omenia rar întâlnită în viața obișnuită, ca un omagiu adus bătrânilor pe care i-am prețuit mult.

De dormit, dormeam în casa doamnei Fălcoianu, o rudă a domnului general Cantacuzino, care își pusese casa la dispoziția Mișcării Legionare. Casa avea două caturi: sus ședeau băieții, iar la catul de jos fetele legionare. Acolo s-a făcut și o nuntă: Radu Leonte s-a căsătorit cu Atena Funda.

Printre băieții ce locuiau acolo era și fratele Corneliei Novac, Tiberiu și fratele comandantului Horia Sima, Eugen. Cei doi erau prieteni nedespărțiți. Deseori, acolo rămânea și Titi Gâță. Casa devenise un nou sediu legionar. De acolo am fost trimisă de Titi Gâță în noaptea de 6 septembrie la Brăila cu un pachet pentru un legionar care lucra în port. Am ajuns dimineața, am predat pachetul și am luat drumul înapoi spre București.

Pe drum, toată lumea vorbea în gura mare despre Mișcare, așa încât am rămas cu totul

nedumerită de această schimbare petrecută peste noapte, neştiind ce să cred. Abia aşteptam

Fetele în formaţie la marea demonstraţie din octombrie 1940 din Bucureşti

să ajung acasă să văd ce este. Ajunsă acasă am găsit casa goală, nici un suflet în ea, iar în camera noastră, a fetelor, aşezate pe două spătare de scaun, cămaşa mea verde de uniformă - care fusese ascunsă într-o saltea - şi o ie, cămaşa naţională, frumos călcate, iar alături câteva cuvinte scrise în grabă:

„- Îmbracă-te în una din ele şi vino să ne întâlneşti în Piaţa Palatului."

Cu totul buimăcită de transformarea de peste noapte şi încă temându-mă, am îmbrăcat cămaşa naţională şi am pornit către Palat. Acolo era o mare de oameni care fremăta şi, din când în când, izbucneau cântecele noastre, ovaţii şi explozii de bucurie. Nu ştiu cât să fi fost ceasul când m-am hotărât să părăsesc locul şi să vin spre casă unde am întâlnit fetele şi băieţii noştri. Ei mi-au spus:

Mărşăluind în Piaţa Palatului Regal în 1940: în frunte este Comandanta Legionară Anastasia „Sica" Popescu (cunoscută după 1990 ca „mama Sica", cea care a reintrodus studiul religiei în şcolile româneşti); în spatele dânsei, sunt copiii Gabriela şi Mihăiţă Moţa, orfanii eroului martir pentru Hristos în Spania Ionel I. Moţa; urmează coloana Cetăţuilor comandată (în lateral) de Lucia Trandafir; în primul rând, Titi Gâţă şi Lucia Scurtu (căsătorită Popşor); pe margine, în formaţie, trupele Armatei Regale Române

„- De ce te-ai mirat atât? Oare o astfel de minune nu era de aşteptat să se întâmple la o zi ca asta, în care Biserica noastră sărbătoreşte «Minunea Arhanghelului Mihail!?»."

Râdeam şi plângeam de bucurie! A urmat sărbătorirea acestei mari minuni. De ziua aceea am adus-o şi pe mama la Bucureşti să se bucure şi ea. De atunci a rămas cu mine. Dimineaţa am dus-o la sediul din Gutenberg unde erau adunate familiile legionarilor căzuţi şi am încredinţat-o unor camarazi care se ocupau cu plasarea acestora pe locuri de unde puteau urmări desfăşurarea

defilării. Eu a trebuit să merg să mă încolonez cu fetele legionare, care urmau să defileze.

Dezlănțuire tinerească la 6 septembrie 1940: mii și mii de oameni au umplut Piața Palatului Regal aclamând alungarea tiranului ucigaș Carol al II-lea

Septembrie 1940: fete și doamne în publicul simpatizant salutând cu emoție tinerii ce defilau

A fost o desfășurare de tinerețe și forță nemaivăzută, dar o tristețe adâncă se citea pe chipurile tuturor, căci El, Căpitanul, lipsea, ca și

atâția dintre cei mai iubiți fii ai Mișcării! În primul rând al coloanei noastre era Titi Gâță care părea simbolul tinereții și avântului luminos.

Am străbătut Calea Victoriei până la Arcul de Triumf în cântece, flancați de zeci de mii de cetățeni ai Capitalei și din provincie, veniți la această zi de bucurie, care ovaționau și ne aruncau flori în cale.

Ajunsă acasă, am așteptat să vină și mama pe care o lăsasem în grija unui camarad însărcinat cu ordinea. Dar se făcuse târziu și mama nu mai venea. Am pornit îngrijorată în calea ei, știind-o bolnavă de inimă și de astm. Am întâlnit-o pe cale, o aducea un cetățean necunoscut căruia ea nu înceta să-și exprime bucuria ce o avusese și să-i spună că și ea are o fată înregimentată în rândurile acestei Mișcări.

Soborul Sfinților Arhangheli: hramul, proclamarea Iașiului drept oraș al Mișcării Legionare și onomastica suveranului au prilejuit o uriașă manifestare; defilarea coloanelor legionare este deschisă de Mihai I alături de Regina Mamă Elena, urmați de Generalul Antonescu, bătrânul Ion Zelea-Codreanu și unitățile legionare

București, 6 Octombrie 1940 Cetățuie de Fete în marș: pe primul rând Lucia Trandafir, Titi Gâță și Lucia Scurtu (căsătorită Popșor)

I-am mulțumit cetățeanului ce o adusese și am luat-o acasă. Mi-a spus că nu a mai avut răbdare să plece odată cu familiile și a luat-o singură pe jos până în Calea Victoriei. S-a plasat la marginea trotuarului și a urmărit cu nespusă dragoste și bucurie toată defilarea. A plecat de acolo când totul s-a terminat.

4. Ferma fetelor

La scurt timp după aceasta, fiind numit ministru subsecretar de stat al agriculturii, Aurel Chirulescu[3], cumnatul Marietei Iordache, în casa

[3] Bădia Victor Chirulescu căsătorit cu Ana Iordache, sora Marietei și a Băditei Nicoară (și el o figură legendară a Mișcării, ucis de Carol al II-lea în luna septembrie 1939). Frumoasa lor nuntă s-a desfășurat la Nicoreștiul natal,

căruia roiau tinerii și tinerele din Mișcare, ne-a sugerat să închiriem un teren care aparținea soției lui Iordache Nicoară și să facem o fermă din venitul căreia să ajutăm Mișcarea.

Am pornit imediat la lucru. Ferma avea în cuprinsul ei, cam pe la mijlocul terenului, o clădire, iar în spate grajd și coteţe. Erau acolo un cal dăruit Căpitanului, câteva oițe și un porc, iar bădia Chirulescu ne-a făcut rost de pui de găină de casă pentru carne, pe care îi creșteam și îi vindeam la diferite ocazii, nunți și botezuri.

Ne-am mutat acolo câteva fete: Marieta Iordache, Victoria Băzărea, Daria Gavrilă. Victoria era o ialomițeancă energică și descurcăreață ca un bărbat, la nevoie mâna și calul înhămat la un camion[4] și pornea prin București pentru transportul

Cu fusul, foarfeca, acul și războiul, vegheați de drapel și portretul Căpitanului

naș fiind însuși Căpitanul. Moare pe brațele Nanei Sofica în 14 iulie 1942, la revenirea de pe front (v. pag. 30).

[4] camion = vehicul rutier cu tracțiune animală.

mărfurilor. După ani, s-a călugărit. Daria, căreia îi murise soțul, a venit la fermă odată cu fetița ei, Victoria. O creșteam toate cu multă dragoste, fiind orfană de tată.

Maria (Marieta) Iordache în anii '30

În partea stângă a clădirii locuiam noi. Aveam instalat un război de țesut stofă de casă la care intram la lucru pe rând. În față aveam niște cotețe, „*castelul*" iepurașilor, în care creșteam iepuri angora pentru păr și pentru carne. De acolo și până la poartă terenul era cultivat cu flori. Privit de sus semăna cu o mânecă de ie. În spate puneam zarzavaturi trebuitoare gospodăriei. În

partea dreaptă a clădirii am deschis o mică „fabrică" de marmeladă. Cu banii câștigați am cumpărat două cazane mari de aramă cu cotlon[5]. Transportul fructelor și al marmeladei îl făceam cu camioneta trasă de călutul Căpitanului. Marmelada o distribuiam în locurile unde erau băieții noștri și pentru cei din închisori.

La un moment dat am descoperit în cartier doi băiețași, frați, rămași orfani, crescuți până atunci de un mare mutilat de război. Neavând cine să-i călăuzească, luaseră obiceiul să cerșească în drum spre școală și la înapoiere. A trebuit să luptăm mult ca să-i dezobișnuim, dar strădania noastră a fost încununată de succes căci diriginta lor ne-a felicitat pentru transformarea obținută.

Viața noastră se desfășura între rugăciune (spuneam zilnic „*Acatistul Maicii Domnului*"), treburile gospodăriei și creșterea și educarea celor mici cu răbdare și dragoste.

O aveam adesea printre noi și pe Titi Gâță, fata care a corespuns în chipul cel mai strălucit tipului de luptătoare neînfricată. Printre cele care mai veneau la noi erau și Anișoara Rădulescu și Țăndărel (Lucia Coterbic). Ferma noastră devenise o tabără în care se lucra cu elan și bucurie. În toamna anului 1941 războiul se întețea și spitalele gemeau de răniți. Fetele au luat hotărârea să trimită un număr cât de mic dintre noi la școala de infirmiere voluntare, care să poată merge în spatele frontului pentru a fi de prim ajutor.

S-a hotărât să plece la Bacău șapte fete

---

[5] cotlon = construcție de zid, suport solid de fier sau înjghebare simplă de pietre, în care se face foc și pe care se așază cazanul la fiert.

printre care eram și eu. În afară de Spitalul Crucii Roșii se afla spitalul civil în care lucra un medic chirurg de mare talie, care opera zi și noapte cazurile cele mai grele. Cum s-a pus problema să meargă în această echipă și una dintre noi ca să ne dăm și noi tributul în această bătălie, sorții au căzut pe mine. Așa că am plecat, lăsându-le pe celelalte cu toate grijile fermei.

Acul și fusul: atelierul fetelor din strada Gutenberg, nr. 3

Am avut o experiență dintre cele mai rodnice din punct de vedere uman. Zi și noapre eram la căpătâiul celor ce se luptau cu moartea, mângâind, încurajând, îngrijind cu răbdare și dragoste rănile lor fizice și morale, împăcându-i pe unii cu Dumnezeu, ținându-le loc de orice mângâiere pe care ar fi putut-o avea de la cei dragi de acasă. Nicăieri nu mi-am aflat un rost mai minunat decât acesta.

Din multele cazuri deosebite amintesc aici pe un țăran oltean, Petru Gică, care avea mâna dreaptă amputată mai sus de cot. Într-o seară, intrând la serviciu, nu l-am mai aflat în salon. Mi s-a spus că a fost dus la camera cu cangrene, care

1940: întreținerea fațadei sediului legionar din strada Gutenberg nr. 3, clădire pe 6 nivele ridicată exclusiv prin munca voluntară a legionarilor (în prezent sediu al ... Gărzii Financiare)

era un fel de ... ante-morgă. L-am căutat acolo și l-am găsit complet demoralizat. Eram de serviciu în noaptea aceea cu un student la medicină, dintre aceia care erau obligați să facă o practică la spital. Am mers cu el la subchirurgul spitalului care încă nu plecase și l-am rugat să ne lase nouă ser anticangrenos, căci noi vom încerca să-l salvăm. Subchirurgul însă ne-a spus că spitalul nu mai are

ser şi nici nu are ce face şi a plecat. Atunci m-am gândit că, probabil, Spitalul Crucii Roşii, unde erau cazuri mult mai uşoare, să aibă acest ser. Am plecat aşa cum ne aflam, în halate, afară din oraş, unde se afla spitalul şi, într-adevăr, acolo ne-au dat în poalele halatelor mult ser. Ne-am întors şi i-am administrat mereu ser până în ziuă şi i-am oprit înaintarea cangrenei, scoţându-l din pericolul de moarte.

Într-o seară, tot aşa, intrând de gardă, medicul m-a atenţionat că a operat în după amiaza aceea un prizonier rus, amputându-i piciorul. Am intrat în salon să aprind candela. De când venisem noi, fetele, am pus candele în toate saloanele. Lumină electrică era numai pe culoarul în care dădeau uşile tuturor saloanelor. Am luat candela din cui şi am aşezat-o pe noptieră să o aprind. Dar, după ce am aprins-o şi am pus-o la loc, rănitul rus m-a apucat de halat şi, cu faţa scăldată în lacrimi, mai mult prin gesturi, m-a făcut să înţeleg că aprinderea candelei i-a amintit de mama lui care, probabil, în copilăria lui, făcea lucrul acesta. A vorbit mult printre lacrimi. Nu-i înţelegeam graiul dar îi înţelegeam zbuciumul sufletesc.

În faţa rusului se afla, ca răstignit, un ostaş român, tânăr, nenorocit pe viaţă de o rană oribilă pe care o avea în josul abdomenului şi care, la apariţia rusului, a făcut un fel de criză de nebunie. Numai ce deschidea rusul ochii că-l şi ameninţa că-l loveşte cu ce-i cade în mână, iar pe mine mă întreba cum se face că îmi este milă de el. Am încercat să-i explic că acest rus a fost trimis să lupte pentru ţara lui, aşa cum el a luptat pentru a noastră. Că românii au mângâierea

că se află în ţară, iubiţi şi respectaţi, ajutaţi să-şi revină şi de corpul medical şi de oamenii de bine ai oraşului care-i vizitau şi le aduceau toate bunătăţile. Acesta, însă, este printre străini care îl privesc cu duşmănie.

Din cele donate de vizitatori noi obişnuiam să le facem câte un supliment de hrană pentru ora zece dimineaţa şi patru după-amiaza. Pe mine nu mă lăsa inima să nu le fac parte şi rusului şi unui ucrainean, copil aproape, împuşcat în gât. Ceilalţi răniţi se revoltau dar, cu încetul, i-am făcut să înţeleagă că noi suntem creştini şi trebuie să avem purtare creştinească. La plecarea noastră din spital cei doi purtau la gât cruciuliţe şi ne mulţumeau cu lacrimi pentru tot ce făcusem pentru ei.

În apropierea Crăciunului, micşorându-se numărul celor internaţi în spitalul mare, am fost repartizate la Spitalul Crucii Roşii. Acolo erau foarte mulţi internaţi: două saloane mari numai cu ofiţeri, afară de ostaşii răniţi.

Am întrebat doamnele de la Crucea Roşie care lucrau în acest spital dacă au organizat ceva de Crăciun. Ne-au spus că vor da chiar în ziua de Crăciun câte un pacheţel cu bunătăţi. Ne-am mâhnit căci ştiam că nu de asta au ei nevoie, ci de un gând cald venit odată cu Noaptea Sfântă. Aşa că ne-am apucat să încropim un brăduţ cu găteli făcute de mâna noastră din staniol şi foiţă mătăsoasă. Am aprins în el lumânări şi am agăţat coşuleţe cu bomboane făcute tot de noi din zahărul primit de acasă. Pomuleţul, care avea şi icoana Naşterii Domnului, a fost fixat într-un taburet.

La ora 12 am aprins brăduţul şi am mers întâi în camerele ofiţerilor, cântând colindele

noastre strămoșești și i-am colindat. Cum nu se așteptau la nimic deosebit, surpriza a fost nemaipomenită, așa au putut să se scoale de pe paturi, în cârje, abia ținându-se pe picioare, au mers împreună cu noi, însoțind pomul, în saloanele de la etaj ale ostașilor ca să-i colinde și ei. Până la sfârșit s-a format un cor grozav care a colindat toată noaptea.

Peste câteva zile am plecat din spital cu diplome de surori de caritate. Ajunsă la ferma noastră am găsit-o pe Marieta obosită la maximum între cele două cazane de marmeladă care fierbeau, mestecând când într-unul, când în celălalt. Era, însă, fericită de realizarea noastră.

După un timp s-a ivit un alt necaz. Bădia Chirulescu se întorsese de pe front grav bolnav. Contractase o meningită bacilară și, la revenirea de pe front, nici nu apucase să se întoarcă acasă. Se oprise la Roman, la un cumnat al său, preot și a fost internat de urgență la spital. Soția îl îngrijea, era epuizată de veghe și trebuia să vadă și de cei doi copii pe care-i lăsase singuri acasă. Marieta m-a rugat pe mine să mă internez în spital și să-l îngrijesc eu. Am ajuns la Roman și, pe data de 14 iulie, la câteva ore după plecarea soției, am asistat la moartea lui. L-am înmormântat pe Bădia dar am rămas legați de Nicorești, locul unde ne petreceam vacanțele.

Ferma s-a destrămat. Într-o noapte au venit jandarmii și ne-au arestat. N-am mai știut ce s-a ales nici de fermă, nici de copii.

5. Închisoare sub generalul Antonescu

Era iarnă. Un grup de cinci fete legionare ne aflam închise pentru „*vina*" de a fi încercat să ajutăm închisorile. După ancheta sumară ne-au dus în camera unei închisori improvizate, la un loc cu femei de stradă, pentru a ne umili și a ne face mai grea situația. Acestea nu se sfiau deloc să ne batjocorească și să vorbească zi și noapte cele mai groaznice murdării pentru a face haz.

Am cerut directorului să ne scoată de acolo. Acesta ne-a răspuns că nu are aprobat decât un foc și că trebuie să rămânem acolo, cu ele. Atunci am intrat în greva foamei și a setei. Eram și așa destul de slăbite așa că, după câteva zile, nu ne mai puteam da jos din paturi. După alte câteva zile s-a anunțat procuratura. Au încercat din nou să ne facă să primim situația dar răspunsul nostru a fost că nu vom renunța și că vor scoate de acolo cinci cadavre.

În sfârșit, ne-au luat de acolo și ne-au dus la Malmaison[6] într-o celulă mare, plină de hoațe, țigănci și prostituate. Și acestea făceau haz de noi, căci simțeau că nu suntem de teapa lor. Imediat l-am chemat pe directorul închisorii cerându-i să ne dea o celulă separată. Și acesta

[6] Malmaison = aici, clădirea din Calea Plevnei nr. 137, cazarmă în vremea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, închisoare în timpul mareșalului Ion Antonescu și închisoare de tranzit și centru de anchetă al Securității comuniste.

ne-a spus că nu are aprobat foc decât pentru celula în care ne aflam şi atunci i-am cerut să ne ducă într-una fără foc. Şi aşa a făcut. Ne-a dus la etaj, într-o cameră de şedinţe, cu ferestre sparte prin care pătrundea zăpada până la picioarele paturilor noastre. Din fericire, am primit de acasă o lampă de gătit şi un ceainic. Încălzeam apă, o puneam în sticle pe care le luam în braţe la culcare. Am avut noroc că a venit o inspecţie şi a întrebat ce este cu noi; s-a dat dispoziţie să primim raţie de lemne şi să ni se facă foc.

La procesul care a urmat am fost învinuite că, în loc să-i ajutăm pe cei din Coreea (pe atunci era la modă ajutorul coreean) i-am ajutat pe legionarii din închisori[7]. Am primit fiecare câte o condamnare de trei ani închisoare corecţională, iar mandatele au fost făcute pentru închisoarea Văcăreşti. După condamnare, într-o seară, am fost expediate acolo.

Am ajuns la Văcăreşti după *„stingere”* iar gardianca şefă care era de serviciu, vrând să ne umilească şi să dea satisfacţie comunistelor care ocupau tot spaţiul acordat politicelor şi care ieşiseră să ne vadă, ne-a vârât cu forţa într-o celulă mare, unde se aflau, claie peste grămadă, un grup de minore de la Institutul de reeducare Plătăreşti, pline, sărmanele, de păduchi şi de râie. Aici, lângă uşă, am petrecut toată noaptea, în picioare. Din timp în timp, Anişoara Rădulescu recita din Eminescu, cu voce tare şi cu vizeta deschisă:

[7] Aici cred că Nana face o confuzie. Sintagma cu „ajutorul coreean” a circulat sub teroarea comunistă. (n. a.)

Cine-a îndrăgit străinii,
Mânca-i-ar inima câinii;
Mânca-i-ar casa pustia
Şi neamul nemernicia!

Gura balaurului: intrarea în închisoarea Văcăreşti

Asta pentru că am constatat încă de la început că administraţia şi conducerea închisorii erau câştigate în întregime prin darurile comunistelor aflate acolo.

A doua zi am ieşit la raport, iar comandantul închisorii nu a avut ce face căci aveam mandatele pentru Văcăreşti şi a dispus să ni se

elibereze o celulă. Aceasta avea trei paturi înguste, suprapuse. Şi-a făcut apariţia şi directoarea secţiei care nu era alta decât Sigherto, fosta directoare de la Institutul de corecţie Plătăreşti.

Imediat i-am cerut să o aducă printre noi pe Lenuţa Ilie, care fusese deja condamnată la 25 de ani închisoare pentru Mişcarea Legionară din răzbunarea acestei directoare. S-a arătat mirată de cererea noastră şi ne-a spus să nu încercăm aşa ceva căci fata este plină de râie şi de păduchi şi ne va umple şi pe noi. Atunci am apostrofat-o zicând:

„- Cum este posibil să se afle în halul acesta când vine dintr-un institut?"

I-am spus că noi ne vom ocupa de ea şi o vom tămădui şi de una şi de alta. N-a avut ce face şi ne-a dat-o. Am cerut de acasă medicamente pentru ca să o curăţăm şi eu, personal, m-am ocupat de ea şi am îngrijit-o ca pe un copil. Această purtare a făcut-o să aibă pentru mine şi pentru Mişcare, pe care o îndrăgise de mai înainte, o afecţiune unică. Mai târziu, în închisoare, când căutau *„cozi de topor"* pentru a lovi în noi, ea a rămas totdeauna lângă noi, spunând, fără menajamente, că acest lucru îi este imposibil deoarece nu poate uita că eu i-am arătat atâta dragoste şi am curăţat-o de păduchi şi de râie şi am hrănit-o şi am îngrijit-o ca pe un copil ce era de fapt.

Între timp am stat în secţia comunistelor şi priveam cu indignare purtarea slugarnică a conducerii şi huzurul în care trăiau ele faţă de noi.

Nu peste mult timp a fost adusă la noi în celulă o nouă arestată, gravidă în ultimele luni. Eram deja câte două într-un pat îngust. Atunci am cerut să ne mai dea o celulă, căci una din noi

ar fi trebuit să doarmă pe ciment. Am fost acuzate de rebeliune şi ne-au anulat mandatele pentru Văcăreşti şi am fost trimise la Mislea cu cătuşe la mâini, legate câte două. Eu am fost legată cu Lenuţa Ilie.

Mislea - imagine contemporană: zidul exterior al mănăstirii de la 1534 (foto E. Lupu)

Acolo sosiseră o serie de eleve arestate în Oltenia pentru *„organizaţie legionară"*. Se mai aflau şi câteva persoane răzleţe arestate ca legionare pentru *„ajutor legionar"*.

În închisoare era o secţie cu atelier mare de croitorie, unde lucrau comunistele care beneficiau de un regim bun, primind pachete din străinătate cu fel de fel de bunătăţi. În curând ne-am dat seama că se aflau şi sectante, în majoritate femei simple de prin nordul Moldovei. Am rămas surprinse când am constatat că primeau

același fel de pachete din străinătate ca și comunistele.

Mislea - imagine contemporană: fosta închisoare a fost reamenajată în cămin de bătrâni (foto E. Lupu)

Am încercat să le deschidem ochii că aceeași sursă fără de Dumnezeu care încuraja comunistele acționa și pentru sectante, dar nu ascultau nici de noi, nici de preotul din sat care slujea și la biserica închisorii și care încerca să facă operă de reeducare cu ele.

Se mai aflau acolo și deținute de drept comun. Cu hoațele și borfașele nu era nimic de făcut, dar criminalele, multe din ele ajunse acolo printr-o nenorocire, se grupaseră în jurul bisericii și aveau și cor, dând răspunsurile la sfintele slujbe.

În fiecare seară făceam careu în jurul bisericii și cântam o rugăciune care și azi mă înfioară prin simplitatea și prin patosul ei:

Doamne, de n-am avea pe sfinții Tăi mângâitori și bunătatea Ta milostivindu-se spre noi, cum am îndrăzni, Mântuitorule, a Te lăuda

pe Tine, pe Carele Te binecuvintează îngerii? Știutorul inimilor, iartă sufletele noastre!

Mislea, loc de pelerinaj: Paraclisul amenajat (în anul 1994 de fostele deținute coordonate de Geta Iancu Gheorghiu) dintr-o clădire anexă a fostei închisori

Și azi, când îmi amintesc să spun această rugăciune, simt un fior mare de duioșie și de dragoste.

De reeducarea deținutelor se ocupa, cu dragoste și dăruire, preotul din sat. Slujea o dată în sat, iar a doua zi în biserica închisorii. Am rămas cu un adânc respect și cu dragoste pentru acest demn slujitor al altarului, care nu precupețea nimic ca să-și facă datoria. Când am venit noi am preluat corul, preotul făcându-ne rost de partituri din aproape toți compozitorii noștri de muzică

corală bisericească. „*Viețașele*”[8] au rămas cu strana.

De Sfintele Paști care au urmat ne-am hotărât să ținem post negru de trei zile (din Joia Mare până în ziua de Paști), să ne spovedim și să ne împărtășim. Postul l-am dus cu o ușurință venită de Sus. În noaptea Învierii slujba s-a făcut la închisoare, iar părintele, încântat de corul ce dăduse răspunsurile, a stăruit pe lângă directoarea închisorii să ne lase să dăm răspunsurile în ziua întâi de Paști la biserica din sat. S-a aprobat și am mers încolonate, însoțite de primul gardian și de soția sa. În biserică am stat lângă ușa altarului, în stânga (biserica nu avea cafas[9]) și am dat răspunsurile. Toată lumea prezentă a fost foarte impresionată de răspunsurile noastre și, la plecare, nu mai știau cum să-și arate dragostea față de noi. Ne-am întors apoi, străbătând satul cu cântarea „*Hristos a înviat!*” și, ajunse la închisoare, am străbătut curtea cu același cântec până la sufrageria noastră unde ne aștepta Țațaia (Geta Crețu) cu o masă frumos aranjată, ca pentru Ziua Învierii.

Mai târziu, venind o inspecție, ni s-a dat de înțeles că ne vom elibera în curând și, de aceea, s-a aprobat să primim de acasă cărți și caiete pentru ca elevele să se poată reintegra în viața „*de afară*”.

Ne-am eliberat cu toatele printr-un decret, în afară de Lenuța Ilie care, având o condamnare

---

[8] vietaș = persoană care a fost condamnată la închisoare pe viață.
[9] cafas = aici, balcon unde cântă corul într-o biserică.

de 25 de ani, a rămas în închisoare; și am regăsit-o acolo la o nouă arestare.

La eliberare, tinerețea noastră a făcut un cântec:

Iată că a sosit și a noastră plecare
Din închisoare, cu zarvă mare.
De-acuma tot ce a fost frumos s-a terminat
Fiindcă «Tăticu» ne-a grațiat.
Și băbătii și domnișoare,
Cu geamantane, spre poarta mare,
Își cântă marșul de plecare
Și-o salutare tuturor.

În urmă iese un regiment de gură cască
Să ne privească și să bocească,
Iară noi, țanțoșe, cântăm așa într-una:
Adio, Mislea, good-bye, «nebuna»
Și până acasă tot așa,
Adio, Mislea, tra-la-la!
Rămâi cu bine de-acum, coană Aurică
Și nea Costică și dom' Mitică!
Adio, pentru totdeauna, pușcărie,
Scumpă moșie, cu sărăcie!

Cântăm cu veselie într-una:
Adio, Mislea, good-bye, «nebuna»
Și până acasă tot așa,
Adio, Mislea, tra-la-la!

6. Lagărul Slobozia

Situat în apropierea gării Slobozia, într-o fostă cazarmă, lagărul era compus din mai multe pavilioane în care erau deținuți oameni

indezirabili, foarte feluriți, de la bancheri și oameni de afaceri, politicieni, preoți, legionari abia ieșiți din lagărele germane goi și flămânzi și până la fete și femei, soții sau rudenii ale celor închiși, ca și legionare pe care au putut pune mâna. Toți erau fără condamnare, ca ostatici și în orice clipă puteau fi uciși dacă se primea un ordin în acest sens.

Totuși, atmosfera nu era deloc dezolantă. Oamenii aceștia, în majoritate, aveau un moral tare și se întrajutorau.

Cum cei mai mulți nu aveau legături cu familia - ceea ce era și situația noastră, a fetelor legionare - ne-am angajat să facem unele servicii (ca de pildă spălatul rufelor, călcat, etc.) celor care aveau bani, și din banii primiți puteam cumpăra unele lucruri de mâncare de la sătencele care treceau la târg pe lângă sârma ghimpată ce înconjura lagărul, bineînțeles însă sub supravegherea unei persoane din conducerea lagărului.

O parte dintre noi fetele (cum ni se spunea de către toată lumea) făceam un supliment de mâncare pe care îl împărțeam cum puteam, mai ales băieților veniți din lagărele germane slăbiți, flămânzi și goi.

La un moment dat s-a luat hotărârea și s-a primit aprobarea să transformăm grajdul lagărului, curățat și împodobit săptămânal cu ramuri înverzite, într-o capelă unde să se poată oficia Sfânta Liturghie.

Un băiat cu talent și îndemânare, precum și o fată a noastră - Cornelia Novac - au improvizat o catapeteasmă, lucrând icoanele respective, care au fost sfințite de către preoții aflați în detenție. A fost un moment deosebit care a reușit să ne

ridice mult moralul. Slujea un sobor de 17 preoți, iar răspunsurile le dădeam noi, ceilalți internați, bărbați și femei, organizați într-un cor de toată frumusețea.

Aici am trăit însă și un moment greu, căci într-o noapte s-a anunțat că este un ordin de execuție și că va fi executat la o comandă așteptată din afară. Am așteptat rugându-ne. La ziuă ni s-a spus că s-a renunțat la hotărârea luată.

Desființarea lagărului a început prin eliberarea mai întâi a preoților. Aceștia nu au plecat înainte de a săvârși Sfânta Liturghie și de a mulțumi Domnului pentru ieșirea din impas.

La puțin timp am ieșit și noi fetele, cu sufletele însă grele, căci mai lăsam în urmă multe alte suflete, mai ales cei veniți din Germania despre care nu știam ce soartă vor avea.

A doua zi după ieșire, luând legătura cu cei din afară, m-am înapoiat la sârma ghimpată a lagărului ca să le comunic că de la centru mi-au spus să fie liniștiți și fără teamă căci vor fi eliberați în curând, ceea ce s-a și întâmplat, desființându-se astfel lagărul.

7. O nouă arestare

Noi fetele, în dorința de a fi de folos băieților, am închiriat o casă unde ei puteau găsi o masă, rufe curate și un pat pentru odihnă. Totul a mers bine o vreme dar, până la sfârșit casa a fost descoperită și instalându-se un post fix de supraveghere în casă am picat mai mulți după acea dată.

Ziua de 23 august 1944 ne-a aflat în închisoare pe șase fete legionare (o aflasem acolo și

pe Lenuța Ilie care nu fusese eliberată odată cu noi, având o condamnare mai mare). Una dintre noi, Geta Crețu, era la birourile închisorii și avea și „gherla” de unde elibera rația de lemne pentru bucătărie. Când a venit ordinul de eliberare pentru comuniste Geta le-a făcut toate formele de eliberare. Am mai rămas în închisoare noi fetele legionare și șapte spioane maghiare, singurele politice. Directoarea, care se temea pentru noi - *„ce vor face când vor ajunge în închisoare rușii?”* - ne-a amestecat cu spioanele maghiare într-un dormitor.

Era ziua de Sfânta Maria mică (Nașterea Maicii Domnului) când spioanele maghiare au cerut directoarei să le admită să trimită de la închisoare un curier la Ploiești (legătura cu Bucureștiul era întreruptă) ca să întrebe printr-o adresă care este situația lor și de ce nu au fost eliberate. Adresa a făcut-o Geta Crețu și, cu această ocazie, doamna directoare a sfătuit-o să alăture o altă adresă întrebând care este și situația noastră, a legionarelor. Ca să nu o contrazică Geta a făcut ceea ce i s-a spus. Noi însă nu așteptam nimic bun.

Așa s-a făcut că în seara aceea, după ce ne-am împărțit atribuțiile care ne reveneau a doua zi, ne-am înduioșat la gândul că este ziua Sfinților Părinți Ioachim și Ana și că o mamă, mama Getei, pe care o chema Ana, obișnuia să ne trimită în această zi bunătăți și care este undeva și plânge de grija noastră. Ne-am încredințat Sfinților Părinți Ioachim și Ana și după aceea ne-am culcat liniștite în timp ce spioanele maghiare nu au închis un ochi așteptând întoarcerea curierului.

Dimineața la ieșire ne-am lovit de *„dreptul comun”* care alerga să ne anunțe că *„doamnele legionare pleacă acasă”*. Știau ele că la plecare tot ce mai rămăsese din zestrea noastră săracă le dăm lor.

Nu le-am crezut, cum nici nu era de crezut și am plecat fiecare la lucrul nostru: Geta la *„gherlă”* și la rația de lemne la bucătărie, Lenuța Ilie la biserică să pregătească totul pentru Sfânta Liturghie, căci preotul, care în ajun făcuse slujbă în sat, ne promisese că acum vine la bisericuța noastră. Două din fete rămăseseră de serviciu la curățenie în dormitor, iar eu tocmai terminasem un covor și-l dusesem afară să-i fac franjurile.

Deodată maistra de lucru mă zărește și mă strigă:

„- Cristescu, ce faci acolo?”

Crezând că este nemulțumită că am ieșit cu covorul afară, încerc să mă scuz că am ieșit la soare. Ea însă cheamă o spioană maghiară să îi dau covorul în primire, iar pe mine mă trimite la magazie să-mi predau efectele și să mă pregătesc de drum. Mi se părea că visez, dar imediat au început grijile: ce vom face dincolo de poarta închisorii, cinci fete fără un ban în buzunar și întâlnindu-ne cu hoardele rusești care făcuseră dezastru în sat?

M-am dus la *„gherlă”* să mă consult cu Geta care primise și ea vestea și se frământa la fel ca mine. În timp ce noi ne agitam astfel, auzim că o strigă la poartă pe Geta să meargă la vorbitor. Într-adevăr venise tatăl ei cu geamantanul cu prăjituri și cu un nepot ce venise de pe front într-o permisie și era complet echipat în uniformă și cu carabina pe umăr. Atunci m-am gândit că numai Sfinții Părinți Ioachim și Ana au făcut pentru noi această minune.

Sfinții părinți Ioachim și Ana - sec. XVI - Mânăstirea Pecersk din Pskov - Rusia

Peste ani mă aflam la Miercurea Ciuc într-o celulă cu o persoană care făcea căderi psihice și-i căşunase pe mine. Mă amenința că se va spânzura de patul ei ca să o am pe conștiință toată viața. O situație în care nu aflam nici o ieșire.

Tot în dimineața zilei când sunt sărbătoriți Sfinții Părinți Ioachim și Ana și povesteam cum, cu ani în urmă, la o zi ca aceasta am fost ajutată de Sfinții Părinți, la Mislea, se deschide ușa celulei și sunt scoasă afară cu bagajul. Eram citată ca martoră într-un proces în care, de altfel, nici nu am apărut. Am fost depusă la Jilava unde am rămas aproape un an. Între timp persoana și-a

revenit și, la întoarcerea mea, m-a primit cu multă simpatie.

Am povestit toate acestea pentru a mulțumi astfel bunilor noștri protectori, Sfinții Părinți Ioachim și Ana pentru tot ajutorul primit.

Maria.

M-am născut în 5 ianuarie 1916 într-un mic orășel din Oltenia, al unsprezecelea copil al unei familii mai mult decât modeste –

Mama mea, fiică de preot, mort însă foarte timpuriu când ea avea abia 1 an, deși de o mare sprinteneală la minte, nu a putut urma decât cele 4 clase primare.

Bunica rămăsese văduvă cu doi copii, cel mai mare fiind băiat l-a dat la școală ajungând inspector C.A.M.

Pe mama, bunica a hotărât s-o căsătorească din vreme, ca să aibă și ea un stâlp la casă, fiind - cum am mai spus - văduvă –

Așa s-a făcut că a căsătorit-o

Prima pagină din primul caiet al Nanei

CAIETUL II

1. Testamentul Maicii Mihaela

Destin de martir: Maica Mihaela de la Vladimirești (15 noiembrie 1914-20 aprilie 1963)

„Vor veni mulți care vă vor sili să recunoşteți că Mişcarea Legionară a avut un drum greşit şi că tot restul a fost o rătăcire. Tuturor acestora le veți răspunde răspicat: Ei nu au greșit. Ei ne-au scos din fundul unei adânci prăpăstii de întuneric, dezmăț și necredință. Au aprins o lumină şi am mers cu ochii țintă spre ea.

Dacă am greşit că am scos sabia, am şi acceptat să fim răpuşi prin ea şi este adevărat că am curmat vieți de oameni pe care nu aveam dreptul să le frângem, dar astăzi, ridicați pe jertfele scumpe ale celor ce ne-au fost odată călăuze, vedem cărarea cea adevărată și suntem siguri de lumină.

...... Voi oameni mulți, care vă veți zice să recunoașteți că Mișcarea Legionară a avut un drum greșit și că tot rostul luptei a fost o ~~rătăcire~~. Tuturor acestora le vom răspunde răspicat: „Ei n-au greșit – și n-au ieșit din fundul unei adânci prăpăstii de întuneric, deznădejde și necredință. Au ajuns o lumină și au mers cu toții cu ochii țintă spre ea. Acolo au găsit că au ieșit sub ..., am și acceptat să fim răpuși prin ea și este adevărat că am curmat vieți de oameni pe care nu aveam dreptul să le frângem, dar ostoiți, ridicați pe jertfele scumpe ale celor ce ne-au fost odată călăuze, vedem cărarea cea adevărată și suntem siguri de lumină –

Am vorbit despre Hristos și am mers în parte, după puteri – pe urmele Lui – Acum suntem total ai lui Hristos și alături de El drumul nostru înseamnă dragoste, numai dragoste și lăsarea tuturor celorlalte și a răzbunării în seama lui Dumnezeu. Iar grija noastră să fie aceea (una singură) de a cunoaște voia Lui și apoi de a o îndeplini întocmai!”

(Din scrisoarea Maicii Mihaela (Marieta Iordache) scrisă în închisoarea Miercurea Ciuc în anul 1957, închisoare care i-a fost și mormânt și unde a mers să întâlnească pe fratele ei Bădiță Iordache Nicoară omorât în lagărul Miercurea Ciuc cu ani înainte.

„Testamentul” Maicii Mihaela, așa cum l-a așternut Nana pe hârtie

Am vorbit despre Hristos și am mers, în parte, după puteri, pe urmele Lui. Acum suntem total ai lui Hristos și alături de El, drumul nostru înseamnă dragoste, numai dragoste și lăsarea tuturor celorlalte și a răzbunării în seama lui Dumnezeu. Iar grija noastră să fie una singură, aceea de a cunoaște voia Lui și apoi de a o îndeplini întocmai.”

Maica Mihaela - foto penitenciar

...Din scrisoarea Maicii Mihaela - Marieta Iordache - scrisă în anul 1957 în închisoarea Miercurea Ciuc, închisoare care i-a fost mormânt și de unde a pornit să întâlnească pe fratele ei,

Bădița Iordache Nicoară, omorât în lagărul Miercurea Ciuc cu ani înainte.

Comandantul Legionar Nicolae (Nicoară) Iordache[10]

[10] Poet, publicist, asistent universitar la Facultatea de Chimie a Universității București, asasinat de Carol II la 21 septembrie 1939, a fost împreună cu Victor Puiu Gârcineanu una din marile figuri și speranțe ale elitei Legiunii și mare trăitor creștin. Cei doi au fost „releul" care a preluat de la Ioan Moța și grupul lui orientarea duhovnicească spre meditație și rugăciune lăuntrică, însușită mai departe de „grupul misticilor" de la Aiud și Târgu Ocna alături de care "cântau îngerii": Traian Trifan, Mărturisitorul Mucenic Valeriu Gafencu, Traian Marian, Anghel (Arhimandrit Arsenie) Papacioc, Arhimandrit Gherasim Iscu, Marin Naidim, Virgil Maxim și mai apoi Ioan Ianolide, Gheorghe Jimboiu, Constantin Țoțea, Costică Dumitrescu (zis „Fachirul" - Cuviosul Marcu de la Mânăstirea Sihăstria), părintele Constantin „Tică" Voicescu.

Şi, pentru că îmi stăruie în minte câteva versuri ale Băditei Nicoară, le aştern şi pe ele pe hârtie, pentru frumusețea lor:

De va fi, Doamne, ca să cad sub vis,
Sub crugu-nalt pe care l-ai deschis
Uimiților și fericiților de noi,
Ori de va fi să cad sub glonț flămând
Sau ca să pier în temnițí ars de gând
Şi lutului să-i dau dobânda înapoi,
În ceasu-acela greu de-nfiorare
Când Duhul Tău va fulgera pe zare
Şi-o să mă soarbă în bulboane de eter,
În ceasu-acela, Doamne, printre stele
Voi tăbărci cu dorurile mele
Suind înlăcrimat să Ți le-nchin.
Căci toată-nfiorarea pământeană,
Tot ce-a fost vis și-nrourări de geană,
Din palma Ta le-am adunat, Părinte,
Şi tot ce-a fost duios popas sub vise
Suflet prieten, plaiuri larg deschise,
De Tine-au fost lăsate să ne-alinte
Copilăria plină de candoare,
Iubiri ca limpezimile stelare,
Tu, Doamne mi le-ai răsădit în cale,
De-au înflorit, uimite clematite,
Din încropite ape otrăvite.[11]

[11] Am redat aici poezia, aşa cum a fost ea prezentă în memoria Nanei Sofica. Vom prezenta mai jos varianta publicată în revista „*Convorbiri literare*", nr. 7, iulie 1941:

Psalm

Când chipul tău va fulgera pe zare
Şi-o să mă soarb-adâncuri de senin,
În ceasu-acela Doamne, printre stele,

2. Toamna anului 1933

Terminasem Liceul de Fete dintr-un mic orăşel de provincie şi mă avântasem în viaţă cu nădejdi că voi putea urma Facultatea de Matematică spre care mă îndemna profesorul meu care avea mari speranţe în posibilităţile mele şi nici nu concepea să nu merg mai departe.

Dar toate visele mele s-au sfărâmat căci, venită la Bucureşti, am dat peste obstacole de netrecut. Făceam parte dintr-o familie modestă, cu doisprezece copii, eu fiind al unsprezecelea. Posibilităţi materiale nu aveam şi nu intram în nici o categorie dintre cele privilegiate cu scutiri de taxe, burse, etc.

Odată cu mine venise la Bucureşti şi o colegă, prietenă a mea, care avea *„privilegiul”* că era orfană de război şi care a obţinut imediat cămin şi cantină gratuit, precum şi scutire de taxe. Ea a rămas în Bucureşti să urmeze facultatea, iar eu a trebuit să mă întorc acasă, fără speranţe. Eram legate printr-o strânsă prietenie.

Voi tăbârci cu dorurile mele,
Suind înlăcrimat să ţi le-nchin,
Că toată-nfiorarea pământeană
Tot ce-a fost crin şi înnourări de geană,
Din palma Ta le-am adunat, Părinte,
Şi tot ce-a fost duios popas sub vise,
Suflet prieten, plaiuri larg deschise
De Tine-au fost lăsate să ne-alinte:
Copilărie dulce de candoare,
Iubiri ca limpezimile stelare,
Tu, Doamne, mi le-ai scos în cale,
De-au înflorit uimite clematite,
În încropite ape otrăvite.

Deşi ne-am despărţit, aveam între noi o legătură de suflet ce se manifesta prin scrisori dese şi prin împărtăşirea tuturor viselor şi speranţelor noastre.

Tineri legionari în marş prin Alba Iulia

Nu mult timp după întoarcerea mea acasă, ea a început să-mi împărtăşească în scris bucuria pe care o aflase în izvorul minunat al Mişcării Legionare ce se afirma ca ceva năvalnic şi miraculos şi unde ea îşi afla toate împlinirile. Alături de scrisori a început să-mi trimită şi fotografii, broşuri, circulare şi să mă facă părtaşă momentelor de bucurie şi înălţare pe care le trăia. Participam cu tot sufletul şi cu toată căldura la viaţa şi crezul ce se afirmau.

Şi aşa, din scrisori, am aflat despre Mişcare şi despre minunaţii ei oameni. Mi-a vorbit despre rolul femeii în această Mişcare, despre şefa ei, Camarada Nicoleta Nicolescu, excepţional exemplu de femeie luptătoare, despre Cetăţuia de studente ce se înfiripase, Cetăţuia Ecaterina

Teodoroiu, care mobilizase tot ceea ce era, în vremea aceea, mai generos, mai curat, mai jertfelnic în neamul nostru.

Citez din scrisoarea deschisă a Camaradei Nicoleta:

„... şi să vrem, camarade, să dăm neamului acestuia o femeie care nu şovăie, care, călcându-se pe ea, închină tot: minte, inimă, voinţă, neamului ei, îndrăzneşte tot pentru el şi moare pe redută cu gândul mereu înainte!”

Prototipul acesta l-a atins ea în chipul cel mai desăvârşit, trăind numai pentru Mişcare şi murind pentru ea cu toată seninătatea, bucuria şi dăruirea.

Studente din cetăţuile de fete

3. Arnota

Începuseră taberele de muncă, şantiere în toată ţara pentru obiective mari şi frumoase, dar, în acelaşi timp, şi şcoli de educaţie pentru

generaţia noastră care avea de dus la capăt o misiune istorică şi grea.

Tabăra[12] Arnota 1935: drumul spre ctitoria basarabă se croieşte, încet, prin pădure şi prin stâncă

Prietena mea din Bucureşti, care îi vorbise Camaradei Nicoleta despre mine, primeşte sugestia de a mă determina să merg şi eu într-una din aceste tabere.

Aşa s-a făcut că, în anul acela, împreună cu un grup mic de tineri din oraşul meu, am plecat la mânăstirea Arnota din judeţul Vâlcea, unde se lucra pe şantier la facerea unui drum în stâncă, ce urma să lege mânăstirea Bistriţa din vale cu

[12] Fotografiile din taberele de muncă legionare provin din excepţionalul album *TABĂRA DE MUNCĂ* publicat în 1936 de avocat Mihail Polihroniade (publicist, doctor în drept, membru al Senatului Legionar, şef al Garnizoanei Bucureşti şi al Cuibului de intelectuali AXA în care au activat profesor Vasile Christescu, Mircea Eliade, avocat Ioan Moţa, Horia Cosmovici). Ucis în 1939 de Carol al II-lea.

mânăstirea Arnota și pe care drum să se poată transporta în anul următor materiale pentru repararea mânăstirii.

Cărturari și țărani lucrează cot la cot

Tabăra Arnota 1935: învingînd stânca

Tabăra Arnota 1935: luptând cu muntele

Tabăra Arnota 1935: la ivirea zorilor legionarii pleacă la lucru

Într-adevăr, mânăstirea era într-un grad de dărâmare că nu mai existau decât vreo două odăițe în picioare, din fostele chilii, iar peste

lespedea voievodală a mormântului lui Matei Basarab, ploua. Totul era învăluit într-o uitare vinovată a trecutului de glorie şi pioasă amintire a marelui voievod.

Şi aici mă opresc puţin cu povestirea ca să citez dintr-un cântec deosebit de frumos al lui Radu Gyr:

La Arnota, unde Matei Basarab
Vegheat e de zodii şi lună,
Arhanghelii verzi, printre cetini de brad
Pe lespedea lui se adună.

Mari fugere verzi se-aprind peste veac
Şi cad peste cripta-i vitează
Şi munţii-ngenunche şi apele tac
Căci vin legionarii de pază.

La Arnota suie viteji legionari,
Fac drumuri spre sfinte ruine,
Să lege trecutul cu şoimii lui mari
De sângele ţării străbune.

Şi moţi, moldoveni şi munteni într-un gând
Se leagă ca-n vremi de urgie
Să moară pe cripta voievodului sfânt
Decât să trăiască-n robie.

Sub flamura verde a Gărzii de Fier
E-o trudă de mâini şi ciocane
Şi tot legionarul în visu-i de cer
Te poartă-ncrustat, Căpitane!"

Biserica Mănăstirii Arnota la 1935 (cu pridvor închis)

Arnota: se sfărâmă şi se împrăştie piatra

Trenul cu care am plecat ne-a lăsat la aproximativ 40 km. de Arnota. A trebuit să parcurgem drumul pe jos și cam în marș forțat căci se apropia seara. Când am ajuns în Bistrița am tras la casa preotului din comună, casă cu porțile larg deschise pentru primirea echipelor ce veneau în tabără[13].

Puțin înaintea noastră sosise o echipă din Iași din care făceau parte Bădia Leațu (cum i se spunea), Ilie Stângă, Strugaru, frații Țincoca, Manta. Am luat ceva de mâncare și am pornit să urcăm creasta chiar în seara aceea. Era destul de greu căci eram deja obosiți și drumul era abrupt. Țin minte că, prin unele locuri, mă ajutam și de mâini ca să mă cațăr, dar, ținând socoteală că eram dată de exemplu băieților ce rămâneau uneori mai în urmă, urcam cu îndârjire și curaj.

Tabăra Arnota 1935: frontul la începerea lucrului

[13] Între 8 iulie și 11 septembrie 1935 în Tabăra de la Arnota au tăiat drum nou în stâncă 242 legionari.

Atunci mi-am amintit de un fapt petrecut într-o altă tabără (școală de cadre) pe Rarău, condusă de Căpitan în persoană și unde, dintre fete, mersese numai Camarada Nicoleta. Ea povestea că, într-o seară, în asfințit, Căpitanul a făcut front, în capul căruia era Camarada Nicoleta, ca singura fată și a ordonat ca toată lumea să se descalțe și așa, cu picioarele goale, să urce în fugă o stâncă abruptă din fața taberei. În frunte chiar cu el, Căpitanul. La un moment dat, întorcându-se cu privirea înapoi, a văzut cum rămâneau pe drum unul câte unul din cei neînvățați cu aceasta și le-a strigat:

Căpitanul (în costum național) la Schitul de pe Rarău în anul 1934; în dreapta sa este soția, doamna Lilica, iar în capăt Vasile Blănaru (viitorul scriitor Cezar Flamură)

„- Calcă apăsat, camarade, calcă până la sânge, ca să nu uităm că așa au urcat și băieții noștri, Nicadorii, muntele suferinței!”

Tabăra de pe Rarău, 1934

Tabăra Arnota 1935: sufrageria Legionarilor la umbra stejarilor

Și, ajunși în vârf, în asfințitul minunat de soare, le-a ținut o ședință, vorbind despre sacrificiul celor trei Nicadori.

Procesul de la Jilava 1934: Nicolae Constantinescu, Doru Belimace și Ioan „Iancu” Caranica - Nicadorii - încătușați și cu lanțuri la picioare

Dar să ne întoarcem la Arnota. Tabăra era condusă de profesorul universitar Andonescu. Șeful șantierului a fost numit Bădia Leațu. Doi oameni atât de diferiți dar deopotrivă de mari: profesorul Andonescu era un doctrinar de primă linie, Bădia Leațu era un exemplu de modestie (era avocat), de dragoste de țară și de oameni, un suflet cald și generos pe care nu-l voi uita niciodată. Îmbrăcat în costumul lui românesc, înalt și puternic, părea

prototipul țăranului român cu picioarele adânc înfipte în glia strămoșească. Era nemaipomenit de iubit.

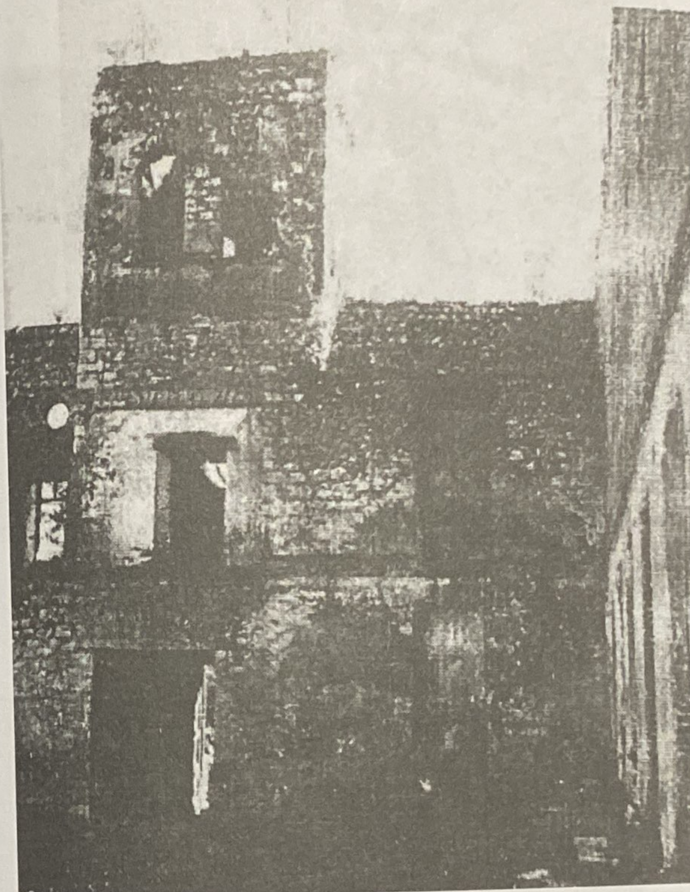

Tabăra Arnota 1935: țărănci în frumosul port oltenesc urcă spre sfânta mănăstire pe noul drum

Eu, fiind singura fată în tabără o vreme, coboram la mânăstire la Bistrița, la maici, pentru noapte, iar dimineața urcam pe șantier. Găseam băieții la lucru. La venirea mea făceau o mică pauză căci le aduceam de la mânăstire într-un coș mare câte o gustare pe care o primeau cu bucurie. Cântam împreună un cântec și după aceea urcam mai departe să pregătesc masa pentru amiază. Aceasta a durat câteva zile căci, după aceea, șeful taberei a hotărât să rămân să dorm într-una din cele două chilii, lângă camera comandanților. Uneori era nevoie să servesc chiar dimineața mămăligă, pe care o făceam într-un

cazan mare în spatele zidurilor în ruină, căci nu aveam destulă pâine.

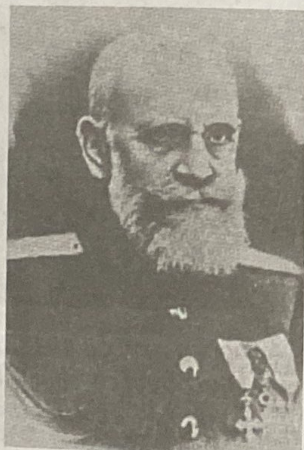
Ne impresiona când venea în tabără câte o țărancă sau câte un țăran cu desagii pe umăr să aducă și ei câte ceva de-ale gurii (cum ziceau ei) pentru băieți.

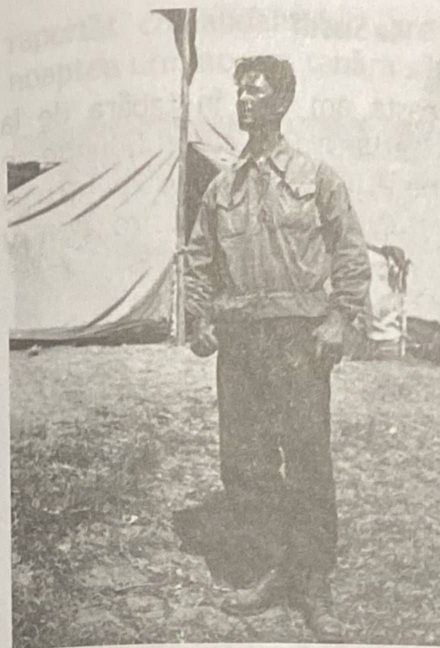
Tabăra Arnota 1935: zidurile mănăstirii în ruină, reproducere după albumul alcătuit și publicat de regretatul Mihail Polihroniade în 1936

Reprezentare bizantină din 2006 (atelierul Sfintei Mânăstiri Diaconești) a Dreptslăvitorului Matei Basarab, mare ctitor de altare sfinte printre domnitorii români. Mormântul său se află în mânăstirea Arnota.

Așteptam să sosească și Căpitanul dar mi-a fost înșelată așteptarea căci el n-a putut veni. A trimis pe domnul general Cantacuzino ca să ne aducă gândul său de încurajare, el fiind reținut la Carmen Sylva unde era tabăra principală. Nici pe Camarada Nicoleta nu am întâlnit-o

1935: Căpitanul în tabăra legionară de la Carmen Sylva

căci și ea se afla împreună cu fetele tot acolo. Eu însă îmi făcusem definitiv intrarea în această nemaipomenită Mișcare unde îmi pusesem tot sufletul și toată simțirea mea. Abia am așteptat să vină vara următoare să pot merge iar în tabără.

Front de legionare la Carmen Sylva 1935: în fruntea lor, dând onorul Căpitanului, Nicoleta Constanța Nicolescu

4. Susai

De data aceasta am fost în tabăra de la Susai, o înălțime deasupra Predealului, unde se defrișa pădurea pentru a face loc pentru o cabană, loc de refugiu și însănătoșire pentru legionarii bolnavi.

Tabăra de la Susai

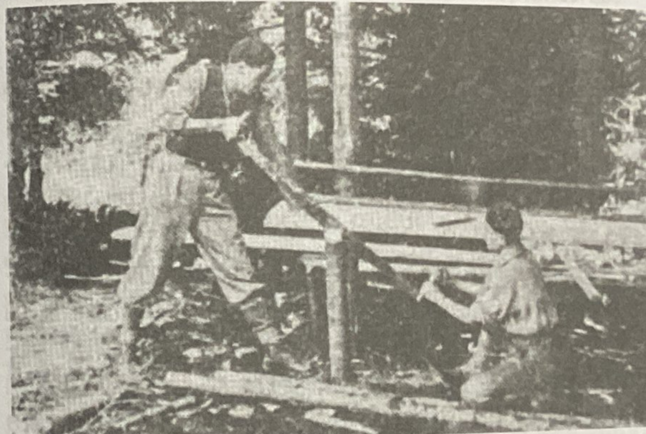
Tabăra era condusă de profesorul Dobre - mort eroic în războiul ce a urmat - și era instalată în plină pădure, printre brazi. Aici aveau și fetele cabana lor făcută, ca de altfel toate, din brazii vii între care era tasată cetină verde și cu scărițe vii între brazi. Cabana fetelor se numea *„Cabana Floarea Reginei"*.

Noi eram scutite de a face planton noaptea dar, într-o seară, neputând dormi din pricina frumuseții firii, ne-am apucat de povestit și de râs. Trecând rondul de noapte și auzindu-ne, a

raportat comandantului care a hotărât ca, în noaptea următoare, tabăra să fie păzită de fete.

Slujbă la osemintele soldaților strânse de pe Susai

Tabăra de la Susai

A fost ca un leac de frică deoarece pe locul taberei, când defrișau pădurea, s-au găsit multe cranii omenești ale ostașilor ce luptaseră pe acolo

în primul război mondial și pe care noi le așezasem într-un adăpost unde ardea o candelă și lumânări, cu intenția să le facem un mormânt demn de jertfa lor.

Căpitanul (cu Ion Zadic) pe Susai, între osemintele ostașilor căzuți pentru patrie în Primul Război Mondial

În această tabără am cunoscut multe figuri legionare, printre care și pe inginerul Horodniceanu, secretarul Căpitanului, un moldovean plin de modestie și de dragoste pentru Legiune și Căpitan.

Deseori venea la bucătăria improvizată unde pregăteam masa taberei și ședea până târziu cu noi, fetele, la sfat. El m-a remarcat și a aflat povestea mea. De atunci n-a încetat să mă sfătuiască să încerc să vin din nou în București căci, ajutată de oamenii de bine din Mișcare, poate voi reuși să urmez o facultate și voi fi de folos Mișcării.

Am reținut sfaturile lui și mi-am pus nădejdea că voi reuși. Greutatea era, însă, că acum mama se obișnuise cu situația mea. De dimineață

Comandantul legionar ing. Nicolae Horodniceanu (1907-1994), profesor honorario și decan al Politehnicii din San Juan (Argentina), cel mai mare dintre cei 14 copii ai unui morar din județul Roman

până seara cutreieram micul orășel și dădeam copiilor meditații la matematici, câști-gând destul de bine, deși cu multă osteneală. O ruptură acum de ea și de familie (mai aveam doi frați pe care îi întrețineam) ar fi fost greu de suportat pentru ea, mai ales că nu mai credea că mobilul plecării mele ar fi studiile, ci era sigură că Mișcarea mă cheamă.

Nici în această tabără n-am întâlnit pe Căpitan sau pe Camarada Nicoleta. Era o nouă dezamăgire. Doream intens să-i văd și să-i urmez.

5. Tabără județeană

Tot în această vară am fost într-o tabără mai mică, în județ, unde se făcea cărămidă pentru ridicarea unui cămin cultural. Tabăra era condusă de părintele Smărăndescu, fratele inginerului Smărăndescu, al doilea secretar al Căpitanului. Părintele ne aproviziona cu alimente primite de la oamenii de bine din sat, care ne înconjurau cu multă dragoste. În sărbători, când nu se lucra, mergeam în sat și în satele învecinate și luam contact cu oamenii, care ne primeau cu multă simpatie.

Comandantul șantierului era Puiu Popescu, student, feciorul părintelui dintr-un sat apropiat.

În această tabără, fiind puțini, am avut o viață ca în familie. Eram numai două fete care făceam gospodăria taberei.

Șeful taberei: Părintele Ștefan Smărăndescu din Dăbuleni, județul Olt (foto penitenciar)

6. Cum l-am cunoscut pe Căpitan

În sfârșit a venit toamna decisivă pentru mine. Nu spusesem nimic mamei de intenția mea de a pleca la București. Am pregătit totul în fugă și abia în ultimul moment i-am spus mamei. A fost o lovitură mare, căci ea se obișnuise cu situația mea și cu prezența mea lângă ea. Pe de altă parte, cunoscându-mi dragostea pentru Mișcare,

era convinsă că motivul plecării mele era trăirea cât mai aproape de aceasta.

N-am să uit niciodată seara aceea mohorâtă de toamnă când, plecând de acasă cu inima frântă, am luat trenul spre București, nefiind însoțită de nimeni dintre ai mei la gară. Dar, la ieșirea trenului din stație, am zărit-o pe mama, care nu putuse să nu vină în ultimul moment să mă petreacă cu lacrimile ei.

Căpitanul

Sosită în București, am căutat-o pe prietena mea care plecase mai înainte, iar ea m-a

La Naşterea Căpitanului - gravură pe linoleum executată de Comandantul Legionar Alexandru Bassarab

condus la sediul legionar din strada Gutenberg. Era spre seară şi, pe scările casei domnului general, transformată în sediu, se afla Căpitanul, înconjurat de câtiva legionari sau prieteni. În sfârşit, ajunsesem să-l văd pe acela pentru care sufletul meu se zbătuse atâta să-l poată întâlni, cu figura lui tăiată parcă în cremene, cu statura impunătoare, cu glasul domol dar sigur, cu ochii aceia care purtau parcă în ei tot zbuciumul neamului...

Am încremenit pe locul în care eram şi mai că nu înţelegeam cele ce se spuneau. Atât însă am înţeles din cele ce se petreceau cu mine: că nici moartea nu mă va mai putea despărţi de Mişcare.

7. Camarada Nicoleta

În seara aceea am rămas la sediu unde, în subsolul clădirii se afla o cameră pentru fetele care lucrau în comerţul legionar şi unde se mai primeau şi curierele venite din ţară şi care rămâneau o noapte, două, în Bucureşti.

Camarada Nicoleta

A doua zi am fost prezentată Camaradei Nicoleta[14], care m-a primit cu dragoste. Înaltă, subţire, cu părul strâns în două cozi făcute coculeţe pe urechi, cu privirea serioasă şi pătrunzătoare, m-a primit ca pe o veche cunoştinţă şi imediat s-a gândit la rezolvarea materială a situaţiei mele. Colonelul Zăvoianu, erou din război, avea o fată care căuta meditator la matematici. Am intrat imediat în postul oferit, dar colonelul, om de inimă, nu s-a mulţumit numai cu masa pe care mi-o oferea contra meditaţiei, ci a mers cu mine la Universitate, la secretar şi, expunându-i cazul meu, a obţinut pentru mine mai întâi un loc în Căminul rectoratului, iar apoi şi o bursă în bani.

A aflat că bursa, în întregime, o trimiteam mamei acasă, iar eu mai lucram broderii şi, într-o

[14] Camarada Nicoleta a fost Şefa Cetăţuii de studente „*Ecaterina Teodoroiu*", apoi comandanta Corpului Legionarelor, un grad de comandant legionar.

zi, a adus într-o cameră la subsolul casei pe care o ocupa o mașină cu flori de tei, un cântar de farmacie, celofan și etichete și ne-a încredințat, mie și unui nepot, de asemenea, sărac, care urma la facultate, să venim în timpul liber și să cântărim floarea de tei, având și noi un procent (cel mai mare) din vânzarea ei la farmacii.

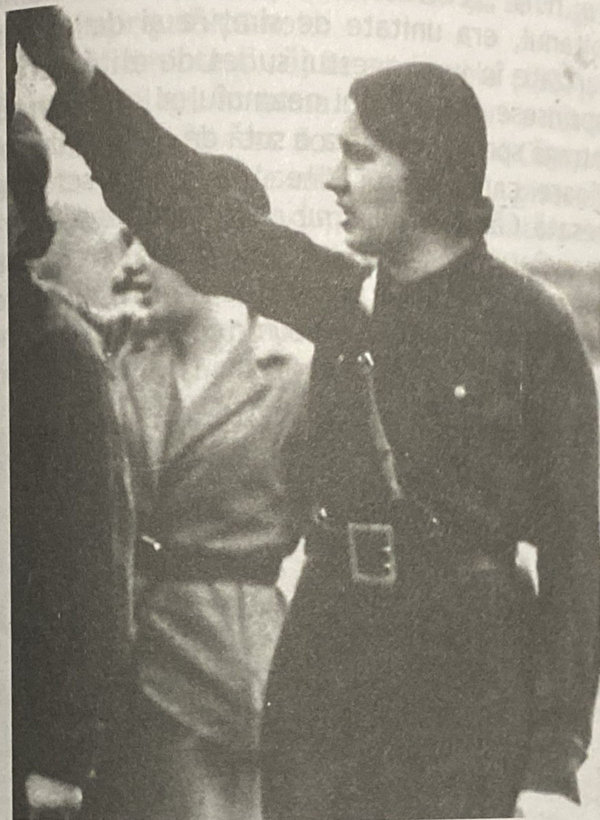

Colonelul Ştefan Zăvoianu alături de Căpitan la inaugurarea unei cooperative legionare

Dar nu asta era tot ce puteam găsi mai de preț în acea casă binecuvântată. Acolo, destul de des, veneau la masă Căpitanul și cei doi băieți apropiați. Eu eram numai ochi și urechi. Recunosc că nu înțelegeam totul, dar, pentru mine, era o mare fericire să asist la convorbirile lor și nu regretam decât faptul că nu eram în măsură să înțeleg și să cuprind totul.

La Universitate m-am înscris la Geografie și Istorie căci nu se cerea frecvență și ca să am timp și pentru Mişcare. Imediat ce terminam programul meu, alergam la Sediu să mai fac ceva

din cele ce se întâmpla să se ceară și pentru Mişcare. Nu trecea zi să nu merg la Sediu unde îi întâlneam ori pe Căpitan, ori pe Camarada Nicoleta, ori mergeam la Cooperativa Legionară și întâlneam fetele care lucrau acolo, care,

Camarada Nicoleta Constanța Nicolescu dând onorul în frontul din Tabăra de la Carmen Sylva în iulie 1936; imagine după dosarul de urmărire a Siguranței din 1938, în singura fotografie mai clară rămasă cu tânăra luptătoare română. A fost torturată și apoi martirizată prin arderea de vie la Crematoriul București, în timpul prigoanei carliste - iulie 1939.

deseori, mă rugau să le suplinesc pentru a-şi face şi ele unele interese personale.

Din când în când erau şedinţe conduse de Camarada Nicoleta, unde se puneau probleme de educaţie, se luau hotărâri, se dădeau dispoziţii. Între noi, *„fetele Nicoletei"*, cum ne numea Căpitanul, era unitate de simţire şi de acţiune polarizate în jurul acestui suflet de elită care se desprinsese din sufletul neamului şi care reuşise să atragă spre culmi circa o sută de suflete de fete fecioare care, cum spunea ea într-o scrisoare adresată Căpitanului, *„nu primiseră decât sărutarea vântului"* şi al căror aport moral trebuia să pledeze înaintea lui Dumnezeu pentru ridicarea neamului creştin aflat într-un moment de întuneric, dezmăţ şi necredinţă.

Fete la Congresul Studenţesc de la Târgu Mureş - 1936

Vinerea se ţinea post negru până la ora patru după-amiază când ne întâlneam la biserica Gorgani din apropierea Sediului şi ne rugam, fiecare în colţişorul nostru. Deseori venea şi Căpitanul care, de asemenea, ţinea acest post şi, discret, rămânea într-un colţ al bisericii şi se ruga în tăcere, împreună cu noi.

Îmi amintesc că, în anul acela (1937), de Sfântul Nicolae, în urma unei scrisori a lui Niki Constantinescu în care acesta o ruga pe Camarada Nicoleta şi pe *„fetele ei"* să meargă la biserică şi să se roage pentru ei, după ce ne-am întors de la biserică, dânsa i-a scris o scrisoare din care reţin:

Am îngenunchiat pe lespezi reci de biserică, ne-am rugat şi am plâns; nu pentru voi, nu pentru noi, ci pentru că, din tot ce a lăsat Dumnezeu pe pământ, oamenii n-au înţeles nimic. Şi, într-un târziu, ne-am pomenit zâmbind, pentru că, totuşi, câţiva au înţeles.

De 10 decembrie, Ziua studenţimii, ne-am adunat cu toţii pe Cheiul Dâmboviţei, în spatele Sediului, grupaţi pe facultăţi şi cu steagurile lor şi am mers încolonaţi până în Piaţa de Flori unde se afla biserica studenţească Sfântul Anton. Acolo s-a făcut o slujbă religioasă şi sfinţirea drapelelor, într-o atmosferă de mare înălţare sufletească.

În timpul acesta Mişcarea creştea şi se înălţa în fiecare zi. Comerţul legionar, pe care Căpitanul îl avea în obiectiv ca pe cel mai puternic factor care avea misiunea să-l ţină în frâu pe cel străin de interesele neamului, creştea, se întărea în fiecare zi. Alături de Sediu era Cooperativa Legionară şi un restaurant deservite în întregime

de băieți și fete din Mișcare (cei mai mulți, studenți încă) și unde Căpitanul adunase și o serie de copii din toată țara care să deprindă prin această școală legionară dragostea de muncă, de cinste, de corectitudine, pentru ca, odată, să poată înlocui toată rețeaua străină și înstrăinată din comerț.

8. Din viața legionară

Așa a trecut primul an de studenție. Îmi amintesc că, la un seminar de sociologie cu profesorul Bernea, la lucrarea ce ni s-a dat ca temă, eu am avut un text foarte personal care l-a făcut pe profesor să o citească cu voce tare și să-i atribuie calificativul *„foarte bine"*, dar la care a făcut mențiunea că autoarea lucrării îi este necunoscută, întrucât nu a binevoit să participe la seminarii.

Profesorul Ernest Bernea

În primăvară, când începuseră lucrările la sediul cel nou, l-am întâlnit pe șantier pe profesorul Ernest Bernea care, recunoscându-mă, mi-a zis:

„- Aici erai de nu veneai la seminar!?"

În fața Cooperativei aveam noi, Cetățuia, o vitrină cu lucru de mână: cusături românești, piese lucrate în traforaj, în pirogravură, icoane, obiecte în os, care se vindeau în folosul Mișcării.

Tot noi, fetele, aveam răspunderea bufetului restaurantului, salate, prăjituri, torturi etc. pe care le pregăteam seara și o parte din noapte pentru ziua ce urma.

Eram la capătul primului an de studenție. Examenele le luasem cu bine și mă pregăteam să merg acasă în vacanța mare. Îmi făcusem bagajul și-mi luasem bilet de tren. În după-amiaza zilei aceleia am trecut pe la Sediu să-mi iau rămas bun și să văd ce mai este pe acolo. Camarada Nicoleta le convocase pe fete într-o mică adunare, vrând să le comunice ceva. Am rămas și eu și, astfel, am aflat că se primise o dispoziție de la Căpitan prin care se cerea fetelor legionare să aleagă pe una din cele indicate pentru lucrul acesta, să o înlocuiască pe Maria Ioraș, casiera alimentarei, care se căsătorise cu un an înainte și acum aștepta un copil.

Fac o mică digresiune, căci mi-am amintit cele întâmplate în legătură cu căsătoria ei. Fusese un prilej de mare sărbătoare în tabără, cu participarea unui mare număr de vizitatori, mirii având câteva perechi de nași, totul într-o atmosferă deosebită.

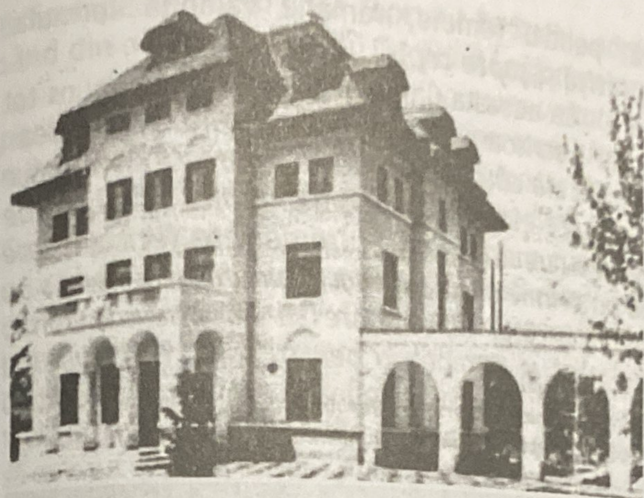
Pentru această ocazie fuseseră împrumutate vase în care să se pregătească masa. Eu nu am fost în această tabără, scriu din cele aflate ulterior.

De câtva timp domnea în tabără puțină animozitate între băieți și fete. Băieții erau de părere ca fetele să rămână numai la bucătărie. Dar viața taberei era șantierul. Deci Camarada Nicoleta obținuse de la Căpitan ca o parte din fete

Casa Verde la ultima inaugurare - 1937[15]

[15] Cu acea ocazie clădirea a fost alocată Cetățuilor de doamne și Frățiilor de Cruce, Comandamentul mutându-se în strada Gutenberg nr. 3. Pe frontonul balconului se poate vedea „*Balaurul*", friza sculptorului Dumitru Anastase, ulterior creator de medalii de talie mondială, afirmat mai cu seamă în Franța și Vatican.

Casa Verde în anii '50

să rămână în tabără pentru gospodărirea ei, iar o alta, cu schimbul, să meargă, totuși, pe șantier, căci acolo se făcea adevărata instrucție legionară. O parte din băieți era deranjată de acest fapt și, mai ales, de aprecierea la superlativ a Camaradei Nicoleta pe care Căpitanul o consulta ori de câte ori era nevoie.

A doua zi după nuntă a rămas, ca de obicei, la bucătărie un grup de fete, iar restul au plecat pe șantier. Întâmplarea a făcut ca o tigaie împrumutată să rămână uitată într-un colț. Venind proprietarii după ea, s-a găsit cu greu și era și nespălată. Căpitanul s-a necăjit puțin și de faptul acesta au profitat cei care și așa suportau greu prezența fetelor pe șantier. Căpitanul, la instigarea lor, a pedepsit Corpul Legionarelor, dizolvându-l și pentru a da o satisfacție băieților și pentru a pune la încercare tăria credinței legionarelor. El a adresat o scrisoare Camaradei Nicoleta și Corpului Legionarelor, care se încheia cu concluzia

că, pentru femeie, rămâne valabilă formula: *„cratiță și șapte copii”*.

La aceasta Camarada Nicoleta a răspuns tot printr-o scrisoare a cărei concluzie era următoarea: *„Dacă cele câteva zeci de fete intrate în Mișcare și dăruite ei nu înseamnă mai nimic din punct de vedere numeric, dar o sută de fete fecioare care nu au primit decât sărutarea vântului și care s-au dăruit acestei lupte, oare să nu însemne nimic înaintea lui Dumnezeu pentru salvarea neamului acestuia!?”* Și încheia spunând că formula *„cratiță și copii”* nu este nici dreaptă nici cea indicată.

Cărți pentru tineri într-unul din sediile „Ajutorului Legionar”

Totuși Corpul Legionarelor a rămas câteva luni dizolvat. Ne întâlneam, însă, în casa pictorului Basarab și continuam să lucrăm, căci Camarada Nicoleta era sigură că, odată, totuși, Căpitanul va reveni. Așa a fost. Nu mult după aceea Căpitanul a

ridicat pedeapsa și ne-a reprimit la Sediu, adresând din nou cuvântul său Corpului Legionarelor:

Acest corp a dovedit a fi o mare unitate și, pentru felul cum a trecut această încercare, strâng mâna Nicoletei și felicit Corpul Legionarelor!

Dar, să ne întoarcem la vara noastră. Deci, Camarada Nicoleta ne adunase pentru a completa o listă cu fetele care erau dispuse să rămână la casieria Cooperativei. Era o mare tentație și pentru mine, căci atunci viața mea ar fi fost zi de zi închinată Mișcării. Dar gândul că, poate, va trebui să întrerup studiile și că nu voi mai putea să o ajut pe mama din punct de vedere material mă reținea. Am stat toată vremea cu capul în pământ. S-au înscris mai multe fete care erau, după mine, și mai indicate, multe având Academia Comercială.

Masa pentru săraci la cantina legionară din strada Gutenberg nr. 3

După aceea am plecat la cămin unde mă aştepta bagajul făcut.

Abia atunci am început să realizez că n-am fost în stare să răspund la o chemare a Mişcării. Am plâns toată noaptea. De dimineaţă, în zori, am plecat la Sediu cu nădejdea că, poate, am s-o găsesc pe Camarada Nicoleta pe şantier şi am să-i explic ce mă aducea.

Slujbă religioasă la inaugurarea primului atelier legionar de croitorie

Dânsa obişnuia să meargă câteva ore acolo până ce intra la serviciu. Am găsit-o şi, înecată în lacrimi, i-am spus zbuciumul meu. M-a bătut pe umăr şi mi-a zis că m-a trecut pe listă din oficiu şi Căpitanul pe mine m-a aprobat. Asta pentru că mă obişnuisem de când înlocuiam fetele ce lucrau acolo. Zarurile au fost aruncate şi eu am rămas să fac parte din Comerţul Legionar.

De a doua zi m-am instalat la casă. Spre amiază Căpitanul a trecut pe acolo şi, oprindu-se

în dreptul meu, m-a întrebat dacă ştiu cum trebuie să fie un casier legionar, în acest început de comerţ. I-am spus că eu m-am gândit că trebuie să fie cinstit, energic, atent cu toată lumea, binevoitor şi... ce m-am mai priceput. Căpitanul a trecut în locul meu la casă şi, aruncându-şi ochii vultureşti prin cooperativă, mi-a indicat la ce să fiu atentă de la acest pupitru de comandă. În câteva minute a observat unele aspecte negative: unul din vânzători vorbeşte cu clientul rezemat într-un cot; un altul a servit brânză şi, în loc să-şi şteargă mâinile pe şervetul agăţat în cui, le şterge pe halat; un client care a venit tocmai din cealaltă extremitate a Bucureştiului ca să-şi dea banul lui aici, de dragul Mişcării, a întrebat, la un moment dat, de un articol mic care lipseşte. Imediat să fie notat articolul ca să nu trebuiască să colinde alte magazine pentru el şi, cu a doua ocazie, să-l

Octombrie 1940 - demonstraţiile legionare de la Alba Iulia (în spate se disting arcaşii)

Căpitanul la inaugurarea atelierului de croitorie; în stânga sa se distinge inginerul Gheorghe Clime, Comandant al Bunei Vestiri, Şeful Corpului Muncitoresc Legionar şi mai apoi al expresiei politice a Mişcării, Partidul „Totul Pentru Ţară"

găsească aici. „*Căci*", spunea Căpitanul, „*oamenii aceştia au înţeles să ne fie prieteni şi trebuie să-i tratăm ca atare.*"

Cooperativa se deschidea la ora 5.30 dimineaţa pentru ca muncitorii de la Monitorul Oficial care se afla vizavi să poată să-şi ia cele trebuincioase pentru gustarea de la ora zece. Ei aveau şi cont la Cooperativă. Pâinea era adusă de la fabrica de pâine de un tânăr legionar, fratele Aurel.

Fetele servind la restaurantul - cantină din strada Gutenberg nr. 3, anul 1937

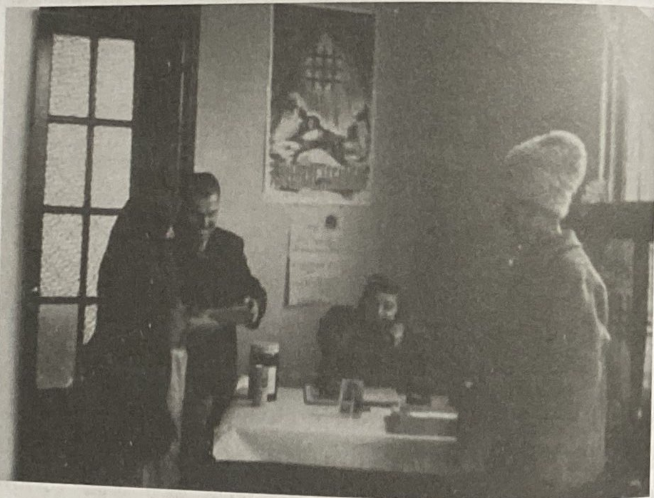
Noi, fetele de la Cooperativă, dormeam în camera de la subsol în casa domnului General. La ora 4.30 dimineaţa fratele Aurel, venit cu pâinea, ne bătea cu biciuşca în geam să venim să deschidem Cooperativa.

Ziua se vindea din plin, încât seara pe rafturi nu mai erau decât hârtiile cu care erau îmbrăcate, atârnând jalnic.

Trecerea la Restaurant era tot prin Cooperativă. Noi, personalul, rămâneam să facem comenzile pentru a doua zi, să aranjăm rafturile și mai mergeam și la bucătăria restaurantului să mai dăm ajutor fetelor pentru pregătirea torturilor, salatelor și antreurilor pentru a doua zi.

Acolo aveam adeseori bucuria să-l avem în mijlocul nostru pe Căpitan care, după câte o zi grea în care-l bătuse la cap ore în șir câte un așa zis *„om mare"* cu fel de fel de *„întrebări mici"*, venea să se destindă în mijlocul nostru puțin timp înainte de a pleca la Casa Verde.

Directoarea Cooperativei era o licențiată a Academiei Comerciale, o bănățeancă, prototip de femeie luptătoare, voinică și înțeleaptă, cu mari aplicații spre poezie și desen. Ea mai dădea

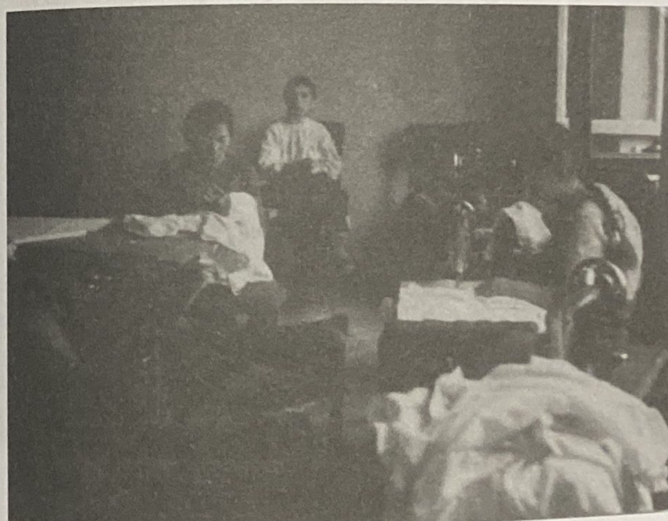
Sediul „Ajutorului Legionar" de pe Calea Griviței în 1940

ajutor la împachetat, așa că mai toate hârtiile erau presărate cu desene sau încercări de versuri.

Într-o seară îi povestea Căpitanului cum ea, aflându-se *„cu capul în nori"*, cum ziceam noi, și auzind că din restaurant se trimitea comanda la bucătărie: *„Cașcaval la capac!"*, ea a răspuns *„Îndată!"*, crezând că este strigată pe nume, Cornelia Novac!

Pentru restaurant, seara mai veneau și fete din afară să pregătească bunătățile. Așa am cunoscut-o pe Titi Gâță. Era elevă. Venea îmbrăcată în costumul de la gospodărie și făcea tot ce îi spuneau să facă. Fată voinică, frumoasă și sănătoasă, se punea sub ordinele Corneliei Novac care era o neîntrecută gospodină. Cornelia o trimitea să spargă și să separe ouăle pentru tort și apoi să frece gălbenușurile cu zahăr. Ea venea și raporta:

„- Le-am frecat, ce să mai fac?
- Bate albușurile spumă!"

Atelierul de croitorie al fetelor de la sediul din strada Gutenberg nr. 3

Şi tot aşa până se îndura Cornelia să meargă să le combine şi să le pună la cuptor.

După ce terminam totul - asta, pe la două noaptea - mergeam şi noi la culcare. Dar, traversând curtea, treceam pe lângă şantier unde se lucra la noul Sediu cu echipe de noapte. Băieţii ne strigau să trecem pe la ei şi, aşa, ne opream să mai dăm câteva găleţi cu mortar din mână în mână şi să cântăm împreună un cântec legionar.

De cele mai multe ori, când ajungeam la cameră, ea era supraplină căci acolo trăgeau şi curierele din provincie. Atunci, resemnate, intram pe o fereastră la subsol, unde se aflau toaletele soţiei domnului General puse pe manechine. Şi aici, într-un colţ, lângă fereastră, ne întindeam şi noi oasele pe o pătură miţoasă scoasă din bagajul

Tinere legionare în port naţional

Nicadorilor pe care îi strămutaseră de la o închisoare la alta. Şi acolo imaginaţia Corneliei broda până târziu poveşti pe seama manechinelor prin-

ţesei. Nici nu ajungeam să adormim bine că biciuşca fratelui Aurel venea să ne bată în geam să mergem să deschidem Cooperativa. Este adevărat că regretam şi puţinul timp pe care îl pierdeam dormind, atât era de năvalnică şi plină de miez viaţa noastră!

Studenţii teologi DECEMVIRII[16] (de la dreapta la stânga)
- în primul plan: Ion Trandafir, Iosif Bozântan, Ion Atanasiu, Ştefan Georgescu, Radu Vlad;
- în al doilea plan: Grigore Ion State, Ion Pele, Ion Caratănase, Gavril Bogdan, Ştefan Curcă

Masa o luam de la o cantină improvizată lângă biserica Gorgani. Acolo lucra pe acest post de gospodină Tan' Valeri, cum o numeam noi,

[16] Decemvirii în faţa Bisericii: fotografie de pe coperta revistei „*Bunavestire de duminică* - săptămânal al familiei româneşti", an I, nr. 3 din 15 decembrie 1940.

constănțeancă aprigă care își dădea silința să ne hrănească bine, ca o mamă. Nu erau rare ocaziile când ba unul, ba altul dintre noi aducea la masă câte un student sărac ce lucrase la Sediu și o rugam pe Tan' Valeri să mai adauge un polonic de apă să mai lungească mâncarea, ca să poată mânca și el. Era ca o mămică a noastră.

Între timp, Camarada Nicoleta predase comanda Camaradei Lucia Trandafir, studentă la Facultatea de Medicină, dârză, energică și cu picioarele foarte pe pământ, sora decemvirului Ion Trandafir. Venea și Camarada Nicoleta în mijlocul nostru destul de des iar Căpitanul o numea acum *„fata mea"* și sfătuia mereu pe băieți să o consulte când el nu poate fi contactat. Avea o încredere nestrămutată în Camarada Nicoleta, în felul ei de a gândi și acționa, încredere pe care și-a păstrat-o până la moarte căci, aflându-se închis, trimitea vorbă băieților să nu facă nimic până nu o vor consulta pe *„fata mea, Nicoleta"*.

9. Şcoală de cadre la Cheile Tătarului

În vara aceea am mers la o școală de cadre la Cheile Tătarului, condusă de Camarada Trandafir. Îmi pare rău că n-am putut reține toate concluziile acestei tabere. Redau ceea ce am reținut:

Legiunea, înainte de a fi orice altceva, mișcare naționalistă sau partid politic, este o ***şcoală spirituală***, în care, dacă la unul din capete va intra ***un om*** va trebui să iasă la celălalt ***un erou*** și anume un erou creștin, adică un om înzestrat cu toate virtuțile: bărbăție, înțelepciune, cumpătare și dreptate și cu cele trei virtuți creștine:

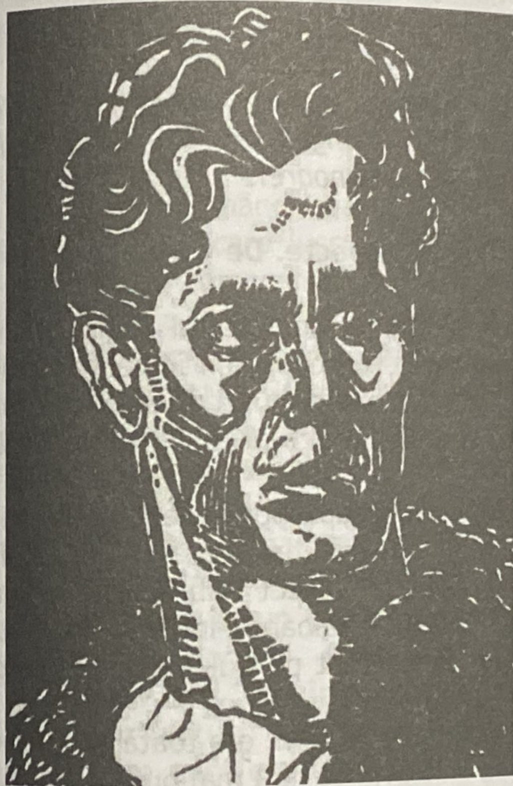
credința, nădejdea și dragostea, puse în slujba neamului său.

Cine este Căpitanul?

Căpitanul este omul providențial trimis de Dumnezeu pentru a împlini această chemare.

Legiunea se conduce după legile aflate în *„Cărticica șefului de cuib"*.

Aceste legi sunt:

Căpitanul - gravură de Alexandru Bassarab

1. Legea disciplinei: *Fii disciplinat, legionar, căci numai așa vei învinge. Urmează-ți șeful și la bine și la rău.*

2. Legea muncii: *Munceşte cu drag. Răsplata să nu-ţi fie câştigul ci mulţumirea că ai pus o cărămidă la înălţarea ţării şi înflorirea Legiunii.*

3. Legea tăcerii: *Vorbeşte puţin, vorbeşte ce trebuie, vorbeşte când trebuie. Oratoria ta să fie oratoria faptei. Tu făptuieşte, lasă-i pe alţii să vorbească.*

4. Legea educaţiei: *În cuib fă-ţi toată şcoala. Cunoaşte bine Legiunea.*

5. Legea ajutorului reciproc: *Ajută-ţi fratele căzut în nenorocire. Nu-l lăsa.*

6. Legea onoarei: *Luptă şi nu fi niciodată mişel. Decât să învingi printr-o infamie mai bine să cazi pe drumul onoarei.*

10. Alte aspecte. De vorbă cu Niki

În batalionul Comerţului Legionar intrase şi un grup de 40 de copii din întreaga ţară care erau educaţi spre a prelua comerţul din mâinile străinilor şi a forma ei o primă elită de negustori români.

De ei se ocupa permanent unul din şefii cooperativei. Îţi era mai mare dragul să-i vezi venind încolonaţi, corect îmbrăcaţi, servind pe lângă cei mari la raioane. Între timp s-au mai deschis un restaurant pe bulevard, *„Cireşica"* şi altul la Obor.

Aici, unde lucram, era toată ziua un du-te - vino, ca un fluviu ce nu-l mai puteai stăpâni.

În restaurant serveau băieţi legionari, îndeosebi studenţi. De multe ori, cei veniţi să ia masa aşteptau la rând să se elibereze mese, ceea ce nu se pomenea în nici un alt restaurant. Lumea începuse să fie conştientă că banul dat aici este

spre folosul ţării acesteia şi nu se pierde în buzunare lacome.

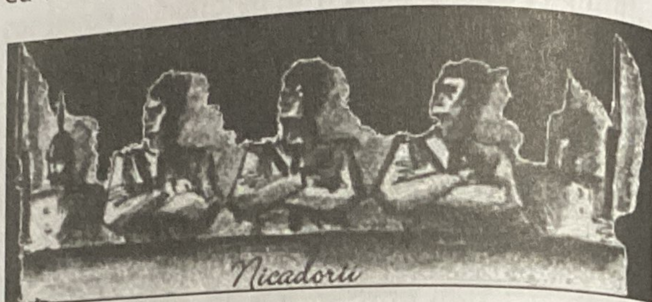

Nicadorii - fotografii din 1934:
Niki Constantinescu, Iancu Caranica, Doru Belimace

Căpitanul, ţinând seama şi de nevoile imediate ale celor care lucrau aici, a stabilit o mică remunerare care consta în 3-4 sute de lei. Noi nu am voit la început să o primim dar, apoi, primind-o, am început să o folosim la încropirea unor pachete pentru Nicadorii ce se aflau în închisoare. A fost ceva care i-a bucurat mult căci pachetele de la Sediu vorbeau prin ele însele de dragostea şi atenţia Mişcării. Aşa ne-am împrietenit cu ei fără să-i cunoaştem.

În primăvara în care Niki Constantinescu a fost dus la Galaţi la un proces, a trecut prin Triajul Gării de Nord şi, fiind înştiinţate, am mers şi l-am văzut. Era îmbrăcat în haine de puşcăriaş şi în lanţuri. I-am dăruit toate mărţişoarele primite căci era după 1 Martie. Apoi, Camarada Nicoleta m-a luat cu dânsa la Galaţi să-l vedem mai de aproape pe Niki. Era un dinam. Ne-a rugat să-i spunem Căpitanului că ei sunt gata să se jertfească nu numai o dată, ci de câte ori va

fi cazul, pentru Mişcare şi, deci, să nu-i treacă cu vederea dacă va fi nevoie.

Procesul Nicadorilor din 1934 într-o viziune grafică a artistului Rudolf Rybnica din anul 1940

De Crăciunul care a urmat s-au primit daruri pentru legionarii ce lucrau la noul Sediu sau în Comerțul Legionar. Căpitanul, care aflase că noi ne ocupăm de Nicadori, ne-a trimis să alegem dintre ele ce credem că le-ar fi de folos sau i-ar bucura. Şi aşa le-am încropit un pachet deosebit în care am pus şi un mic brăduț împodobit. Răspunsul lor a fost acesta:

„În ciuda anilor care ne-au albit tâmplele am fost din nou copii, copii autentici şi am plâns şi am râs... Vouă şi tuturor celor care s-au ostenit întru aceasta, toată dragostea noastră."

În vara aceea s-a ridicat parterul noului Sediu la care erau rezervate încăperi pentru Cooperativă şi Restaurant. S-a făcut o expoziție a acestor două obiective, iar noi, fetele, Cornelia Novac şi cu mine, am fost puse ghid pentru vizitatori. Îmbrăcate în costume româneşti, bănățean pentru Cornelia şi oltenesc pentru mine, ghidam vizitatorii la diferitele raioane şi dădeam explicațiile necesare. A fost o mare însuflețire.

Între timp, Casa Verde se terminase şi Căpitanul se mutase acolo într-un apartament. Locuise vreme îndelungată într-un bordei săpat în curte pentru a supraveghea lucrările.

11. Despre Căpitan

În legătură cu această mutare, doamna Codreanu ne spunea că, fiind Căpitanul plecat, băieții au ținut să-i facă o surpriză şi au adus şi au instalat în apartament o mobilă lucrată de Corpul Muncitorilor anume pentru casa Căpitanului.

La studii în Franța: austeritate fotografie la gazda din Pinet d'Uriage, lângă Grenoble

Mobila nu era scumpă dar era lucrată cu toată atenția şi, fiind îmbrăcată în auriu, dădea

un efect deosebit. Doamna a fost încântată dar, când a venit, Căpitanul a dat ordin ca a doua zi să fie scoasă din apartament, căci, zicea el, deşi este o mobilă nu prea scumpă, totuşi făcea impresia că ar fi. Deci i-a dat dispoziţie doamnei să o scoată a doua zi afară şi să pună din nou vechea canapea pe care dormiseră ani de zile. Şi, fiindcă doamna plângea şi nu înţelegea de ce face aceasta, Căpitanul i-a spus:

Nunta Căpitanului de la Focşani a fost numeric, conform istoricilor, cea mai mare sărbătoare românească din secolului al XX-lea, adunînd 100000 de participanţi sosiţi din întreaga Românie Mare

„- Lilica dragă, îmi dau seama că nu este o mobilă scumpă dar băieţii au lucrat cu atenţie şi face efect. Închipuieşte-ţi că ar veni la mine un amărât din ţară să-mi spună necazurile camarazilor lui şi, stând în birou, s-ar deschide uşa de la sufragerie sau de la camera de culcare. Desigur

că i-ar rămâne plângerea în gât şi şi-ar zice: «Uite cui am venit să-i spun necazurile noastre!»"

Căpitanul şi domnişoara Elena Ilinoiu (Lilica) logodna de la Ungheni în ziua de 10 august 1924

Şi, fiindcă doamna Lilica plângea în continuare, neînţelegând, el a adăugat:

„- Poți să-ți păstrezi măsuța de toaletă cu oglindă. Astea sunt ale tale.”

Îmi amintesc tot din povestirile doamnei Lilica:

Corneliu și Elena Zelea Codreanu - nașii de cununie ai familiei Herghelegiu; avocatul Ion Herghelegiu, bolnav, fiind internat, a fost asasinat la 21 sept 1939 în Spitalul Militar Brașov la ordinul regelui criminal Carol al II-lea

Într-o zi de vineri, zi în care Căpitanul postea post negru până la ora 16, sosește la Sediu

însoțit de niște ziariști italieni cu care se afla în discuție. Discuția prelungindu-se, a venit ora lui de masă și i-a invitat la Casa Verde să mănânce cu el. Doamna Lilica făcuse niște „icre” de fasole, iar pe masă domnea o cană cu apă de la robinet.

Când Căpitanul a chemat-o să servească masa, dânsa, rușinându-se de modestia dejunului pregătit, a zis:

„- Bine, Corneliu, dar oamenii aceștia sunt învățați să mănânce icre negre și să bea din băuturile cele mai pretențioase. Ce vor zice?”

Căpitanul i-a răspuns:

„- La mine vor mânca ce mănânc eu. Ei trebuie să ne cunoască așa cum suntem.”

Doamna Lilica a așezat masa, dar n-a venit la ea de rușine. După ce s-a terminat masa Căpitanul a strigat-o, zicând:

„- Lilica, vino, căci domnii vor să te felicite pentru icre.”

Așa era Căpitanul nostru!

12. Un moment crucial

Întrucât s-a scris mult despre moartea și înmormântarea lui Ionel Moța și Vasile Marin, care au constituit un eveniment crucial în viața Legiunii, nu voi interveni cu amănunte.

În vara aceluiași an, într-una din nopți, a izbucnit o furtună mare. Monumentul Moța - Marin a fost trăznit și a ars cu totul, afară de stâlpii principali care susțineau în vârf crucea.

În dimineața următoare Căpitanul, venind la Sediu, ne-a adunat și ne-a comunicat ce se întâmplase.

Mausoleul în forma inițială, înainte de incendiu

El *„a tălmăcit" că* acest fapt prevestește că va urma pentru Mișcare un fel de cataclism din care, însă, se va salva credința, singurul lucru care va rămâne neatins. A citat cu ordin de zi pe muncitorii de la S.T.B.[17] care se aflau de gardă în acel moment la mormânt. Trecând la

[17] S.T.B.= „Societatea Comunală pentru construcțiunea și exploatarea tramvaielor în București", înființată în 1909, obține exclusivitatea transportului în comun cu tramvaie și autobuze pentru București și 12 comune suburbane.

propriu prin foc, ei au salvat tot ce se putea salva: Cartea de Aur a Mișcării, Biblia și o serie de obiecte de valoare. Apoi ne-a trimis în echipe să mergem să vedem cele întâmplate și să ne închinăm.

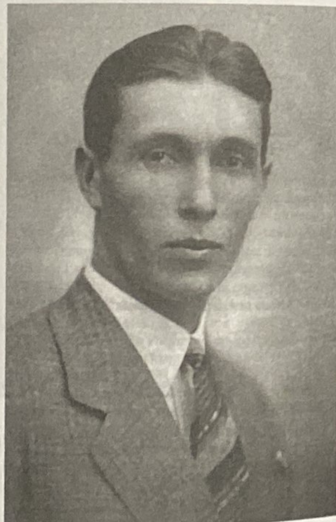
Ioan Moța și Vasile Marin, eroii căzuți pentru Hristos în Spania - montaj după gravură în tehnica linoleum de Alexandru Bassarab - Comandant Legionar

„Ion Mota y Vasile Marin, caídos por Dios, España y Rumania. 13-1-1937" - monumentul „dublu M" ridicat în Majadahonda la Madrid de românii din exil și autoritățile spaniole în memoria eroilor români Ioan I. Moța și Vasile Marin, căzuți la 13 ianuarie 1937 în lupta cu hoardele comuniste sălbatice

Ioan I. Moța

Vasile Marin

13. Campania electorală

În toamna aceluiași an a urmat campania electorală. La Sediu se organizau echipe care mergeau în diferite părți ale țării. Băieții noștri, tineri și neînvățați cu aceasta, convingeau cu tinerețea și cu cântecul lor și erau bine primiți, cu o mare nădejde pentru viitor.

Într-o seară, când Căpitanul venise, ca de obicei, în mijlocul nostru ca să se destindă, băieții i-au povestit cum, într-o localitate, oamenii care îi simpatizau i-au silit să ia cuvântul și să le spună și ei ceva. Atunci băieții i-au făcut vânt în fața lui Manolescu-Puțuri, student și șeful Cooperativei. El nu era deloc pregătit, ca de altfel toți ceilalți, să vorbească și atunci a reușit să zică:

„- Dacă ne votați, bine, dacă nu, și mai bine!"

Băieții, luându-l de-o parte, i-au zis:

„- Bine, frate, de-aia ne-am rupt noi pingelele până aici!?"

Căpitanul râdea din tot sufletul de năzdrăvăniile băieților. El, de fapt, nici nu-i trimisese pe băieți să vâneze voturi.

14. Vremuri de durere

În intervalul acesta se îmbolnăvise de plămâni unul dintre Nicadori, Iancu Caranica, și fusese dus la închisoarea - sanatoriu Târgu Ocna. Camarada Nicoleta era îngrijorată pentru el întrucât știa că familia lui nu-l prea înțelesese la ora aceea și că se afla cam singur.

Așa că a hotărât ca eu să am grija lui și să-l vizitez și, astfel, cu o legitimație a uneia dintre

Nicadorii încătușați în timpul „Procesului Duca” din primăvara anului 1934, de la stânga spre dreapta: Doru Belimace, Iancu Caranica, Niki Constantinescu

surori, am reușit să mă introduc în închisoare și chiar am stat o vară la o familie legionară mergând aproape zilnic în preajma închisorii și reușind, astfel, să-l scot din singurătatea în care se afla. Era un suflet de o mare sensibilitate, un cap deosebit și o inimă de aur.

Prințul Alexandru Cantacuzino „Alecu” (fotografie înregistrată cu nr. 5988/1938 în Dosarul de urmărire al Siguranței carliste din arhiva ANIC)

Toamna a fost scos din închisoare și dus la Râmnicu Sărat unde se aflau deja

Căpitanul și toate vârfurile Mișcării.

Au venit între timp vremurile de durere pentru Mișcare. Ne vine vestea că, la Casa Verde, Căpitanul a fost arestat în legătură cu o scrisoare adresată lui Nicolae Iorga. Camarada Nicoleta îmi dă misiunea să ajung cu orice preț la închisoare și să-l văd, asigurându-l că toți suntem în jurul lui și nu-l vom părăsi.

Reușesc, îmbrăcată în femeie de serviciu, să stau câteva momente cu el de vorbă pe sălile Malmaison-ului. A fost înduioșat de dragostea noastră și m-a rugat să transmit dorința lui să fie liniște și să ne rugăm.

Prințul Alecu Cantacuzino la revenirea din Spania însângerată, după jertfa scumpilor eroi Moța și Marin

A fost ultima dată când l-am mai văzut. Între timp i se înscenează al doilea proces. Băieții erau înnebuniți de îngrijorare și prințul Alecu Cantacuzino ia hotărârea ca, împreună cu alți camarazi, să meargă în Piața Palatului și să se sinucidă ca protest față de cele ce se puneau la cale împotriva Căpitanului. În ultimul moment, însă, li se transmite dorința Căpitanului și ordinul lui de a fi liniște.

În dimineața aceea fusesem la cooperativă și, acolo, venise și un camarad de la S.T.B. cu

familia (soția și copiii) care, de fapt, nu știau nimic despre hotărârea transmisă de Căpitan (făcea parte din grupul celor care urmau să se sinucidă). El mi-a încredințat familia mie. Și astăzi mă gândesc cu admirație la devotamentul și spiritul de jertfă al acestor oameni. Cu adevărat, erau elita Mișcării, căci personificau ideea de jertfă a Mișcării.

Av. Dr. Vasile Marin și Sterie Ciumetti în timpul unei plimbări prin „groapă” (curtea subterană a Jilavei) în vremea detenției din decembrie 1933 - Procesul Duca

Îmi aduc aminte ultimul Paști. Eram la cantina unde se pregătea masa pentru personalul Sediului și Comerțului Legionar. Ea se afla pe o latură a bisericii Gorgani. Câteva fete vopseau ouăle pentru închisori, căci Căpitanul dorise să ne ocupăm de pachete pentru ei, ca și cum totul ar fi în regulă. Au izbucnit, deodată, clopotele bisericii, căci se ieșise pentru *„ocolire”* și în dangătul lor

jalnic părea că se prohodea nădejdea de mai bine a acestui neam. Nu era om să nu fie în lacrimi pentru dubla prohodire.

La câteva zile au sosit cei care au închis ușile acestui început de nădejde a neamului nostru, Comerțul Legionar, și au pus sigiliile.

Ne-am risipit în cele patru vânturi cu sufletele zdrobite de durere. Am căutat-o pe Camarada Nicoleta să vedem dacă mai este ceva de făcut. Sub un alt nume, închiriase o cameră împreună cu o altă camaradă mai puțin cunoscută. Puteam rămâne cu ele numai dacă mă deghizam în femeie de serviciu. Am acceptat imediat și am rămas împreună.

Au urmat zile grele. Poliția era mereu pe urmele noastre. Se făceau arestări. Legătura cu ceilalți o făcea Lenuțica Bagdad, concetățeana Camaradei Nicoleta, o fată de o înaltă ținută legionară, prototip de sănătate și frumusețe trupească și sufletească. În toamna aceea s-a îmbolnăvit de plămâni, umblând prin ploi pentru *„legături”*.

CAIETUL III

1. În prigoană

Grafică în tehnica „gravură pe linoleum" de Alexandru Bassarab

După multă întrerupere încerc să reiau, așa cum voi putea, firul amintirilor...

Căpitanul era condamnat și închis la Doftana. Ne aflam într-o permanentă îngrijorare cu privire la viața lui. Camarada Nicoleta aranjează să mergem două fete și să ne instalăm acolo, căutând să avem în permanență legătură cu închisoarea.

Lucrurile însă se precipită și Căpitanul este luat de acolo și dus la Râmnicu Sărat, unde fuseseră aduși cei mai mulți din elita legionară. Camarada Nicoleta mă trimite acolo pentru a încerca o legătură. Reușesc, îmbrăcată în țărancă, să închiriez o cameră într-o gospodărie de țară care se întindea până la sârma ghimpată care înconjura închisoarea.

Uriaşul Bănică Dobre
în timpul celebrului marş
de la Câmpulung Muscel
în campania electorală 1937

Comandantul Bunei Vestiri
Bănică Dobre, deputat
de Muscel ales în 1937

Seara, de pe o căpiță de fân, ascultam discuțiile băieților din acea aripă a închisorii, căci, după plecarea *„celor mari"*, apăreau la gemulețe și se întrețineau până târziu. În dreptul meu era celula lui Bănică Dobre.

Din prima zi reușesc să le transmit vestea că l-au adus pe Căpitan acolo. Nu sesizaseră încă, dar, a doua zi, Bănică Dobre vestea celorlalți că deja l-a văzut pe Căpitan într-o curte interioară.

Acum aveam zilnic vești de acolo. Camarada Nicoleta îmi trimitea printr-un camarad ceferist ceva ce trebuia să ajungă la Căpitan. Rețin că era vorba despre o libertate de acțiune căci băieții se temeau pentru viața Căpitanului.

Răspunsul a fost: *Lucrați! Faceți tare Legiunea Albă! Cuiburi!*

„De la icoană și de la altar am pornit": Sfântul Arhanghel Mihail - copie executată în 1936 după Arhanghelul de la Mânăstirea Văcărești cel iubit de Căpitan; icoana a străjuit sediul Cetățuilor pînă în ianuarie 1941, fiind apoi păstrată de Lucia Scurtu Popșor cu evlavie (permanent candela aprinsă) pînă când a trecut la Domnul în iulie 2010

21/22 septembrie 1939 - grafică de Simion Lefter apărută în ziarul „Buna Vestire" din septembrie 1940

Legiunea Albă era o unitate de elită care luase ființă după moartea lui Moța și Marin și care se lega să îndeplinească întocmai jurământul Moța-Marin:

...să rup din mine bucuriile omenești, să mă smulg din dragostea omenească și, pentru

învierea neamului meu, în orice clipă, să stau gata de moarte.

Am rămas aici, lângă închisoare, până într-o zi când, fiind plecată în oraș, au venit dintr-acolo doi indivizi care au cerut gazdelor relații despre mine. Gazda m-a sfătuit să plec ca să nu am nici eu și să nu le fac nici lor neplăceri.

Am revenit în București și am locuit, mai întâi, cu doamna cu care fusesem la Doftana. În casa noastră veneau o serie de camarazi și camarade.

Era o toamnă rece și ploioasă. În seara de 29 noiembrie mă aflam singură în camera închiriată. Ședeam rezemată de sobă, care se afla pe peretele dinspre apus și priveam liniștită la icoana Sfântului Nicolae și la candela aprinsă care se afla sub ea.

Deodată, candela și icoana au căzut din perete. S-a spart geamul icoanei iar candela s-a vărsat și s-a stins. Am încercat un sentiment de spaimă și m-am gândit imediat că această întâmplare anunță o mare nenorocire. Speriată și îndurerată am ridicat icoana de la pământ, am pus-o din nou pe perete și am improvizat o nouă candelă. Dar de liniștit nu mă puteam liniști deloc. În această situație m-au găsit fetele care au încercat să mă liniștească, spunându-mi că a fost o simplă întâmplare. Eu, însă, m-am zbuciumat toată noaptea.

A doua zi era 30 noiembrie. La amiază am avut la masă un camarad, un mare amator de muzică. Aveam în casă un radio mic cu galenă. El și-a pus casca la urechi, eu strângeam masa. Totul părea liniștit când camaradul acesta, cu capul gol și fără să-și ia haina pe el, se precipită afară și

începe să alerge pe stradă ca ieșit din minți. În primul moment am rămas înmărmurită gândindu-mă la o criză de nebunie. După aceea, una din noi și-a dat seama că trebuie să se fi comunicat ceva la

Era o toamnă rece și ploioasă.
În seara de 29 Noiembrie mă aflam singură în camera încălzită. Ședeam rezemată de o sobă ce se afla pe peretele dinspre apus și priveam liniștită la icoana Sf. Nicolae și la candela aprinsă ce se afla sub ea.
Deodată candela și icoana au căzut din perete. S-a spart geamul icoanei iar candela s-a vărsat și s-a stins.
Am încercat un sentiment de spaimă și m-am gândit imediat că această întâmplare anunță o mare nenorocire. Speriată și îndurerată am ridicat icoana de pe pământ pe care am pus-o din nou în perete și am improvizat o nouă candelă. Dar de liniștit nu mă puteam liniști de loc. În această situație m-au găsit fetele care au încercat să mă liniștească spunându-mi că a fost o simplă întâmplare. Eu însă toată noaptea m-am [illegible].

Așa a trăit Nana seara care a precedat asasinarea Căpitanului și a camarazilor săi…

A doua zi era 30 Noembrie. La amiază am avut la masă un camarad, un mare amator de muzică. Aveam în casă un radio mic cu galenă. El și-a pus casca la urechi. Eu strângeam masa. Totul părea liniștit când camaradul acesta aruncă casca și cu capul gol și fără să-și ia pe el haina se precipită afară și începe să alerge pe stradă ca un ieșit din minți. În primul rând am rămas înmărmurită gândindu-mă la o criză de nebunie. După aceia însă, una din noi și-a dat seama că trebuie să se fi comunicat ceva la radio. Atunci celelalte două au plecat la o camaradă ce locuia în apropiere și avea radio mare, să afle ce s-a comunicat.
Am rămas din nou singură și cu greu am început să strâng masa.
Deodată îmi vine ideia să pun și eu casca la urechi. Se da a doua oară comunicatul și prind pe cuvintele: „Au fost împușcați Corneliu Codreanu și apoi întreaga listă.“ Am crezut că înebunise. Plângeam cu hohote.

… și așa a fost a doua zi…

radio. Atunci celelalte două au plecat la o camaradă care locuia în apropiere şi avea un radio mare, să afle ce s-a comunicat.

Am rămas din nou singură şi cu greu am început iar să strâng masa. Deodată îmi vine ideea să pun şi eu casca la urechi. Se dădea o a doua comunicare și pic pe cuvintele comunicatului: ***„Au fost împuşcaţi Corneliu Codreanu..."*** şi apoi întreaga listă. Am crezut că înnebunesc. Plângeam în hohote. Aşa m-au găsit fetele care s-au întors acasă de prin vecini și care, pe drum, se întrebau cum să îmi spună. Dar nu am avut răgaz să plâng. Foarte repede a venit dinspre Camarada Nicoleta vestea că va veni în seara aceea la noi deoarece gazda ei se temea să o mai țină.

Între timp s-a făcut seară. A sosit Camarada Nicoleta şi, după dânsa, o serie de curieri din țară care veniseră să vadă ce ordine sunt. Între ei, și un ceferist care avea familie (soție și doi copii) și care s-a rugat să-l primească fără rezerve căci copiii au un Tată în cer care să le poarte de grijă.

Eu umblam ca un automat, căutând să-mi fac datoria de gazdă. Venind noaptea, Camarada Nicoleta a hotărât ca toată lumea să se liniștească și să încerce să doarmă, ca a doua zi să fim apţi pentru orice ordin va veni. Ea însăşi s-a aşezat în mijloc de-a latul patului ca să putem încăpea. Dreaptă ca o lumânare, o simțeam cum veghează într-o aparentă linişte. Eu eram la una din extremităţi. Era însă imposibil să pot sta locului. De aceea m-am furişat uşor şi m-am aşezat pe covor privind spre candela care îmi semnalase nenorocirea, fiind în imposibilitatea de a-mi opri lacrimile care îmi curgeau gârlă.

Când a plecat de la noi, Camarada Nicoleta m-a luat cu ea. Am locuit un timp pe o străduță din Piața Romană la o camaradă din Galați care era funcționară și deloc cunoscută la poliție. Din pricina aceasta era folosită și drept curieră. Curiera principală era Lenuțica Bagdad, un exemplar legionar de mare frumusețe morală. Era concetățeană cu Camarada Nicoleta și, pot spune, singura ei prietenă cu adevărat.

Aici am făcut Crăciunul care a urmat, cumplit de trist și fără nici o zare de lumină. Totuși, într-o seară, Camarada Nicoleta găsește pe trotuarul de vizavi pe mama dânsei care dădea târcoale casei. Și dânsa locuia în același cartier și nu știu nici azi cum a putut da de noi.

De teamă de a nu fi reperată de vreun agent, Camarada Nicoleta a trimis-o pe Lizica să o aducă înăuntru. A mustrat-o pentru lipsa ei de precauție, dar, intervenind noi, a rămas în seara aceea cu noi, schimbând puțin atmosfera.

Adusese ceva daruri, pe care Camarada Nicoleta ni le-a împărțit nouă, spunându-i mamei că și noi avem mame care la ora aceea nu mai știau nimic de noi și care se frământau ca și dânsa.

Aflându-ne încă la această adresă, într-o zi, Camarada Nicoleta îmi spune că va primi o vizită și că nu ar vrea să-i dea emoții celui aș-

teptat când va vedea că acolo se mai află încă o persoană care știa de această întâlnire.

De aceea la ora anunțată eu am trecut în bucătărie (la care aveam acces) până ce va trece vizita, care a durat câteva ore. La un moment dat ușa dinspre bucătăria unde mă aflam se deschide și Camarada Nicoleta mă cheamă acolo. Am încremenit. În fața mea se afla o persoană care semăna mult cu Moța.

Ionel I. Moța în studenție

Camarada Nicoleta a făcut prezentările. Era Horia Sima, pe care Căpitanul îl desemnase ca șef pe timpul prigoanei și-l trimisese să ia contact cu Camarada Nicoleta, rămânând să se consulte în toate, căci, după cum am mai spus, el avea mare încredere în discernământul ei.

După aceea a venit Lenuțica Bagdad și l-a luat. Rămânând singure, Camarada Nicoleta mi-a zis: *„Ce impresie ți-a făcut? Nu-i așa că seamănă cu Moța? Mie mi-a făcut o impresie deosebită.”*, a adăugat ea și a rămas mult timp gânditoare.

Se apropia Crăciunul, trist, dezolant pentru noi. Se dezlănțuise o adevărată vânătoare pentru puținii care mai rămăsesem pe afară. Se verificau

temeinic cărțile de imobil. Nu mai puteam rămâne pe locul nostru întrucât, dintre noi trei, numai Lizica era declarată.

Reușesc să găsesc de închiriat o garsonieră la parter, într-un imobil tot în apropiere de Piața Romană. Este închiriată pe numele lui Lizica, rămânând să locuiască acolo Camarada Nicoleta, neștiută de nimeni.

Cu părere de rău, Camarada Nicoleta hotărăște ca eu să mă întorc acasă în orașul natal. Mă roagă, însă, să mai rămân o zi-două să le ajut să se instaleze. Pentru mine despărțirea era mai mult decât dureroasă, dar îmi ziceam că nu am dreptul s-o încarc pe Camarada Nicoleta cu grija pentru mine.

A doua zi cumpărasem și bilet pentru plecare și, în așteptarea orei, aranjam bucătăria. Plângeam cu nespusă durere cu gândul la această despărțire. Deodată, Camarada Nicoleta mă cheamă în cameră și-mi spune că și ei îi este grea despărțirea și s-a gândit că aș putea rămâne în București dacă primesc să-mi schimb identitatea, să locuiesc undeva pe Dudești și să circul ca servitoare cu acte corespunzătoare. Voi veni zilnic în Piața Romană ca persoană angajată să facă menajul. La dus și la întors puteam face și oficiul de curieră fără să dau de bănuit.

Am primit cu multă bucurie și din ziua aceea am făcut acest oficiu. Era însă ceva care mă răscolea cumplit. Camarada Nicoleta, după ce consumase toate variantele cu privire la dispariția Căpitanului dintre noi, respinsese aproape total gândul morții lui și începuse să creadă că, printr-o minune dumnezeiască, el scăpase de sub escortă și se afla undeva, în siguranță, așteptând un mo-

ment prielnic ca să se arate. Eu, însă, trăiam adânc pierderea despre care nu mai puteam vorbi cu nimeni.

Se apropia Crăciunul. În drumul meu dus - întors întâlneam camarazi care se ocupau acum cu colectarea de ajutoare pentru închisori.

În după-amiaza despre care vreau să povestesc, după ce îmi terminasem lucrul la bucătărie, am venit în cameră să mai stau puțin cu Camarada Nicoleta. Ea era întinsă de-a latul patului și părea că doarme. Niciodată nu puteam ști când doarme și când veghează. Lăsase deschis la minimum aparatul de radio. Ca să nu o trezesc m-am așezat pe marginea patului m-a cuprins o durere sufletească așa de mare că am început să plâng din adâncul inimii, fără putință să mă opresc. Deodată, Camarada Nicoleta s-a ridicat puțin și m-a luat lângă ea. M-a mângâiat și m-a rugat să-i spun ce s-a întâmplat. Eu nu puteam vorbi știind că o voi mâhni profund.

Între timp se făcuse ora când trebuia să întâlnesc pe cineva pentru pachetele ce trebuiau făcute pentru închisori.

Am vrut să mă ridic să plec dar dânsa mi-a spus că, din acel moment, îmi ia sarcina de curieră deoarece nu știe ce se petrece cu mine. Atunci, plângând din ce în ce mai tare, i-am mărturisit că eu nu mai cred să trăiască undeva Căpitanul și băieții și că această așteptare a întoarcerii lor pe care ea o trăia (îmi dau seama că altfel n-ar putea supraviețui) mă duce la gânduri de deznădejde și sinucidere.

Atunci s-a plecat ca o mamă asupra mea. Ștergându-mi lacrimile m-a întrebat că dacă ar fi așa, cum socotesc că aș putea răbda o despărțire

definitivă în veșnicie, dacă nu pot suporta gândul despărțirii de aici, temporară. Căci, spunea ea, gestul sinuciderii m-ar despărți definitiv, pentru veșnicie, de ei. A trebuit să-i promit că voi alunga acest gând pentru totdeauna din sufletul meu și așa a fost.

Era acum vară. Eu locuiam la doi bătrâni ce aveau o casă mică și o grădină mare prin Calea Dudești. Cămăruța pe care mi-o puseseră la dispoziție nu era în căsuța lor ci era un colț dintr-o magazie mare de lemne a cărei existență era mascată prin niște scări de lemn și saci care erau puși în mica fereastră prin care se strecura lumina de afară. Am înțeles că acest ascunziș mai servise odinioară unor băieți ai noștri.

Camera era foarte mică având doar un pătuț și o măsuță în dreptul geamului, pe care improvizasem, cu o candelă și o icoană, un fel de altar. Alături aveam și un vas cu flori pe care le schimbam mereu. Bătrânii erau discreți și drăguți. Grădina, foarte mare, dădea în niște străzi paralele cu Calea Dudești.

Când și când, Camarada Nicoleta ieșea și mergea la vreo întâlnire cu băieți de-ai noștri. Uneori, eu serveam de curieră. Ca stare psihică, era oarecum liniștită, însușindu-și credința că undeva, Căpitanul trăiește, așteptând să ne sosească un semn de la el.

Era frământată și îndurerată, totuși, căci începuseră să se ceară și să se dea declarații de desolidarizare de Mișcare. Prin închisori și lagăre aceste declarații făceau ravagii. Într-o astfel de situație a venit arestarea ei, după care, în aceeași noapte, a urmat și a mea.

Cel care a dat-o pe mâna Siguranței a fost un așa-zis legionar. El a spus și de mine și de grădina în care locuiam. Prima întâlnire avusese loc acolo. El nu putea distinge bine camera în care avusese loc întâlnirea căci îl dusesem acolo pe înnoptate și se trezise în cămăruța aceea de care am vorbit.

În ziua ce precedase această arestare fusese o furtună nemaipomenită care descoperise parțial camera mea așa că, în noaptea aceea, am mers la o familie de macedoneni care îmi recomandaseră gazda și casa. Locuiau în apropiere și erau cunoscuți de bătrânii mei.

Poliția a făcut descinderea la bătrâni dar nu găseau camera. Până la urmă ne-a dat de gol candela a cărei lumină se strecura prin pânza unui sac atârnat în fereastră.

Bătrânii, speriați, au spus cine m-a recomandat și așa, în aceeași noapte, au venit după mine și m-au arestat. Când au văzut că mă îmbrac în costumul acela de servitoare mi-au cerut să mă îmbrac altfel dar, ca să nu bag în bucluc familia de la care mă ridicau, am spus că nu am alte haine, cum de fapt nici nu aveam acolo, așa că m-au ridicat așa cum eram și oamenii nu au pățit nimic.

La Siguranță m-au băgat într-o celulă nou făcută dintr-un closet care era imediat în apropierea biroului unde erau aduși și luați în primire noii arestați. Pe culoare făceau de gardă ostași care, crezându-mă de condiția lor, se purtau bine cu mine. Chiar în noaptea aceea am fost chemată în biroul comisarului de serviciu, care de fapt era înlocuitorul celui titular. Acesta mi-a spus că este arestată Camarada Nicoleta și se află la ei așa că

mă sfătuiește să nu mă cramponez luând, cum spunea el, pe *„nu”* în brațe, căci lucrurile sunt cunoscute și nu se mai poate face nimic. Bine-înțeles că nu am crezut o iotă și hotărârea mea de a nu declara nimic era luată.

Chiar în noaptea aceea m-a chemat să dau prima declarație, care de fapt a fost și unica. Ea suna așa:

Subsemnata, (numele meu adevărat) *declar că nu voi declara nimic.*

Reîntoarsă în celulă am început să mă gândesc ce să fac ca să știu ce este cu Camarada Nicoleta. Profitând de faptul că WC-ul era la extremitatea cealaltă a culoarului în formă de „U”, m-am cerut acolo și ostașul mi-a făcut semn să merg. De la ultima celulă dinspre WC s-a ridicat puțin vizeta la trecerea mea și am văzut-o pe Camarada Nicoleta care mi-a șoptit că este acolo cu Atena[18] și cu doi băieți. Era tristă că au fost luați și ei și mi-a șoptit că trebuie să-i scoatem, dacă putem, din cauză.

Totul a durat vreo zece zile. Pe mine nu m-au scos la anchetă și nici pe Camarada Nicoleta. Erau mulțumiți că au pus mâna pe ea. În ziua de 10 iulie au scos din arest întâi băieții pe care i-au pornit în lagăr. Ședeam într-o stare de încordare așteptând să văd ce va mai fi.

Seara plecaseră cei din biroul de jos și ostașii îmi crăpaseră ușa de la celulă, să-mi mai vină aer. Deodată aud în capătul culoarului cum este strigată Camarada Nicoleta. Când i-am auzit pașii apropiindu-se de ușa mea am împins ușa la

[18] Este vorba despre Atena Ianuli.

perete şi am văzut-o trecând prin dreptul ei, făcând cu mâna un semn de *„Adio!”*.

În aceeaşi zi îmi spusese:

„- De vă duce în lagăr, spuneţi că ordinul meu este să nu se dea nici o declaraţie, să nu se admită nici un compromis!”

Agentul care o luase a trântit uşa cu furie şi am rămas într-o stare de disperare, căci mi-am dat seama că o văzusem pentru ultima oară.

Pe la zece seara au venit şi după noi două şi ne-au spus:

„- Aţi scăpat! Veţi merge în lagăr”!

Tot drumul am plâns cu amar având certitudinea că nu o voi mai întâlni niciodată pe Camarada Nicoleta. Atena încerca să mă consoleze spunând că ea crede că au dus-o tot în vreun lagăr mai ascuns. Eu, însă, o plângeam ca pe cineva mult iubit de care m-am despărţit pentru totdeauna. Aşa am ajuns în lagărul Sadaclia, în Basarabia. Despre Camarada Nicoleta am aflat mai târziu că au dus-o cu o maşină în afară de Bucureşti şi trăgând pe dreapta, au împuşcat-o. După aceea au înfăşurat-o într-o pătură şi au luat-o din nou în maşină. Pe drum au văzut că nu murise încă şi au vrut s-o strângă de gât. Dar imediat a încetat să mai dea vreun semn de viaţă. Au dus-o la crematoriu şi au ars-o. Cel care făcea serviciul acolo a remarcat că este femeie pentru că, spunea el, când s-o bage în cuptor, aşa înfăşurată în pătură, a scăpat un picior afară şi a văzut pantoful feminin.

Ordinul a fost, ca de fapt în toate cazurile de incinerare, să se arunce cenuşa. Mecanicul, însă, om cu suflet, a pus cenuşa într-un borcan (urnă) şi a scris pe el: *„Necunoscută, adusă din ordinul Siguranţei în noaptea de 10 iulie”*.

Aşa am aflat peste ani şi Bunul Dumnezeu ne-a încredinţat că acolo este ea şi nu altcineva. Când am luat urnele de acolo, am deşertat cenuşa în săculeţe de pânză verde pe care le-am legat cu panglică tricoloră şi apoi le-am pus în urne de piatră, care au fost transportate la Predeal, noaptea, într-o atmosferă impresionantă, la lumina torţelor, în cântece, traversând întreg Bucureştiul. Când am deşertat cenuşa Camaradei Nicoleta în săcuşorul verde, au căzut iconiţele pe care le purta întotdeauna la piept, prinse cu un ac de siguranţă: o cruciuliţă, o iconiţă cu Sfântul Nicolae şi alta cu Maica Domnului.

Îmi amintesc că pe când trăia trecând odată cu o maşină pe lângă Crematoriu, mi-a spus:

„- În ziua Biruinţei Legionare, printre primele măsuri, va trebui să cadă acest templu masonic atât de străin credinţei noastre.”

EPILOG

...Aici se opresc caietele Nanei Sofica. Oare de ce aici? Pentru că firul de poveste al Nanei *„înainte mult mai este”*. Mă opresc la acest semn de întrebare pentru că, oricâte răspunsuri aş afla, nu ar fi decât ipoteze. Constat doar că Nanei nu-i place să vorbească despre prigoana comunistă, furtuna în care sufletele noastre s-au întâlnit navigând printre valuri mari de rătăciri spre acelaşi sublim ideal.

Mă limitez să aştern ca epilog la aceste scumpe mărturii salutul ce ni l-a trimis Nana celor din generaţia 1948, ca bun rămas, cu puţin înainte de *„marea sa trecere”*.

L-a trimis la ultimul său Crăciun sub forma unei iconiţe care reprezintă cele două nepreţuite săbii cu care ne-am apărat de bezne: Domnul

Nana Sofica şi nenea Victor Dinescu, acasă, în anii '90

nostru Iisus Hristos şi Milostiva Lui Maică. Pe marginile înguste ale iconiţei, cu un scris uşor chinuit, s-au aşezat, ca sfinte peceţi pe relaţia noastră, cuvintele:

Dragă Pazi,

Poate e ultimul semn de viaţă ce vi-l pot da. În el vă îmbrăţişez pe toate cu dragostea de totdeauna şi vă doresc unite şi active.

Nana

Da, Nană, noi nu avem nevoie de cuvinte. Oratoria noastră a fost oratoria jertfei.

La ziua Nanei, camaradele: Ileana Samoilă, Maria Constantinescu (Sibiu), Victoria Holtean (Arad)

IV ADDENDA

Cele mai multe din mărturiile Nanei, din caiete sub titlurile pe care le-am păstrat, au apărut în antologia „Lacrima prigoanei", vol. I și II. Textele cuprinse În ADDENDA nu apar în caiete; întrucât le completează, le publicăm în continuare. Ele sunt cuprinse în antologia citată.

1. Doamna Lilica despre Căpitan

Doamna „Lilica" Elena Codreanu şi Cătălina, nepoţica

Ne aflam în închisoarea de la Mislea când au fost aduse din domiciliu obligatoriu doamnele şi fetele ce se aflau acolo.

La noi în cameră le-au adus pe doamna Codreanu şi pe doamna Moța.

Într-o zi, când am rugat-o să ne spună ceva despre Căpitan, ea ne-a povestit următoarele:

„Cu Corneliu nu era de glumit. Era categoric în tot ce făcea. Pe când ne aflam în Franța la studii, într-o zi, când lipsea el de acasă, mi-am tuns părul căci aveam două codițe subțiri. Când a venit acasă mi-a zis: «Ce este asta, Lilica?» I-am explicat că m-am gândit să-mi regenerez părul. El a zis: «Foarte bine, dar pentru asta nu este suficient ce ai făcut.» Și, cu ajutorul unei mașini, m-a tuns la piele, după care a trebuit să stau legată la cap până ce mi-a crescut părul. E drept, un păr frumos și des.

2. Marieta Iordache (Maica Mihaela)

Originară din satul Nicoreşti din Moldova lui Ştefan cel Mare, dintr-o familie românească şi creştină care purta în ea toate virtuțile neamului din care se trăgea, era plină de credință, de dragoste, de nădejdea că poporul nostru atât de încercat va izbuti să iasă din impas, dacă ne vom strădui cu toții să-l ridicăm. Nu a precupețit niciodată nici un efort în acest sens, dându-ne şi nouă şi celor ce vor veni după noi un îndreptar de trăire profundă în spirit național şi creştin, plătind ea multe din greşelile şi nepriceperea noastră.

Când am cunoscut-o era studentă la A.N.E.F., facultate pe care a absolvit-o în modul cel mai strălucit. Era micuță, delicată, plină de farmec copilăresc, dar adânc cunoscătoare a ceea ce este esență în desăvârşirea morală şi spirituală a omului care s-a pus în slujba unui ideal mare.

În evoluția sufletească a Marietei Iordache a avut o mare importanță anul când, în urma unei

evadări de la mânăstirea Suzana, căutată de poliție, a stat ascunsă în podul casei părinteşti. În acest răstimp s-a rugat şi a meditat la tot ce a fost, la tot ce era, a realizat icoane şi lucruri de o rară frumusețe, numai la lumina slabă ce venea din luminatorul podului. Din perioada aceasta are şi scrieri.

Deshumarea de la Jilava, noiembrie 1940: moaştele Căpitanului sunt îmbrățişate de Moş Zagreb (Ion Zelea Codreanu, îmbrăcat în alb), bătrânul său părinte îndurerat; la căpătâi este dna. Lilica, soția Căpitanului

După plecarea din țară a Camaradei Lucia Trandafir, care avea comanda Corpului Legionarelor, a rămas în locul ei Marieta Iordache. Dar ea nu s-a împăcat niciodată cu această funcție şi a căutat să se elibereze cât mai curând de ea, plasând-o pe umerii lui Titi Gâță, pentru a avea aripile libere să zboare încotro o îndemna inima ei generoasă şi structura ei sufletească de adâncă religiozitate, alegându-şi drumul cel mai greu.

În toamna lui 1940, la deshumarea Căpitanului a participat și Marieta Iordache. În momentul acela a hotărât să-și petreacă restul zilelor la mânăstire pentru a plăti de se va putea cu jertfa ei gestul, de altfel îndreptățit, al băieților și a se ruga pentru salvarea neamului românesc. În felul acesta noi legionarele am dat tot ce am avut mai de preț.

Bădia Chirulescu însă nu a putut primi o asemenea soluție, știind câte încercări așteaptă Corpul Legionarelor prin plecarea Marietei Iordache; a mers cu două fete ale noastre să-i explice Maicii Veronica, stareța de la Vladimirești, că Marieta este indispensabilă afară și deci nu poate rămâne acolo. Se pare că Maica Veronica a înțeles și astfel Marieta Iordache a revenit printre noi pentru un scurt timp.

Cetățuie de fete dând onorul la funeraliile Căpitanului, noiembrie 1940 București

1940 - reînhumarea trupurilor și a rămășițelor legionarilor căzuți în prigoane lângă altarul bisericuței Mănăstirii „Sfântul Nicolae" din Predeal

După reîntoarcerea definitivă la mânăstire, Marieta Iordache s-a călugărit și a devenit Maica Mihaela. A fost exemplu în toate, uimind cu puterea ei de dăruire și înțelegere a sensului chemării ce o avea.

Maica Mihaela (Marieta Iordache)
la Mânăstirea Vladimireşti

Comuniştii atei nu au văzut însă cu ochi buni ce se făcea acolo. Uneltind şi, călcând hoţeşte hotarele oricărui simţ uman, au *„călcat"* Vladimireştii şi i-au arestat pe stareţă, pe preot şi pe Maica Mihaela.

A urmat o anchetă dură, în două reprize. Între timp au adus-o pe Maica Mihaela la Miercurea Ciuc, închisoarea pentru deţinute politic. Acolo, prin perete, cu ajutorul alfabetului Morse, am luat legătura cu ea. Era slăbită şi bolnavă, dar cu gândul mereu înainte, la lupta noastră, care trebuia definitivată pentru a rămâne dincolo de *„vremelnic"*, aşa cum era concepută de Căpitan.

Opt luni am fost dusă la Jilava pentru un proces la care, însă, nu am apărut. Şi Maica Mihaela a fost dusă la Bucureşti.

Când m-am întors la Ciuc am găsit o situaţie complet schimbată. Toată lumea legionară fusese grupată într-o cameră mare. Am găsit-o acolo pe Maica Mihaela care revenise la Ciuc.

Era în 1958. Cu vreo două săptămâni înainte de a-mi expira pedeapsa de zece ani mă aflam la închisoarea de la Miercurea Ciuc. Maica Mihaela era bolnavă. Am stat cu ea şi cu Maica Macrina sus, în două paturi alăturate. Ea şedea pe porţiunea din mijloc pe care pusesem pături. În două paturi dormeau trei persoane. Şi ea, în fiecare seară, punea o mână peste mine şi una peste Maica Macrina şi zicea:

„- Sunt între trecut şi prezent."

Ne iubea mult.

Se apropiase termenul de 10 ani şi trebuia să mă scoată pentru eliberare, dar mi s-a prelungit pedeapsa cu şase ani administrativ. Înainte de a pleca, întrucât legionarele risipite în toate celulele au fost adunate aici, Maica Mihaela m-a rugat să le spun câteva cuvinte despre ce a fost Mişcarea Legionară, ce a vrut ea, cine a fost Căpitanul, ce drum a avut Legiunea. Spunea că suntem datoare faţă de aceşti oameni care au făcut ani grei de închisoare, care au fost luaţi din mijlocul familiilor de care nu mai ştiau nimic, să ştie măcar pentru ce sunt aici. Am rugat-o să facă ea acest lucru. Ea mi-a răspuns:

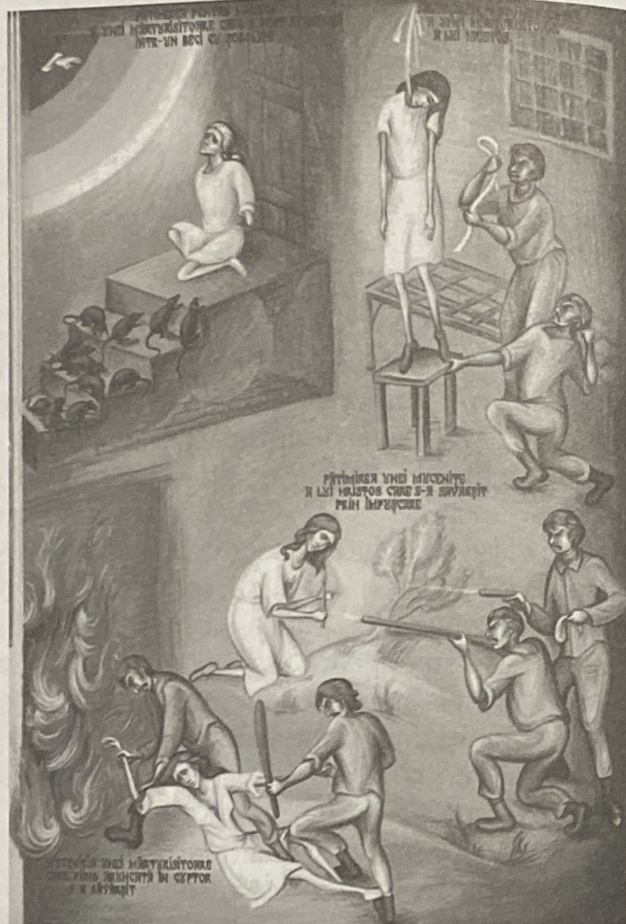
„- Eu nu o mai pot face, dar fă-o tu!"

Era maică.

Ne-am adunat toate acolo şi le-am explicat cine a fost Căpitanul, ce a vrut el. Am schiţat sumar tot ce a fost.

În ziua în care m-am despărţit de ea era de serviciu la cameră. Deşi era într-un hal fără de

„Şi tot poporul acesta din ţara de pe Carpaţi va cădea în grea robie şi mulţi vor pieri. Dar Maica Domnului cu Sfântul Ioan va aduna în potire sângele lor şi se vor înfăţişa cu el înaintea tronului Fiului său...”
(din profeţia cuviosului monah Agatanghel din Rhodos, secolul al XIII-lea)

Jertfa fetelor: detaliu din monumentala „Icoană a Noilor Martiri ai pământului românesc” cu scenele incinerării Nicoletei Nicolescu, spânzurării Ecaterinei Titi Găţă, pătimirilor Aspaziei Oţel şi împuşcării Lenuţicăi Bagdad

hal de bolnavă nu lăsa să-i treacă rândul la datorie.

PENITENCIARUL Pol. Nr. MATRICOL 311
Anul 1949 luna Iunie ziua 31

FIŞA MATRICOLĂ PENALĂ

1. NUMELE Cristescu Pronumele Sofia
Porecla
2. Născut în anul 1916 luna Ianuarie ziua 11 în Comuna Caracal
Raionul Regiunea
3. Fiul lui şi al
4. Domiciliul în Comuna Bucureşti str. Nr. 3
Raionul Regiunea Bucureşti
5. Ocupaţia în prezent funcţionară în trecut funcţionară
6. Averea deţinut. în prezent
în trecut
7. Ocupaţia soţ în prezent — în trecut —
8. Averea soţ în prezent —
în trecut —
9. Ocupaţia părinţilor în prezent
în trecut
10. Averea părinţilor în prezent —
în trecut
11. Originea socială
12. Cetăţenia studii
13. Starea civilă numele soţ — copii
14. Serviciul militar: ctg. gradul unitatea căreia aparţine
15. Apartenenţa politică a deţinut. în prezent
în trecut
16. Starea sănătăţii (ce defecte fizice şi psihice are)

SEMNALMENTE: talia cm. fruntea nasul gura bărbia
faţa ochii părul sprâncenele barba
urechea mustaţa — semne particulare

SITUAŢIA JURIDICĂ:
a) ANTECEDENTELE PENALE În anul 1941 a fost arestată
Declarat infractor din obicei
b) PREVENIT, depus de cu mandatul de arestare
Nr. /195 pentru fapt art.
Descrierea pe scurt a faptului
Prin ordonanţa definitivă Nr. /195 emisă de
rămâne sub stare de arest până la terminarea judecăţii.
c) INTERNAT de către cu ordinul Nr.
Se mai menţine că N-rele
Eşiri provizorii
Reveniri din eşiri provizorii
Pedepse disciplinare
Purtarea Cum a muncit
Eşiri definitive

Pagina 1 din fişa matricolă penală a Sofiei Cristescu din Arhiva Administraţiei Naţionale a Penitenciarelor A.A.N.P. - Fond Fişe Matricole Penale

CONDAMNAT ... imatriculat în ziua de 31 Iulie 1949 primit dela ...

Descrierea pe scurt a faptului:

Observaţiuni

Eşiri provizorii (transferări în afaceri judiciare, spitale, evadări)

Reprimiri din eşiri provizorii

Transferări definitive

Cum a muncit şi meseria însuşită

Premii, evidenţieri

Şcoli urmate în penitenciar

Pedepse disciplinare

Purtarea

Readaptat sau

Eşiri definitive

Plasat în câmpul muncii

Impresiunea degetului

Fişa a fost întocmită de

Verificat şi găsit în conformitate cu actele de depunere la dosar.

DIRECTOR

Secretar de Grefă

Pagina 2 din fişa matricolă penală a Sofiei Cristescu

Când a deschis gardianul uşa şi m-a chemat cu bagajul, ea spăla pe jos cu peria. Culionul i se mişcase puţin pe cap sub legătura neagră şi din perie curgeau zoaie. S-a ridicat şi m-a privit cu nişte ochi extraordinari şi atunci, înainte de a-mi lua bagajul, m-am repezit la ea, am îmbrăţişat-o

şi am sărutat-o. A fost singura de la care am putut să-mi iau rămas bun. Pe urmă gardianul a ţipat la mine şi a trebuit să-mi iau lucrurile şi să plec.

Asta ne-a fost despărţirea.

3. Lenuţica Bagdad

O figură luminoasă din lupta noastră a fost şi Lenuţica Bagdad. Venea de pe meleaguri craiovene ca şi Camarada Nicoleta cu care era prietenă. Fiică de colonel, dintr-o veche familie românească, purtând, parcă, pecetea nobleţii cu care a fost înzestrată, s-a dăruit cu tot elanul Mişcării pe care a iubit-o, secondând-o pe Camarada Nicoleta. Era o fată voinică şi frumoasă, cu părul adunat în două coculeţe la urechi, cu figura ce exprima sănătate şi bucurie, cu surâsul ei permanent care-i ilumina chipul, făcându-l şi mai frumos.

Aşa a apucat evenimentele tragice care au urmat după moartea Căpitanului.

Ea lucra cu Camarada Nicoleta în funcţia de curieră principală. În toamna aceea rece şi umedă durerea pierderii Căpitanului şi a băieţilor i-a agravat boala de răceală. S-ar fi cerut internată într-un sanatoriu dar, cu o dârzenie nemaiîntâlnită, s-a încăpăţânat să rămână pe post până la sfârşit.

A fost arestată şi dusă în lagărul de femei Sadaclia din Basarabia. Acolo, după un timp, a început să verse sânge. Alarmată, nu pentru ea, ci pentru fetele cu care stătea, a cerut comandantului lagărului să o izoleze pentru a nu le îmbolnăvi şi pe celelalte. Apoi a rugat fetele ca, în ziua în care erau libere oarecum, să se adune într-o

Crucea Lenuţicăi Bagdad alături de a Comandantului Legionar Victor Puiu Gârcineanu în Cimitirul Eroilor aflat la Mânăstirea „Sf. Nicolae" din Predeal

cameră vecină cu a ei, astfel încât să poată asculta tot ce discutau ele, ca să participe în felul acesta la viaţa lagărului.

Boala ei se agrava mereu şi conducerea lagărului a cerut să fie internată într-un sanatoriu. Aşa a fost dusă în sanatoriul de la Bârnova, lângă Iaşi.

Cu două săptămâni înainte de executarea ei, aflându-se în acest sanatoriu, a primit vizita mamei. A găsit-o cu cărticica de rugăciuni pe noptieră şi lumânarea pentru moarte. I-a spus mamei:

„- Nu regret că mor; ceea ce regret este că mor pe pat de spital în loc să mor în luptă!"

Dar Bunul Dumnezeu i-a ascultat dorinţa. După executarea lui Armand Călinescu au fost asasinaţi sute de legionari pe străzi, în lagăre şi în închisori. Noi ne aflam la Sadaclia, aşteptam ordinul pregătite pentru moarte. Ordinul însă s-a oprit la Lenuţica Bagdad.

A fost luată din sanatoriu într-o căruţă cu câţiva jandarmi şi dusă pe înserat la marginea unei păduri. Acolo ea a cerut să i se îngăduie să-şi aprindă lumânarea şi să se roage. A mulţumit lui Dumnezeu că i-a îndeplinit dorinţa de a muri pentru Mişcare. După aceea s-a sculat şi a cerut să se tragă în ea. Ostaşii, după mărturisirea celor ce au făcut execuţia, nu mai aveau curajul s-o omoare şi trăgeau la întâmplare.

Atunci ofiţerul a luat arma din mâinile unui ostaş şi a tras. Apoi au îngenunchiat-o în căruţă şi s-au oprit la marginea unui sat unde se afla un cimitir. Era deja seară. În marginea cimitirului, pe locul unde se adună gunoaiele, au făcut o mică groapă şi au pus-o acolo în poziţie şezândă.

Din întâmplare, o femeie din marginea satului venise în cimitir să adune iarbă pentru animale. A văzut că jandarmii îngropau ceva. De frică, a stat ascunsă. Dimineața s-a dus să vadă locul. Deja câinii începuseră să râcâie pământul. Cu sapa a cărat pământ cât a putut peste locul acela și l-a bătucit.

Așa am găsit-o în anul 1940 când am deshumat-o și am dus-o la Predeal în cimitirul din spatele capelei. Cu ocazia deshumării mama ei, care tot timpul i-a stat la căpătâi, mi-a șoptit:

„- *Niciodată Lenuțica nu a fost mai frumoasă ca acum!*[19]"

4. Cornelia Novac

Licențiată a Academiei Comerciale, a fost o camaradă cu o viață exemplară. A fost „*mama*" noastră, a multora, hrănind din salariul ei băieți și fete care nu apucaseră să-și termine studiile. Excepțională gospodină care din nimic știa să facă ceva.

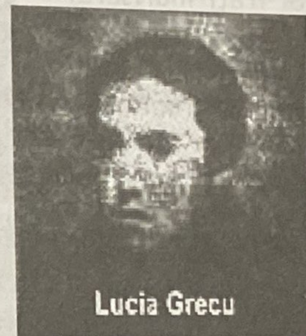
A fost o vreme și directoare la Cooperativa Legionară. Era de mirare cum urmase comerțul și era atât de sensibilă și talentată la pictură! După ieșirea la pensie a urmat cursurile unei școli de pictură bisericească. A lucrat la restaurarea

[19] Deshumarea Lenuțicăi a avut loc după 14 luni, timp în care trupul decedatului începe în mod normal să putrezească, ceea ce nu s-a întîmplat aici. O mărturie asemănătoare întîlnim la deshumarea Căpitanului din noiembrie 1940 (la 24 de luni de la îngropare) al cărui trup era „intact, frumos, cu pielea galbenă ca ceara" afară de față, care îi fusese arsă cu acid sulfuric după asasinarea din cumplita noapte a Sfântului Andrei 1938.

unei biserici, o vreme a pictat iconițe pe care le dăruia cu dragoste. A avut și o expoziție de pictură după ieșirea la pensie.

Noi o botezasem „*Mama Grahilor*". S-a îmbolnăvit de un cancer nemilos și a suferit dureri cumplite, nevrând să se opereze. Se stabilise la Timișoara unde a suferit și a murit. A suportat cu resemnare și cu o putere unică. Ceea ce o susținea și o ajuta să treacă prin cele mai crunte dureri era credința ei adâncă; citea zilnic acatistul Sfântului Iosif din Partoș, sfânt din locurile ei de baștină. La înmormântare au venit sute de oameni care o iubiseră și o prețuiseră.

5. Lucia Grecu

Lucia Grecu

...Și jertfele continuă...

Lucia Grecu era studentă la chimie. O fată micuță de statură, cu figura deschisă, cu două codițe care îi dădeau aerul de elevă. Era veșnic cu zâmbetul pe buze. Lucrase împreună cu locotenentul Dumitrescu[20]. A fost arestată. După ancheta extrem de dură a

[20] Locotenentul Nicolae Dumitrescu, inventator cu mai multe descoperiri în domeniul chimiei, a condus laboratorul legionar din str. Căpitan Oarcă nr. 23, care a explodat la 7 Ianuarie 1939. Dumitrescu este arestat (împreună cu 17 colaboratori) la 24 ianuarie, când se descoperă și aruncătoarele de flăcări și este ucis a doua zi, 25 ianuarie. Locotenentul Dumitrescu funcționat sub

urmat moartea. Au aruncat-o apoi pe fereastră, simulând o sinucidere. Toată lumea trecută prin anchetă știe că nu este posibil să sari de bună voie pe fereastră la Siguranță, căci anchetele se desfășurau în camere cu gratii, iar cineva te supraveghează neîntrerupt.

6. Lenuța Constantin

O altă figură reprezentativă este Lenuța Constantin, o fată din Năieni, Buzău.

Lucia Constanța Grecu

Tatăl și cei doi frați muriseră. Lenuța intrase în Mișcare și i se alăturase trup și suflet.

Dar au venit vremuri aprige în care s-a declanșat o nouă prigoană groaznică asupra legionarilor. O parte din ei, printre care și Lenuța Constantin, au luat calea codrului. După multe peripeții a fost prinsă, judecată și condamnată.

Comandamentul Legionar de prigoană condus de profesorul Vasile Christescu și inginerul Victor Emanoil Dragomirescu (ambii cu grad de Comandant Legionar).

Eram la închisoarea Mislea, când, într-o seară, au fost aduse în camera noastră două condamnate. Făceau parte din mișcarea de rezistență din munți. Tinere, slăbuțe, însă vioaie și fericite că au ajuns între noi și că s-a terminat cu anchetele. Împreună am început peregrinările prin închisorile comuniste din țară.

Lenuța Constantin, suflet deschis, bună camaradă, sensibilă la durerile și zbuciumul fiecăreia, s-a îmbolnăvit. Timpul petrecut ca fugară prin munți i-a măcinat oasele și sănătatea. Din cauza reumatismului, treptat, treptat, a rămas imobilizată la pat.

Au scos-o din închisoare alături de bolnavele incurabile și a fost internată într-un spital. Acolo, după un an de chinuri, revenindu-și puțin, au trimis-o acasă, la mama cea bătrână și atât de neputincioasă. Zăcea pe o prispă, având deasupra capului un laț de sfoară de care se apuca pentru a se întoarce de pe o parte pe alta.

Eu m-am eliberat mai târziu și nu am mai știut nimic de ea.

Într-o zi mă pomenesc cu o necunoscută care se sprijinea în baston și înainta cu mare greutate. Nu am recunoscut-o. Ea mi s-a adresat cu tristețe:

„- *Nană, nu mă mai cunoști?*”!

I-am ieșit cu dragoste înainte, recunoscând-o, în sfârșit, după vorbă. Mi-a spus că a fost la un medic și că avea ceva suspect la sân. Medicul i-a spus fără menajamente că are cancer. I-au scos ambii sâni și așa, ciopârțită, au internat-o într-un spital din Buzău. În intervalul acesta am mers și eu și soțul meu la ea. Ținea mult la noi. Îi spunea soțului meu „*bădița*”.

Era pe la sfârşitul lui octombrie; nu mai primisem nici un rând de la ea. Îngrijorată, am pornit să văd ce s-a întâmplat. Când am intrat în sat am auzit o bătrână jelindu-se cu foc mare. Am crezut că am ajuns prea târziu dar când m-am oprit în fața căsuței cu prispă, bătrâna care se bocea cumplit mi-a spus că Maica Domnului m-a trimis ca să-i aduc pe Lenuța acasă, ca să nu moară printre străini. Am plecat imediat şi am găsit-o aşa cum mi-a spus mama ei, la spitalul din Buzău.

Doctorița mi-a spus că am venit în ultimul moment şi că nici ea nu ştia dacă pacienta va putea rezista drumului. Nici o ambulanță nu îndrănea să se aventureze pe coclaurile acelea pentru a o duce acasă. A trebuit să tratez cu un şofer căruia i-am promis că se va întoarce acasă cu roadele toamnei dacă primeşte să facă drumul, că mama bolnavei îl va răsplăti, având două vii şi fiind tocmai după cules.

Ca să o pot duce vie am ținut-o tot timpul în brațe pe scaunul de lângă şofer. Când am ajuns acasă mi-a spus să nu plec de lângă ea până nu se sfârşeşte. Am rămas acolo două săptămâni.

Primea moartea cu bărbăție şi resemnare. Avea o singură amărăciune mare: o lăsa pe mama singură. A fost conştientă până în ultima clipă. Dorea să-l mai vadă pe soțul meu pe care îl îndrăgise mult. L-am chemat. În dimineața zilei următoare soțul meu a plecat în zori căci nu s-a putut învoi de la serviciu. Ea a rămas tristă şi a zis:

„- A plecat bădia şi a rămas casa pustie!”

Apoi mi-a spus să nu mă îndepărtez de ea în ziua aceea. Spunea că a visat un porumbel alb

care s-a aşezat pe pieptul ei şi se uita când la ea când la mama ei, care avea patul vizavi.

La un moment dat a început să răcnească, cuprinsă de mari dureri. La țipetele ei au venit şi mama şi o vecină. Ne uitam cutremurate una la alta căci aşa dureri mari nu mai văzusem. Ea mi-a zis:

„- Faceți câte trei mătănii şi rugați-vă Maicii Domnului: «Tu, care ai asistat la chinurile Fiului Tău pe Cruce, ai milă de mămica şi uşurează-mi chinurile!»”

Am făcut precum a zis şi îndată s-a alinat. Apoi s-a adresat cu duioşie mamei, invitând-o să mănânce din bunătățile ce i le aduceau vecinii, care o iubeau toți. Nici nu am ajuns bine la bucătărie când femeia care rămăsese lângă ea ne-a strigat să venim repede. Când am intrat pe uşă, mi-a spus cu seriozitate:

„- Nană, aprinde-mi lumânarea!”

Fiindcă de milă eu nu îndrăzneam să o fac, ea mi-a poruncit din nou. Ținând în mâna dreaptă lumânarea de la botez (aşa dorise ea să o aibă) iar cu mâna stângă ținându-se de mâna mea a murit. Îndată figura i s-a transformat complet de o bucurie mare, care o înfrumuseța nespus.

La înmormântare au venit oameni din multe sate din apropiere, căci era foarte iubită.

POSTFAȚĂ

Era ziua aceea o zi ca oricare alta, binecuvântată de un soare strălucitor ce mângâia cu potop de raze o natură calmă, încântată de frumusețea ei. Nimic nu prevestea evenimentul care avea să mă copleşească de emoție şi anume primirea „*Caietelor Nanei*". Nu aveam cunoştinţă de existența lor, Nana Sofica nu mi-a făcut nici o referire la ele. Citisem secvențele de viață pe care le-a publicat în „*Lacrima prigoanei*" cu aceeaşi emoție cu care le-am ascultat în închisoare. Cine dintre noi ar fi putut uita acele clipe unice, noi, cele care nu am cunoscut acele miraculoase vremuri dintru început. Glasul cald al Nanei noastre le reînvia ca să aflăm şi noi, din nobilele sale evocări, îndemn şi elan pentru a parcurge, cu răbdare şi cu dragoste, urcuşul de jertfă spre acelaşi sublim ideal.

Fără să ştiu că nu le-a publicat în întregime, amintirile scumpe ale unor trăiri copleşitoare, chiar în clipa când le-am avut în mâinile mele am simțit că de aceea au poposit la mine, ca să le public în întregime exact aşa cum au fost consemnate de Nana din fuga condeiului. Cred că am avut această certitudine gândindu-mă că nimic nu este întâmplător, toate au o noimă, şi nimeni nu pune lumina sub obroc ci o aşază la vedere spre iluminare.

Am redat textul spre publicare aşa cum l-a scris Nana. Am urmat cu evlavie firul amintirilor sale aşa cum au fost aşternute pe filele de caiet îngălbenite de trecerea timpului, cu cerneală estompată, cu o caligrafie care reflectă febrilitatea cu care au fost înşirate trăirile, întâmplările. Mărturisesc că am fost tentată să le completez cu detalii reținute din povestirile spuse în temniță,

sau cu datarea lor în timp însă, deoarece Nana le-a omis, înseamnă că dorința ei a fost să facă abstracție de ele.

De altfel, cred cu tărie că nu ne este permis să ne amestecăm în scriitura cuiva. Memoria noastră, oricât ar fi de fidelă, ne poate face farse. Nu mai vorbesc de situații în care se strecoară şi propria noastră fantezie.

Îmi amintesc acum de o poveste absolut halucinantă ce mi s-a întâmplat recent. Un ziarist care mi-a luat un interviu s-a apucat să-mi completeze istorisirea despre Diri cu propria lui fantezie. S-a gândit că articolul său va fi mai şocant dacă o va aresta pe Diri şi o va închide alături de noi, ca să-i purtăm de grijă. Nu puteam în nici un caz să croiesc eu această gogonată minciună. Minciuna aceasta însă a fost citită de oameni cărora nu aveam cum să le rectific povestea lui Diri în lumina adevărului. Cei care vor citi şi cartea mea cu memorii se vor putea lămuri.

Am cunoscut-o pe Nana în închisoare. În primăvara lui 1949 mă aflam pentru a doua oară la Mislea, de data aceasta în postură de condamnată politic. Împreună cu studentele cu care am făcut parte din marele proces al Centrului Studențesc Cluj, am fost repartizate de directoarea penitenciarului în Secția I-a.

La acea dată, Penitenciarul Mislea era împărțit în două mari zone: una pentru deținutele de drept comun, alta pentru deținutele politic.

Zona deținutelor politic era, la rândul ei, împărțită în trei secții: Secția I era şi cea mai mare, avea două camere cu o curticică în față şi un gard înalt care o despărțea de restul închisorii. Aici se aflau tot felul de condamnate politic:

criminalele de război şi mult încăpătorul articol 209 din Codul Penal, *„uneltire împotriva ordinii sociale”*.

Alăturată de noi, dar riguros separată, se afla Secția a II-a, supranumită *„secția copii”*. Printre condamnatele din această secție - mai mică, avea doar o singură încăpere - se aflau elevele din toată țara şi studentele de la Iaşi.

În continuare se afla Secția a III-a, formată din două camere şi o săliță între ele. Era destinată pentru *„reținutele la dispoziția Securității”*, unde am stat şi noi, clujencele, din toamna lui 1948 până în primăvara lui 1949, timp în care s-a instrumentat procesul studenților clujeni care a avut loc în aprilie 1949.

Am fost deținute în Secția I până în toamna lui 1949 când Diri a fost obligată să reorganizeze aripa cu *„politicele”*. Începuseră să sosească tot mai multe condamnate, se aflau la carantină lotul cu studentele de la Bucureşti şi lotul 2 cu studentele de la Cluj şi multe altele.

Astfel, *„reținutele”* au fost înghesuite într-o singură cameră, cea de-a doua urmând să fie faimoasa Secție a IV-a, formată din legionare. Din Secția I am fost scoase o parte din lotul clujean şi transferate în Secția a IV-a.

Aici am cunoscut-o pe Nana, adică Sofia Cristescu, legionară din vechea gardă. Am notat în cartea mea de memorii *„Strigat-am către Tine, Doamne...”* acest moment.

Prima persoană care ne-a primit cu brațele deschise a fost Nana Sofica. Nana era o istorie vie a Mişcării. Chipurile Căpitanului şi Camaradei Nicoleta luminau scânteietor din povestirile ei şi, sub vraja evocărilor, tenebrele închisorii se estompau şi deveneau suportabile. Puterea de dăruire, elanul şi entuziasmul intens al Nanei ne-au fost toiag în urcuşul greu al Calvarului.

Felul Nanei de a povesti era simplu, plin de naturalețe, vioi şi voios, dar era şi viguros şi întăritor ca un elixir miraculos şi te purta pe culmi de aleasă trăire spirituală.

Inconfundabil era şi cântecul Nanei. Avea un firicel de voce limpede, cristalin, un timbru care sugera puritatea dimineților însorite din luna mai. Timbrul vocii sale mi se părea timbrul iubirii smerite. Şi chipul ei ilustra modestia bunei camarade gata oricând să împartă cu tine toate neajunsurile vieții. Încadrat de un păr bogat, strâns în două codițe, chipul Nanei, cu trăsături obişnuite, avea iluminarea frumuseții interioare. Am privit de multe ori cu drag şi cu respect felul în care înjgheba cu o clamă şi cu un firicel de vată, o candelă. Mâinile ei exprimau atâta evlavie smerită încât mi se părea că oficiază o taină sacră.

Închid ochii şi revăd în cele mai mici detalii prima noastră întâlnire. Purta un sarafan peste o bluză simplă, tricotate de mână în stil norvegian. Aveau chenare formate din motive cunoscute în arta noastră populară. Este uluitor cu câtă precizie simt şi acum strângerea ei de mână viguroasă, aproape bărbătească, şi atât de încurajatoare!

Nana trăise tragedii cutremurătoare în viața ei de luptătoare, purta în suflet acel gen de dureri şi de dolii care nu-şi domolesc niciodată arsura, dar pe chipul ei nu se înstăpânise nici o posomoreală, nici o umbră nu-i înăsprea trăsăturile, avea acea seninătate nobilă pe care o afişează sufletele cu bună aşezare duhovnicească. Avea un râs sincer şi contaminant, îmi amintesc cu câtă

poftă se amuza împreună cu noi când ne povestea despre isprăvile copilăriei cu atât de mulți frați și surori în jur.

Nu mă pot opri să nu vă povestesc și vouă, iubiți cititori, povestea lui Gogoașă!

Gogoașă era unul din frățiorii ei mai *„rotunjor"*, motiv pentru care fusese poreclit astfel. Bietul copil, cu totul nevinovat de aspectul său, se simțea foarte nedreptățit și foarte ofensat de acest nou *„prenume"* nedorit și alerga la mama cu lacrimi pe obraz:

„- Mamă, mă poreclesc «Gogoașă»!"

Mama Soficăi, împovărată cum era cu creșterea și educarea atâtor prunci, nu stătea să facă procese și să afle cine sunt vinovații. Le spunea scurt că nu-i bine și frumos să-și necăjească fratele și, fără comentarii, le aplica tuturor, în egală măsură, o sancțiune și le promitea că va fi cu urechea la hârjoana lor. Faptul acesta nu i-a potolit și scena s-a repetat de mai multe ori până ce a fost descoperită metoda genială de a evita sancțiunile din ce în ce mai usturătoare: atunci când le venea cheful să-și necăjească victima frații mimau doar cu buzele cuvântul *„gogoașă"* până ce cel vizat nu mai suporta și izbucnea în lacrimi:

„- Mamă, iar mă poreclesc!

- Cum te poreclesc că eu, de data asta, nu aud nimic!?

- Mă poreclesc, mamă, în gând și tu nu-i auzi!

- Cum te poreclesc în gând și doar tu îi auzi? Îți dai seama că spui o mare prostie și o mare minciună?"

Și era el cel sancționat! Nu mai putea face apel la justiția maternă, spre satisfacția răutăcioșilor. Totul a mers până într-o zi când mama s-a apucat să șteargă geamul de la camera copiilor. Oglindită în geam, mama a fost martoră la drama lui Gogoașă și a înțeles cum era el poreclit *„în gând"*! A văzut și cine erau făptuitorii și pedeapsa a fost chiar usturătoare, însoțită și de o aspră și clarificatoare morală.

În vânzoleala la care ne-au supus administratorii ororii au fost momente în care am fost cu Nana și momente în care n-am mai fost împreună.

Dar, prin oricâte închisori și celule a trecut, Nana a creat în jurul său atmosferă. Datorită ei, posturile, marile sărbători, au fost trăite cu accente deosebite. Se cântau rugăciunile specifice, se rememorau Evangheliile. Nana le știa pe toate și, din mici nimicuri, reușea să creeze duhul acelor zile, să facă prezentă în celulă o boltă de biserică, iar glasul ei limpede tămâia temnița cu sfințenie.

În Secția a IV-a am descoperit-o pe Nana în toată frumusețea personalității sale. Îmi amintesc de prima seară de Crăciun petrecută acolo. În peretele dinspre răsărit al celulei se afla o firidă. Probabil fusese gemulețul care făcea legătura cu fosta cameră de izolare. În această firidă Nana a închipuit un altar cu o candelă făcută dintr-o ceșcuță în care ardea ulei (furișat pentru noi de fete de la *„dreptul comun"* în spălătorie) cu o icoană brodată de noi și cu crenguță de merișor furată din curtea dispensarului în timp ce eram conduse la baie. Seara, după *„închidere"*, Nana a aprins candela. Doamne, cât de divină era luminița ei! În timp ce recita Evanghelia, reconstitută fidel din memoria celor

ce o învățaseră din file de Biblie pe de rost și se cântau Troparul Nașterii și colindele, lumina tremurătoare dădea icoanei o aură deosebită și proiecta pe pereți fulguiri fugare iar pe tavan dantele cu umbre de frunzulițe din crenguțele de merișor. Era un spațiu sacru, nu temniță. Un spațiu sacru în care bietele noastre suflete hăituite se scufundau în baia de mister specifică Crăciunului. Smeritul nostru „*altar*” primise binecuvântarea Duhului Sfânt, revărsa peste noi pace, iubire și har, transforma temnița noastră mizerabilă într-un spațiu divin.

Tot în Secția a IV-a ne-a arătat Nana cum se manifestă sentimentul de onoare și camaraderie când a luat apărarea Mariei Ioraș, insultată grobian și pe nedrept de faimoasa Diri. Curajul Nanei a fost sancționat cu două palme zdravene date de teribila directoare, la care Nana a răspuns fără să se clintească, demn, dârz și foarte calm:

„- *Veți ajunge să ne cunoașteți corectitudinea într-o zi și veți regreta gestul, care nu vă onorează!*”

Atașamentul meu total față de Nana s-a definitivat, însă, în acea seară de primăvară, când zvonul naturii redeșteptate se furișa și la noi peste zidurile mute și când, șoptit, mi-a povestit despre sine într-o atmosferă ca de la duhovnic la duhovnicit. O confesiune de o sinceritate dură; Nana era atât de profund și atât de smerit creștină!

Am rămas pentru vecie, tufa ei de liliac alb, așa cum mă alinta uneori. O tufă cu coroana mereu întoarsă spre reperul ei de bine și de frumos.

Nana nu s-a dezmințit niciodată. Îmi amintesc cum s-a atașat de noi, cele care ne-am „*autodenunțat*” într-o acțiune a lui Diri, ca să ne scoată dintr-o fază neplăcută pentru noi și nu pot să nu zâmbesc și acum cu duioșie când îmi amintesc cum „*a ieșit la raport*” la un procuror ca să rectifice inechitatea făcută de tribunale între capitală și provincie. Într-adevăr, provincia aplicase pedepse mult prea mari în raport cu vinovății similare la București. Răspunsul procurorului a lăsat-o perplexă, dar el reflecta felul de a gândi al „*justiției*” comuniste:

„- *Și acum ce vrei? Să se facă echitate administrându-vă și vouă pedepse similare cu ale lor?*”

Am povestit în „*Strigat-am către Tine, Doamne...*” momentele în care teroarea ne-a adus împreună sau ne-a despărțit. Ambele am avut o condamnare de câte zece ani, dar am primit fiecare câte „*un supliment*”. Al meu a fost de patru ani, al ei de șase ani; o fi vrut soarta să facă echitatea pe care o dorise...

Am părăsit temnița în 1962, înaintea ei, dintr-o închisoare în care eram împreună. Probabil că dânsa a ieșit în 1964, nu-mi amintesc să-mi fi povestit în ce condiții. Nu ne-am reîntâlnit decât după 1989. Nu ne-am căutat știind că fiecare din noi poartă după sine „*o trenă*” capabilă să ne facă mereu necazuri. Am aflat de la Geta[21] adresa ei iar fratele meu m-a călăuzit printre întortochiatele căi ale Bucureștiului până pe străduța unde locuia Nana împreună cu bădia Victor, soțul ei. Cum a fost întâlnirea noastră!? O îmbrățișare lungă

[21] Este vorba despre Geta Gheorghiu născută Iancu.

și strânsă de regăsire, cu lacrimi de emoție și bucurii, fără cuvinte.

Casa Nanei ilustra întru totul modestia ei proverbială. Mică - am supranumit-o *„cuib de rândunici”* - avea un interior redus la strictul necesar. Iubirea ei pentru natură se exprima printr-o grădiniță redusă la un metru pătrat, creată din pământ cărat de aiurea. Avea în ea doar câte o floricică din cele pe care le iubea preferențial. A rupt o panseluță și mi-a oferit-o cu binecunoscutul ei gest de oficiere a unei taine. De data aceasta exprima iubirea care ne legase pe vecie. Am presat-o și am păstrat-o până ce anii ce s-au scurs au uscat-o și au făcut-o scrum.

Interiorul paraclisului de la Mislea, jud. Prahova amenajat în corpul stăreției de pe vremea mânăstirii, respectiv popota gardienilor din timpul închisorii (pentru exterior vezi fotografia de la pagina 37)

Nana a deschis lista celor care am alcătuit comitetul de organizare pentru amenajarea Paraclisului „Nașterea Maicii Domnului” la fosta închisoare de femei din Mislea, județul Prahova, constituit duminică 24 iulie 1994.

Ori de câte ori veneam la București pentru a participa la acest șantier o vizitam și pe Nana. Se îmbolnăvise între timp și nu mai putea veni la noi, la Mislea.

Într-o scrisoare din 18 iulie 1996, Geta (Gheorghiu), care conducea lucrările de la Mislea, îmi scria:

Nana Sofica încadrată de camaradele: Victoria „Viki” Holtean și Viorica Stănulețiu-Călinescu

„- A venit doamna doctor Marin din Elveția pentru o lună. M-am gândit că TREBUIE să vadă și dânsa ce am făcut noi acolo. Am făcut rost de un microbuz (am plătit doar șoferul) și pe 22 iunie am fost la Mislea cu șoferul și soția lui, 16 persoane.

Doamna doctor Ana Maria (Van Saanen) Ropală Marin, soția eroului Vasile Marin căzut pentru Hristos în Spania, într-o emoționantă revedere peste ani cu doamna Lucica Popșor (foto la mormântului preotului Constantin Sârbu din curtea Bisericii Sapienței în 1996)

Închipuiește-ți, Pazi, că a fost și Nana Sofica, ea care de doi ani nu a ieșit din casă și care putea să stea ridicată doar o jumătate de oră! A fost tot drumul bine dispusă. Acolo a stat cu noi la masă (masa mare pentru morți) în curte.

Apoi, în biserică, a stat la o scurtă slujbă făcută de «părințel»[22] și apoi, cel puțin o oră și jumătate m-am desfășurat, cum cred că bănuiești...!

Am început de când am început, prin câte am trecut, însă unele le-am ocolit. Am spus povestea impresionantă cu porumbelul, le-am arătat mândrețele lucrate de tine. Am spus cum fiecare lucrușor a fost făcut de două ori până a ajuns la forma care ți s-a părut mai reușită. Le-a uimit cu desăvârșire Sfântul Epitaf.

« - Dar nici nu știi unde să te uiți și ce să admiri mai întâi! », a zis Nana Sofica..."

Am vizitat-o pe Nana, pentru ultima oară, neștiind că este ultima, împreună cu Geta și cu fratele meu. Ca să o bucure, Geta i-a arătat mânecuțele de la odăjdiile pe care tocmai le adusesem de la Văratec. Fratele meu a fost tare impresionat de cât de mult se împuținase Nana. Era tare, tare slăbită, și cumva, retrasă în sine.

Înaintea hramului din 8 septembrie am primit de la Nana un mesaj: dorea să ne rugăm pentru dânsa și saluta pe toți și pe toate fiind, posibil, ultimul ei salut.

Am făcut lucrul acesta pentru că îl dorea Nana, dar nu mi-a trecut prin gând ideea că tocmai așa se va întâmpla. Am spus deci, destul de lapidar:

„Să ne rugăm, dragi surori și, împreună cu noi, toți cei ce au cunoscut-o pe Nana Sofica, Nana noastră cea dintotdeauna. Să ne rugăm pentru sufletul ei generos ce se pregătește să

[22] Este vorba despre preotul Octavian Bogățoiu, parohul bisericii din sat și al Paraclisului, la acel moment.

plece pe celălalt plan al existenței. Prin mine vă îmbrățișează pe toți și pe toate cu căldura inimii sale viteze, ce nu a putut fi asurzită de niciuna din urgiile care s-au abătut asupra ei și vă transmite, posibil, ultimul ei salut."

În paraclisul de la Mislea - de la stânga spre dreapta: preacucernicul părinte Constantin „Tică" Voicescu, Comandanta Legionară Anastasia „Sica" Popescu și liderul macedo-român Dumitru „Tache" Funda

Odată cu felicitarea pentru Sfintele Sărbători ale Crăciunului am primit ultimul său mesaj scris, scurt și cuprinzător, conform cu stilul ei inconfundabil, așa cum l-am menționat în *„Epilog"*. În februarie ne-a și părăsit.

Înmormântarea sa ne-a adunat pe mulți din cei ce am cunoscut-o și ne-am bucurat de bogăția sa spirituală. Necrologul, normal era să-l rostească Lucica Popșor, ca una ce a dus, cot la cot cu ea, lupta pentru același sfânt ideal. Copleșită de tristețea momentului, mi-a transmis mie sarcina de a rosti cuvântul nostru de despărțire.

L-am rostit ca vai de lume! M-a năpădit plânsul, am pierdut, la un moment dat, șirul, mi se părea nespus de crud faptul că trebuia să-i plâng prohodirea, vorbind.

Plecase Nana noastră. Urma să-și prezinte raportul celor pe care i-a iubit și i-a urmat, lăsându-ne orfane. L-am dus, până la urmă, la bun sfârșit. Îl reproduc parțial, pentru că aduc unele precizări cu privire la evenimentele evocate de Nana:

„... Sofica s-a născut în ianuarie 1916 într-un orășel din Oltenia, al unsprezecelea copil din doisprezece al unei familii modeste. Orfană de tată, copilă fiind, Sofica a crescut sub oblăduirea mamei sale, o olteancă vrednică ce i-a insuflat o solidă educație creștină și patriotică, pe un fond înzestrat cu multe virtuți. Terminând liceul în orașul natal, Sofica nu a avut posibilitatea materială de a urma un curs universitar, deși calitățile intelectuale i-ar fi permis cu prisosință urmarea instrucțiunii. A rămas să-și ajute din răsputeri familia, lucrând minunile de broderii pe care

iscusința neobișnuită a mâinilor sale și alesul simț al frumosului care o caracterizau o ajutau să le realizeze.

A meditat la matematică o mulțime de tineri din oraș până într-o zi când printr-o prietenă, a ajuns la București cu intenția de a cunoaște Mișcarea Legionară. A venit, a aflat, a rămas.

În 1934 participă la Tabăra de la Arnota, în 1935 se află în Tabăra de la Susai. Câtă încântare ne-au adus poveștile Nanei despre oamenii taberei în lungile zile de închisoare!

1936 la tabăra de la Carmen Sylva (Eforie): în stânga Căpitanul, iar la targa cu pământ Bădița Iordache Nicoară cu Anastasia „Sica" Popescu

Îndrumată de inginerul Horodniceanu și ajutată de colonelul Zăvoianu, Sofica rămâne la București, la «Centru» când intră în Comerțul Legionar casieră la Cooperativă unde a înlocuit-o

pe Maria Ioraș, prietenă exemplară, o superbă legionară care ne-a fermecat sufletele la Mislea.

Sofica s-a avântat în viața legionară cu entuziasmul și puterea de dăruire totală a luptătorilor de mare elită.

A avut fericirea, pe care nu a încetat să o prețuiască îndeajuns, să-l cunoască pe Căpitan, pe Camarada Nicoleta și pe celelalte elite de la «Centru».

Dragostea, credința și devotamentul ei nu aveau limite. Sufletul ei ardea ca un foc continuu. La aceste flăcări ne-am încălzit și noi, epigonii acelor timpuri glorioase. Nana noastră din închisorile comuniste era un izvor nesecat de istorie vie din care ne-a adăpat cu o generozitate de care numai ea era capabilă. Neîntrecută și neobosită povestitoare, reușea să ne aducă la acele vremuri și la acei oameni ca și cum am fi fost și noi aievea printre ei."

[Chiar și când ne-a evocat tragediile cumplite la care a fost martoră profund trăitoare, vorba ei era caldă, duioasă, întâmplările îmbrăcau prin cuvintele ei o măreție care estompa urâtul distrugător de vieți și destine: 13 ianuarie 1937, cu jertfa de la Majadahonda, primăvara lui 1937, cu trăznetul care a mistuit mausoleul Moța-Marin și, prin glasul Căpitanului, a prevestit decapitarea elitelor legionare, 29/30 noiembrie 1938, cu moartea Căpitanului și a însoțitorilor săi, 21-22 septembrie 1939, cu masacrarea sutelor de legionari din lagăre și din toate județele țării, ca să nu mai vorbim de executarea Lenuțicăi Bagdad și a Camaradei Nicoleta, atâtea săbii de foc care i-au sfâșiat sufletul, îmbrăcau veșmânt de baladă în

felul său de a ni le înfățișa pe toate în crâncena lor realitate.]

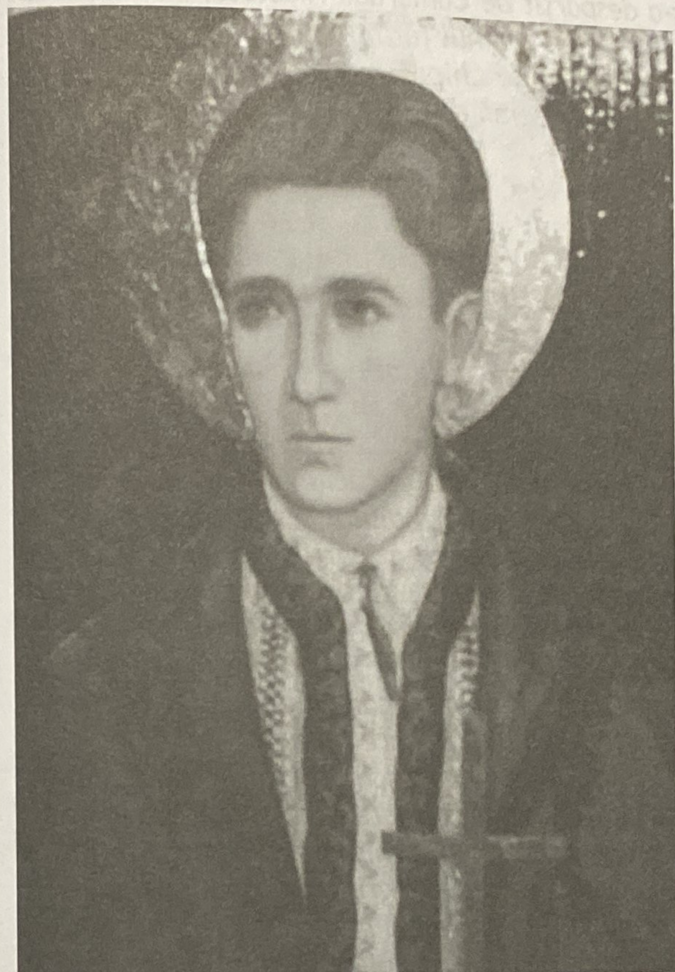
„De statură potrivită, mai degrabă micuță și slăbuță, Nana era întruchiparea reală a unei profunde smerenii. Încadrat de cosițe groase, chipul ei, luminat de un zâmbet cald, iradia bunătate și blândețe. Fața luminată din interior trăda un suflet fericit prin dăruire.

În acele vremuri Sofica a trăit mult în preajma Camaradei Nicoleta. Nutrind pentru ea o evlavioasă și puternică dragoste a executat exemplar toate însărcinările primite de la dânsa. Astfel a avut o duioasă și nobilă grijă de Ion Caranica, luminându-i viața de singuratec cu gingășia ei sufleteas-că.

În prigoana din 1938, Sofica, travestită în țărăncuță ardeleană, a îndeplinit sarcina de curier pe lângă Camarada Nicoleta, cea mai importantă fiind legătura pe care a reușit să o facă cu cei închiși la Râmnicu Sărat. Inteligentă și abilă, a reușit să se strecoare într-o casă de lângă închisoare, de unde a reușit să comunice cu cei din interior prin intermediul unor litere mari din carton.

În 1939 este arestată și trimisă în lagărul de la Sadaclia împreună cu alte figuri de elită ale Mișcării Legionare, printre care Atena Ianuli.

Mărturisitorul Corneliu - lucrare în lemn, foiță de aur și carton executată în anii '90 de un ucenic al părintelui Constantin „Tică" Voicescu de la Biserica Sapienței

Asasinarea Căpitanului şi moartea zguduitoare a Camaradei Nicoleta i-au sfâşiat sufletul. Însăşi durerea, ne povestea cu vorbe de foc cum s-a despărțit de Camarada Nicoleta, cum a plecat aceasta pe drumul fără de întoarcere cu un zâmbet liniştit pe chipul hotărât pentru jertfă, făcându-i un semn de adio cu mâna în care-şi flutura jacheta.

În 1940 a lucrat la ferma în care creşteau păsări, iepuri, oi şi unde aveau şi o fabrică de marmeladă. Veniturile ajutau Mişcarea şi câțiva copii orfani. Sufletul fermei erau Sofica şi Marieta Nicoară, maica Mihaela de mai târziu, o altă lumină strălucitoare în bezna închisorilor comuniste. La această fermă venea adesea Titi Gâță. Se spuneau acatiste, se citea paraclisul Maicii Domnului, se cântau rugăciuni.

În timpul războiului, însoțită de o echipă de legionare, Sofica a îngrijit de bolnavi cu ardoare şi devotament, inițiind tot felul de bucurii pentru răniții mistuiți de răni şi doruri arzătoare. De pildă, de Crăciun au făcut un brăduț mic dar frumos împodobit, cu care au colindat toate saloanele spitalului în care lucrau.

Sub Ion Antonescu, Sofica a fost condamnată la trei ani închisoare pentru ajutor legionar. În acest răstimp, la închisoarea Văcăreşti, alături de Lucica Coterbic, a îngrijit pe copila Lenuța Ilie, condamnată la 25 de ani pentru vina de a fi cântat un cântec legionar. Copila zăcea plină de râie şi de păduchi printre condamnatele de drept comun. Sofica s-a ocupat de Lenuța Ilie, devenindu-i o adevărată mamă. I-a format caracterul creştin, i-a dăruit o viață interioară demnă, daruri pe care biata Lenuța nici nu le visase. Duse în cătuşe la

Mislea, Lenuța s-a bucurat din plin de ocazia de a fi într-o familie spirituală, tratată cu dragoste şi omenie.

Comemorare în 1996 la Troița Căpitanului de la Tâncăbeşti - de la stânga spre dreapta: Sofia Cristescu Dinescu, Xenia Mămăligă (călugărită Maica Mina), Viorica Călinescu, Comandant Legionar Anastasia „Sica" Popescu şi părintele Constantin „Tică" Voicescu

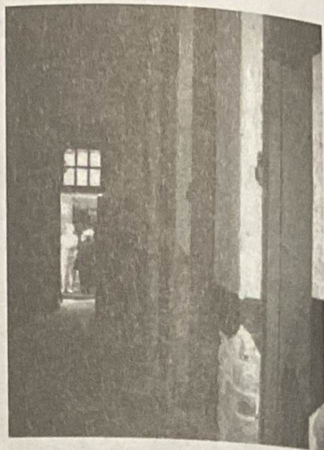
La Mislea, fetele legionare au format un cor pentru a da răspunsurile la biserica fostei mânăstiri Mislea, spre mulțumirea preotului care venea să facă serviciul divin pentru deținute. În 1940 biserica a fost afectată de cutremur. Fetele legionare au participat la refacerea picturii.

În 1944 Sofica a fost eliberată datorită unei confuzii, a fost de fapt un miracol al Sfinților Părinți Ioachim şi Ana. Lenuța rămânea în închisoare fără Nana, dar nu pentru lungă vreme.

În 1945 este îngrămădită din nou în lagărul de la Slobozia, unde lotul de indezirabili pentru

noul regim a fost adunat pentru a fi oricând gata de sacrificare. Aici preoții închiși au amenajat un paraclis, iar fetele legionare au organizat un cor. Se făceau slujbe și moralul tuturor era ridicat în ciuda zvonurilor alarmante.

În 1948 Sofica va reveni lângă Lenuța Ilie. Urmează cea mai lungă și cea mai întunecată detenție în infernul comunist. Condamnată inițial la zece ani, după executarea lor, Sofica mai primește șase. În 16 ani străbate cumplitele citadele ale supliciului și ororii: Ministerul de interne, Văcărești, Jilava, Mislea, Dumbrăveni, Miercurea Ciuc, Botoșani, Arad, Oradea, în unele din ele revenind de mai multe ori..."

La „neagra": izolatoarele reci de la Mislea foto 8 septembrie 2010

În continuare, necrologul meu evidențiază aportul Nanei Sofica pentru noi, generația care îi urmam. A fost imens, pentru noi inima Nanei era mare cât o țară, spiritul ei era înalt cât o catedrală. A revărsat în jurul ei dăruire, bunătate, gingășie și încurajare în lupta pentru același crez. A fost la dreapta noastră să ne ajute, să ne crească, să ne ridice. S-a rugat pentru noi și s-a străduit să ne fie exemplu. În pendularea sufletului ei între intransigență și toleranță, totdeauna a fost biruitoare iubirea.

Nana ne-a învățat dragostea de aproape, acea dragoste lipsită de tensiune, care iartă și acoperă.

Nana credea în Înălțare, a dat un sens nobil suferinței. Transfigurată de dragoste, suferința era o jertfire de sine pentru cel mai nobil țel, ÎNVIEREA.

La schi în Predeal anul 1935, de la stânga la dreapta: Nicoleta Constanța Nicolescu, soții Ana Maria și Vasile Marin, Căpitanul, profesorul Ion Dobre și profesorul Gheorghe Dragomir-Jilava

Era copleșitor să o asculți cântând rugăciunea Camaradei Nicoleta: „...*și ocrotește, Doamne*,...". Era frumos glasul Nanei, un firicel de voce ca de copil, limpede, vibrantă, cu clopoței de argint care revărsau puritate peste jarul credinței. Ascultând-o te gândeai la îngeri. Acolo printre zăvoare și cătușe candoarea glasului Nanei însemna măsura deplină a valorii de sine umane. Nana noastră era, după spusa lui Nena Boilă, NALBA.

Nana Sofica și nenea Victor

Era la Jilava, în groapa[23] care forma curtea de plimbare din fața secției noastre subpământene, un răzor cu câteva flori modeste, flori de curte de închisoare. Vara, în mijlocul răzorului, se înălța vertical o nalbă, o prea modestă nalbă. Da, dar ea era deasupra celorlalte flori, poate mai aspectuoase și lumina soarelui se aduna bogat pe petalele ei, dându-le o strălucire aparte.

Da, Nana a fost NALBA din închisorile comuniste!

---

[23] Groapa = curtea de plimbare de la Jilava (sunt mai multe astfel de curți, în zilele noastre se pot vizita) reprezintă o excavație la aprox. 10-12 metri sub nivelul solului în care se iese din coridorul celularului; o fotografie de acum 80 de ani se află la pagina 123

* * *

La înmormântare a fost foarte multă lume. I s-a cântat *„Imnul"*[24], chiar plângea printre ramuri desfrunzite cerul. Nana pleca dintre noi pentru totdeauna. La hramul din 8 septembrie 1997 am menționat *„plecarea"* Nanei:

„În anul care s-a scurs de la ultima noastră prohodire tot mai mulți din cei care au înțeles să-și plece genunchii în fața Domnului Dumnezeu și nu înaintea ateismului nimicitor, au trecut, lin sau în îndelungată suferință, pe celălalt plan al existenței. Și Nana Sofica, cea care anul trecut și-a luat rămas bun de la noi, s-a ținut de cuvânt ca întotdeauna și a plecat să depună la picioarele Marelui Jertfit ofranda propriei sale jertfe.

Rămânem tot mai puțini, suntem mai săraci fără cei ce au plecat de tot, Sfintele servicii sunt văduvite de prezența lor și par mai solemne și mai triste.

Dar azi, sigur, sunt împreună cu noi. Din lăcașul în care Blândul Păstor i-a așezat pe cei din urmă ca și pe cei dintâi, sunt împreună cu noi. De aceea să-i rugăm să ne binecuvânteze pe cei ce am mai rămas încă aici. Să primească rugăciunile noastre așa cum smerit le înălțăm pentru sufletele lor și să le binecuvânteze. Să ne rugăm pentru tihna și odihna în lumină mai ales a acelora cărora nu li s-a smuls numai viața ci și dreptul de a avea la căpătâi, în clipa supremă, o lumânare, o rugăciune și o lacrimă pioasă.

---

[24] Este vorba despre *„Imnul legionarilor căzuți"*, de Simion Lefter: *Plânge printre ramuri luna,/Nopțile-s pustii,/...*

Să ne rugăm cu căldură dar să păstrăm în adâncul sufletelor noastre lacrima ce se vrea plânsă.

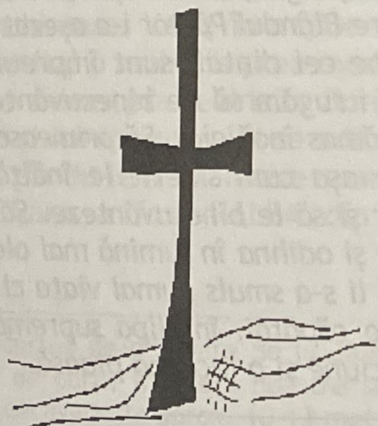
Să nu-i plângem pe prietenii lui Iisus, pe martiri și pe eroi. Ei sunt zestrea de speranță a neamului nostru binecredincios dar constrâns să parcurgă preț de jumătate de veac deșertul celui mai absolut ateism."

Voi fi foarte emoționată când voi avea în mâinile mele cartea ce va conține *„Caietele Nanei"*. Voi avea o bucurie mare, căci va fi felul în care vom răspunde pe vecie apelului numelui său:

„- Sofia Cristescu Dinescu!
- PREZENT!"

În numele *„fetelor legionare"*,

Aspazia Oțel Petrescu

CUPRINS

ERATA

Regret foarte mult apariția unor erori în textul cărții care trebuia *„să fie perfectă pentru că este cartea Nanei”*, cum pe drept afirmă doamna Aspazia Oțel Petrescu.

Pentru că erorile îmi aparțin, îmi cer iertare și, după semnătura mea, voi menționa acele corecturi pe care le-am socotit necesare.

Mihnea Dan Gheorghiu

1. Pag. 2, rând 2 de sus: *„de la pagina 134”*;
   corect: *„pagina 137”*
2. Pag. 49, rând 5 de sus: *„tot restul a fost”*;
   corect: *„tot rostul luptei a fost”*
3. Pag. 73, rând 2 de sus: *„câști-gând”*;
   corect: *„câștigând”*
4. Pag. 160, rând 14 de sus: *„îndră-nea”*;
   corect: *„îndrăz-nea”*
5. Pag.180, rând 15 de sus: *„sufleteas-că”*
   corect: *„sufletească”*
6. Pag. 186, nota de subsol, rând 1 de jos: *„se află la pagina 123”*;
   corect: *„se află la pagina 112”*

Tipărit la Gutenberg
021.345.09.26

ISBN 978-973-0-12447-7